

ædificatur ut civitas (*Psal. cxi.*), » ingredi, et vul- A præstante ipso, « in quo sunt omnes thesauri sa-
tum Conditoris Regis nostri per sæcula contemplari, pientiæ et scientiæ absconditi. » Amen.

ANGELOMI

LUXOVIENSIS MONACHI

ENARRATIONES IN CANTICA CANTICORUM.

PRÆFATIO.

AD LOTHARIUM IMPERATOREM.

Gloriosissimo præstantissimoque imperatori Lo- B culis eulogiisque divinarum Scripturarum imbecilli
THARIO semper Augusto, ANGELOMUS, ultimus Mona- injungere libuisset, cum plures haberet in monar-
chorum, exorans exorando, exorat nancisci peren- chia doctores qui honeste et catholice tractare po-
nem gloriam.

Nuper excubantem me in vestro sacro palatio, sub obtentu, inquam, traditionum liberalium artium, enucleationumque divinatum scilicet Scripturarum, dignata est vestra sagax prudentia, sicuti non est immemor, accersire vestræ solerti præsentia, mecumque habere oraculum. Sed post spiritualia cœlestis vitæ colloquia, et suffragia orationum placuit imperando, imo intentando [*minitando*] imperare, ut styli officio juxta sensum antiquorum patrum, et frugalitatem ingeniali mei opusculum in Cantica can- torum Salomonis, ubi Christi et Ecclesiæ conjunc- tio, allegoriarumque mysteria præ ceteris Veteris Testamenti τοῖς βιβλοῖς contineri probantur, digere- rem et ut ita dicam exponere non abnuerem, atque præsentia culminis vestri ostendere non omittarem, quo haberet crebro post dispositionem reipublicæ fre- quentata, auribusque lectione relata solertia vestra, in contemplatione se extendens a tumulo causarum imperii atque potissimum de amissione sanctissimæ conjugis Deo annuente, ut credimus, collegio sanctarum affectæ, alboque beatitudinis inscriptæ, consolationis gratia legendo theorica, et velut turtur singularis cuius natura est, ut physici ferunt, si semel conjugem casu perdidierit, alium non requirere, sed castimoniam servans vidua quodammodo permanere, solitarius ingemiscens, atque pœnitens : de quo in eodem libro legitur : « Vox, inquit, turturis audita est in terra nostra (*Cant. ii.*), » id est Christi dicen- tis : « Pœnitentiam agite, appropinquabit enim re- gnum cœlorum (*Matt. iii.*). » Et pulchra sunt gena- tuae ut turturis, imbre lacrymarum genarum rimulis infusis, preces pro vestris excessibus et absolutione piissimæ imperatricis domino in abscondito fundere quivissetis. Quo auditu, pondus tanta rei expa- vescens, attonitus, imo obstupefactus admirari coepi, cur clementia vestra tantum opus viris etiam eruditissimis formidandum, mihi indocto, omnesque liberalium artium disciplinas non nacto atque ora-

D culis eulogiisque divinarum Scripturarum imbecilli injungere libuisset, cum plures haberet in monar- chia doctores qui honeste et catholice tractare po- tuissent. Sed censuram imperii vestri considerans, tacitoque pertractans illud apostolicum quo dicitur (*I Petr. ii.*) : « Estote subjecti omni humanæ crea- turæ propter Dōminum, sive regi tanquam præcel- lenti, sive ducibus tanquam ab eo missis », sed et potius illud Dominicum, ubi pollicetur : « Amen, inquit, dico vobis, quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et sicut vobis (*Marc. ii.*). » Animadver- tens quoque interna trutinatione mentis, quod sine nutu divino non foret quod a tanta majestate im- perareter, temerario ore refragare nullo apologetico anfractuque excusationis præsumpsi, sed magis ut quiverim divinis fretus suffragiis, imperii imperia- libus, quanquam pavidus, obsecundare tentassem. Sed non flocci pendens quod sine magnifici domini et abbatis mei scilicet Drogonis patrui vestri asser- tionibus, pariterque jussionibus ne regularem exce- dere viderer disciplinam, et stylum appellere ad exarandum debuisse, non solum quod Caroli Magni imperatoris filius, atque frater sanctissimi et piissimi genitoris vestri Ludovici Cæsar, sed quia summus erat pontifex atque abbas meus egregius. Cumque sacris ejus auribus suggesto intulisset, et ordinem rei indicassem, quo au- ribus, hausto non solum renuit, verum ut est mi- tissimus et affabilitate suadibilis, benignitate præ- stantissimus, et ad omne bonum ferventissimus, more suæ modestiæ non tantum ingenue libera au- toritate imperavit, sed blanda tranquillitate et pio affatu, ut angustale opus, et spirituale decus quo- modo quivisset aggredi non abnuiisset. Quod audiens, sic jam tandem ejus exhortationibus anima- tus, vestris, almiticis, affaminibus, sanctisque jussio- nibus adactus potissimumque divinis auxiliis fretus sanctorumque doctorum orationibus provocatus, quod, o doctissime princeps, in doctorum penes nos sanctorum sparsim invenire potero, præsertim in beatissimi Papæ Gregorii Romanæ decoris eloquentiæ dictis, quia a nullo solum per omnia reperio

compactum atque ex traditione magistri ingenii mei conjectura stylo currente, commatico potius comprehendiosoque sermone, licet impolito aggredi tentabo, et in libelli modum finire conabor, ut habeat vestra celsitudo velut enchiridion, hoc est manualem quodammodo libellum excerptum, quem congruis horis lectitare Deo favente post studia imperii, post sollicitudines Ecclesiæ ad consolationem divinarum ruminando complaceat. Et quia campos divinarum scilicet Scripturarum non valet percurrere latissimos, breviter saltem stromata nostra non piceat scrutari quietus. Sed sciendum vero, quia ut moris est quorundam scriptorum non in pagella e regione singulorum doctorum viritim litteris insignitis assignaverimus nomina omnia, sed ex eorum dictis profecto expositorum nonnulla compaginare ex multimodis, breviter recidendo videlicet, demptis superfluis multimoda, nonnulla vero ex prolixioribus sensum eorum sequentes conjungere decerpendo, aliqua nostra interpolando, augmentare censuimus longiora. Sic nimirum sic diversis allusionibus dramatum percurrentibus brevia syrmata, quæ vicissim nectendo sententiarum explere libellum sancivimus, non pertinaces eos qui nasum veluti sapientes contorquent, nec eos qui promptiores ad reprehendendum quam ad imitandum, quique quod reprehendere subsannando moliuntur, adimplere nequeunt. Scimus namque scimus quod concentu organi fistulæ æris, aliae longiores sunt, aliae breviores, sed uno statu follibus administrato, et docta manu imperante, digitisque attractando unam, cum sint diverse fistulæ, harmoniam velut salpinx, tubarum voces atque concentum dulci cantilena melos afflanto, attonitis auribus suaviter reddunt. Sic profecto cum sint aliae sententiæ longiores recisis superfluis, aliaeque breviores additis necessariis, flante Spiritu sancto per corpus unum imperante manu digitisque stylum tangentibus, vicissim conglutinatis sententiis dictationes enchiridionis explere ausi erimus, admiculante illo qui in hoc libro de Ecclesiæ donis permisit ait prophetice : *Cyprus cum nardo, nardus cum croco, fistula et cynamomum cum universis lignis Libani, myrra et aloë, cum omnibus primis unguentis.* Sed qualiter istæ virtutes Ecclesiæ alternando sibi permisimus concinnant, in suo posterum dicemus loco. Unde jam tandem supplex exordius augustale æque et eos quibus fortassis legere contigerit, ut quod ego more medicorum ac pigmentiorum, qui ut diversa unguenta et antidota temperatim possint componere, bilancis stateræ æque ponderare satagunt, ut una alteram non superabundet, nec de aliis minus utilia derelinquant, sed æqua lance sua componant, studii æquali lance mentis trutinare sententias, et mella quodammodo et antidota animalium componere, non horrescat nec squalescat, sed diligenter exagio lustrando perlegat, atque medicamina animæ gratariter investiget. Sed antequam prolegomena ad calcem perveniat, notandum est quod in hoc libro nil carnale nilque historiale re-

A quirere debeat, sed allegoriarum mysteria contineri non dubitet. Nominantur enim in hoc libro oscula, nominantur ubera, nominantur genæ, nominantur femora. In quibus verbis non irridenda est sacra descriptio, sed major Dei misericordia consideranda est, quia dum membra corporis nominat, sic ad amorem suum vocat. Unde considerandum est, quam mirabiliter nobiscum et misericorditer operatur, qui ut cor nostrum ad instigationem sacri amoris accenderet, usque ad turpis amoris, ut papa Gregorius exponit, verba descendet. Sed unde se loquendo humiliat, inde nos ad intellectum exaltat, quia ex sermonibus hujus amoris discimus qua virtute in divinitatis amore ferveamus. Hoc autem nobis solerter intuendum est, ne cum verba exterioris amoris audivimus, ad exteriora sentienda remaneamus. Sic est enim Scriptura hæc in vobis, sicut pictura in coloribus et rebus. Et nimis stultus est qui sic coloribus picturæ inhæreat, ut res ignoret. Nos enim si verba quæ exterius dicuntur amplectimur et sensus ignoramus, quasi ignorantibus res quæ depictæ sunt solos colores tenemus. Scimus enim quia postquam genus humanum a paradisi gaudiis expulsum est, et in istam peregrinationem vitæ præsentis veniens, cæcum cor ab spirituali intellectu habet. Cui cæco cordi si diceretur voce Dominica : sequere Deum vel dilige Deum, per torporem insensibilitatis frigidum non caperet quod audiret. Propterea per quædam ænigmata sermo divinus animæ torpenti et frigidæ loquitur, et de rebus quæ novit : C latenter insinuat amorem quem non novit, et animæ longe a Deo infra positæ, ut presatus tractator ait, quasi quædam machinam fecit, ut per illam levetur ad Deum. Interpositis quippe ænigmatibus, dum quiddam in verbis cognoscit quod suum est, in sensu verborum intelligit quod non est suum, et per terrena verba sperantur æterna. Idcirco, o invictissime Cæsar, oramus ut nihil in hoc volumine historicaliter requiras, sed flores allegoriarum cum morali intellectu investiges, quem quibusdam in locis obtuam consolationem subnectere decrevimus, ne solummodo allegoriarum allusionibus pressus, violenter vestra celsitudo theorica legendu fastidiat. Audiat etiam quod per eumdem Salomonem dicitur : « Gloria Dei celare verbum et gloria regum investigare sermonem (*Prov. v.*) » Menti enim Deum quærenti, tanto Deus gloriosius appetit, quanto subtilius investigatur ut appareat. Debemus itaque quod Deus mysteriis celat requirere. Ideoque sequitur : et gloria regum investigare sermonem. Qui enim non solummodo regnat terrarum, sed corpora sua, vel motus carnis regere et investigare neverunt, reges sunt. Quibus et per Psalmistam dicitur : « Et nunc, reges, intelligite, eruditimi, qui iudicatis terram (*Psal. ii.*) » et reliqua. Regum ergo gloria est investigare sermonem, quia bene viventium laus est perscrutari secreta mandatorum Dei. Scrutare ergo gloriissime imperator scripturas, quatenus mysteria divina penetrando et intelligendo desideria et

niotus carnis investigare et regere vestra sapientia et solertia cæterosque imperio vestro subjectos docere, et actus prudentia consultuque honestissime gubernare valeat. His itaque prælibatis, imo effagi-

A tatis, tandem ad ea quæ impérastis stylum flectere conabimur. Valeat semper in Christo prosperis successibus pollendo gloria vestra, decusque Francorum oramus.

INCIPIT LIBER

Priusquam augustale decus ad fistulas harmoniae spiritualis, videlicet allegoriarum concentus manum ad scribendum, flante Spiritu sancto, exeram, et abyssos theoriae vela pandendo historiæ, styli officio tangam, veluti clavi abdita domus reseram, quo facilius interiora mysteria revelentur, in argumentatione fidei ostendere decrevi, quare iste liber tertius in opusculis Salomonis ponitur, et quid significatiōnis geratur, cuiusve vitæ typum habere assertatur, simul etiam quibus nominibus sancta Ecclesia in hoc eodem libro inscribitur, cur quoque idem volumen non simpliciter Canticum, sed Canticum canticorum appellatur: ad extremum quibusque Salomon in Scripturis sanctis nominibus insignitur, ut cuncta prius prælibando dum fuerint præscita, in posterum facilius atque avidius capiantur exposta. Tribus namque nominibus vocatum fuisse Salomonem Scripturæ manifestissime docent. *Salomonem*, id est *pacificum*, eo quod in pace regnum obtinuerit, et per parabolas populum erudierit, in significatiōnem Salvatoris qui discipulis suis ait: « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (*Joan. xiv.*). » Et ipse per parabolas turbas docuit, de quo etiam scriptum est: « Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis (*Isa. ix.*) » et reliqua. Et *Idida*, id est *dilectus Domini*, videlicet quia prius a Domino dilectus fuerit, similiter in typum Domini qui a Patre dilectus est, sicut ipse ait: « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui (*Matth. iii.*). » Et *Cohēleth*, id est *Ecclesiastē*. Ecclesiastes autem Græco sermone appellatur, eoque cœtum, id est Ecclesiam congreget, quem nos nuncupare possumus *concionatorem*, quod loquatur ad populum, et sermo ejus non specialiter ad unum, sed ad universos generaliter dirigatur, qui velut extensa manu omnium tumultus sedat, eosque ad unam sententiam revocat. Sic idem Salomon in hoc libro fecisse ostenditur, cum in libri termino ait: « Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo (*Eccli. xiiii.*) » illum præfigurans qui non solum pacem intulit, et dilectus Deo Patri exstitit, sed qui omnibus ait: « Pœnitentiā agite: appropinquabit enim regnum cœlorum (*Matth. iii.*) » qui « medio pariete destructo, » et inimicitias in carne sua evacuans fecit utraque unum, quique Deum timere, et mandata ejus observare jubet. Denique sicut Salomon tribus præfatis nominibus appellatus est, sic juxta numerum vocalium tria volumina edidit, *Proverbia* videlicet quæ nos *Parabolæ* nominamus, quas Hebræi *Mas-*

loth appellant. *Ecclesiastē*, quem et illi, ut *diximus*, *Cohēleth* nominant. Et *Canticum canticorum* quem *Schir aschirim* prænotant et hos rationabili ordine distinxit. In Proverbiis namque parvulum docens, et quasi de officiis per sententias erudiens, unde et ad filium ejus sermo crebro reperitur. In Ecclesiaste vero maturæ ætatis virum instruens, ut nequaquam mundi rebus credat aliquid esse perpetuum, sed caduca et brevia universa quæ cernimus. Ad extremum jam consummatum virum, et calcato sæculo præparatum in *Cantico canticorum* amplexibus junxit. Nisi enim prius reliquimus vitia, et pompis sæculi renuntiantes, expeditos nos ad adventum Christi paraverimus, non poterimus cantare *Canticum canticorum*, et dicere: « Osculetur me osculo oris sui. » Sive ita volumina edidit, in quibus trium generum disciplinas composit, quibus ad rerum scientiam pervenitur. In primo namque moralem, in secundo vero naturalem, ad ultimum quippe contemplativam, quas Græci ita ethnicam, physicam, et theoriā nominaverunt. Unde non abhorret ab intellectu, quia liber iste in opusculis Salomonis tertio loco ponitur. In proverbiis itaque moralis vita exprimitur, ubi dicitur: « Audi, fili mi, sapientiam meam, et prudenter meæ inclina aurem tuam (*Prov. 1.*). » In Ecclesiaste vero naturalis. Ibi quippe quod omnia ad fidem tendant, considerantur, dum dicitur: « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas (*Ecli. 1.*). » In *Canticis* autem canticorum contemplativa vita exprimitur, dum in eis ipsius Domini adventus et aspectus desideratur, cum sponsæ voce dicitur: « Osculetur me osculo oris sui. » Hos etiam ordines trium patriarcharum vitæ significant *Abraham*, *Isaac*, videlicet et *Jacob*. Moralitatem quippe Abraham obediendo tenuit quando de terra sua exiit, et filium immolare non distulit. *Isaac* vero naturalem vitam putoeos fodiendo figuravit, imo enim putoeos fodere est, per considerationem naturalem omnia quæ infra sunt perscrutando rimari. *Jacob* vero contemplativam vitam tenuit, qui ascendentis et descendentes angelos vidit. Sed quia naturalis consideratio ad perfectionem non ducitur, nisi prius moralitas teneatur, recte post Proverbia Ecclesiastes ponitur. Et quia superna contemplatio non conspicitur, nisi prius hæc infra labentia despiciantur, recte post Ecclesiastē *Canticum canticorum* ponitur. Prius quippe est mores componere, postmodum omnia quæ adsunt, tanquam non adsint considerare. Tertio vero loco, munda cordis acie, superna et interna conspicere. His itaque ut summa moralium

tractator papa Gregorius deponit librorum gradibus A quamdam ad contemplationem Dei scalam et machinam fecit, ut dum primum in saeculo bene geruntur honesta, postmodum etiam honesta, saeculi despiciantur et ad extremum etiam Dei intima et secreta contemplentur. Unde non immerto liber iste, non Canticum, sed Canticum cantorum nominatur, ubi celestis verbi Dei et animae conjunctio demonstratur. Quod canticum ita intelligitur omnibus praecellere canticis, sicut Dominus noster assumptus homo, apostolis, patriarchis, vel prophetis, aut quaecunque illae sunt coelestium potestates: ut sicut rex regum, et Dominus dominantium est Christus, ita et Canticum cantorum super omnia cantica quae a prophetis cantata sunt titulatur. Et sicut in Veteri Testamento alia sunt sancta, et alia Sancta sanctorum, et alia sabbata, et alia sabbata sabbatorum, sic et alia sunt cantica, et alia Cantica cantorum. Sancta erant in tabernaculo, et quae exterius agebantur; sabbata erant quae ex singulis hebdomadibus celebrabantur, sed Sancta sanctorum secretiori quadam veneratione suscepiebantur: et sabbata sabbatorum, non nisi in suis festivitatibus celebrabantur. In Cantico cantorum secretum quoddam, et solempne interius est, quod secretum in occultis intelligentiis penetratur; nam si exterioribus verbis attenditur, secretum non est. Unde jam superius in praesatione disputavimus. Sciendum est etiam quia in Scriptura sacra alia sunt cantica victoriae, alia cantica exhortationis et contestationis, alia cantica exultationis, alia cantica adjutorii, alia cantica conjunctionis cum Deo. Canticum victoriae est quod Maria transito mari Rubro cecinit dicens: « Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est: equum et ascensorem project in mare (Exod. xv.). » Canticum exhortationis et contestationis est quod Moyses Israelitis ad terram recompensationis propinquibus dixit. « Attende coelum et loquar, et audiatur terra verba ex ore meo (Isa. xxviii.). » Canticum exultationis est quod Anna non solum pro Samuele, sed prospecta secunditate Ecclesiae in semetipsa cecinit dicens: « Exsultavit cor meum in Domino (I Reg. ii.). » Ubi per semetipsam veritas secunditatem prolis ecclesiastica expressit, cum dicit: « Sterilis peperit plurimos, et quae multos habebat filios infirmata est (Ibid.). » Canticum adjutorii David post praelium cecinit dicens: « Diligam te, Domine, virtus mea (Psal. xvii.). » Canticum vero conjunctionis cum Deo, hoc est canticum quod in nuptiis velut epithalamium sponsi et spouse canitur, id est Cantica cantorum, quod tanto est omnibus cantoris solemnior, quanto et in nuptiis solemnitatis sublimioris offertur. Per illa cantica vita devitantur, per ista vero unusquisque virtutibus locupletantur. Per illa cavetur hostis, per haec Dominus familiari amore complectitur. Cantata sunt et alia cantica a diversis prophetis, pro diversis personis vel causis: sicut et Habacuc pro ignorantibus praenotavit. Cantavit et Debora de victoria Sisare. Cantaverunt et tres pueri in fornace in quo mirabilia omnipotentis

Dei narrantur. Cantavit et Hieremias canticum lamentationis de conversione Hierusalem et sanctuariorum, et totius populi sui, et multi alii. Sed ideo hoc Canticum cantorum appellatur, quia ad propriam Christi regis et Ecclesiae conjunctionem esse manifeste probatur, ubi orat ad patrem sponsi Ecclesia, qui est sermo Dei, ut jam non per intermissiones qui sunt angeli et prophetae, qui a Dei Filio Ecclesiae futuræ reprobationis nuntia deferebant, sed ipsum per incarnationis mysterium jam aliquando coram ostendat, jam ipsius formam speciosam pre filii hominem amplecti mereatur eique dulcissima oscula suscipere, et gratissima ubera tractare. Ista namque quae sic desiderat ἱκλησία Graeco vocabulo dicitur, Latine congregatio, vel melius convocatio, Hebraice B Synagoga interpretatur. Pro loco vel tempore diversis nominibus a verbo Dei vocata esse probatur. De cuius vocabulis superius polliciti sumus. Aliquando etenim Hierusalem nonnunquam Sion plerumque amica, sæpe vero dilecta. Interdum soror, vel speciosa sponsa, columba, seu immaculata, vel perfecta in Christi persona ore prophetarum et in hoc libro appellata cognoscitur. Hierusalem siquidem dicitur, quia post iracundiam omnipotentis Dei pacem de cœlo missam a patre suscepit, eo quod aliquam signatur habere pacem. Quam pacem et conjunctionem exorare dicitur cum eum deprecatur: « Osculetur me osculo oris sui. » Sion vero, quia de convalle lacrymarum idolatriæ, ubi in corpore lapsa fuerat in Adam, nec corde ad montem paradisi reascendit, et pro munditia cordis speculum se prebendo individua Trinitati, conspiciens et excelsa efficitur. In qua Deus omnipotens quasi in fertili monte delectetur deambulare, et beatum doctrina sue semen spargere, propter quod specula vel semen in ea interpretatur. Amica autem dicitur, quoniam repudiando diabolum, ad amicitias revocavit Deum. Dilecta vero appellatur, quoniam post incredulitatis amarissima odia credulitatis innumeribus dilecta efficitur Dei. Soror videlicet nuncupata per assumptam carnis mysterium, cum ex eadem materia videndi nascitur terris, de qua et Ecclesia generatur. Speciosa, scilicet pronuntiatur, abstensa per baptismum ab omnibus peccatorum maculis, post multam Æthiopicam tenebrosamque consuetudinem criminum, pelle mundata, et ad genuinam pulchritudinem revocata. Sponsa vero effecta est, corpus et sanguinem suo corpori conjungendo. Per quod sacramentum sponspavit, se praeter eum nullum alium amatorem in toto corde diligere, pretiosum ejus annulum fidei magno studio conservando. Formosa namque predicitur, formam ejus imaginis in qua creata est in anima reformando. Columba vero nominatur: omni rapacitate quoniam aduncis manibus velut vulturinis consueverat perpetrare deposita, nunc consortio Spiritus sancti sociata, simplicitatis et largitatis candore columbarum resulget. Et quæ consueverat in malis doctoribus aliis animabus æternæ vite rapere cibos, nunc in bonis doctoribus de suo suavis-

simo gutture audientibus reimpartiri, sicut natura est columbarum. *Immaculata* autem laudatur, deposita veteri antiquaque consuetudine criminum, et stola sacrosancti baptismatis senecte induita, immaculata vivendo, ultra se non maculavit. Et Domini sui Christi imitatrix effecta pro ejus nomine moriendo lima martyrii et mortificationis splendescit. Nullum aliud ferramentum fortius potuit reperire, per quod antiqua scoria animae, ut Apponius ait, limaretur, nisi martyrii limam, per quod in tormentorum fornace possit anima, quantilibet sordium peccatorum mole sit circumdata, in suo sanguine renovari, per quod perfecta sit columba, et in Christo immaculata. Unde et perfecta quippe nuncupatur, omne judicium a Patre videlicet suscipienda in Christo. Haec ergo Ecclesia, in quam omnium credentium in Christo multitudo consistit quae retro ante videlicet sponsi adventum in suo sanguine ignominiose jacebat et commaculata, juxta prophetam, in curis magnis enutrita, et usque ad annos pubertatis provecta, et ejus doctrina quasi monilibus exornata, sed ejus conjunctione usque ad regnum cœlorum sublimata. Sed quomodo ignominiose et conculcata jacebat per Prophetam increpatur. « Radix tua et generatio tua de terra Chanaan. Pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethea in die qua nata es. In die ortus non est præcisus umbilicus tuus, non es lota aqua in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus meus ut faceret tibi unum ex his, misertus tui, sed jacebas nuda plenaque ignominia conculcata in sanguine tuo. Ubera tua intumuerunt, et pilus tuus germinavit, et ecce tempus tuum amantium, et jacebas nuda, confusione plena (*Ezech. xviii.*). » Et qualiter per adventum sue conjunctionis facere voluit unum ex his misertus sui subjunxit: « Et misi amictum meum, et operui ignominiam tuam. Lavi te aqua et mundavi sanguinem tuum ex te, et unxi te oleo, et vestivi te vestimento multicolorio. Simila et melle nutrivi te. Cinxi te byssῳ, et calciavi te hyacintho et posui coronam decoris in capite tuo, et circulos in auribus tuis, et juravi tibi et ingressus sum pacatum tecum, et facta es mihi, ait Dominus Deus (*Ibid.*). » Quod quamvis plebs Judæorum arguatur contumax, alloquitur in ejus persona omnis anima quae per lavacrum regenerationis nascitur, per voluntatem ejus, quae eam prius genuerat per peccatum Amorrhæi, qui *amarus* interpretatur, id est diaboli, et per consuetudinem nefariam, quae Cethea præsenti loco dicitur, quae *mentis excessus* interpretatur, fuerit oblitera improhori, probatur increpatione quam clemens Dominus noster Jesus Christus, per sanctam apparitionem suam, licet nescienter de prædictis sordibus collectam enutritivit, et pretiosis vestibus vel monilibus exornavit, et sibi consortem regni facere est dignatus per sacrosancti baptismatis undam, ubi gloriosa copula Christi Filii Dei et Ecclesiæ celebratur. In quo sacro mysterio ablutionis aqua lavatur sapientiae sale suscepto, in-

A dividua coæternæque Trinitatis fide prostibuli traditione salitur, variarum virtutum charismate, vestimentis nudata operitur. Sanctus Spiritus pinguedine, charismatis unctione repletur. Ubi simila in Christi corpore, et melle in ejus eloquis enutritur, ubi circulis divinæ intelligentiæ aures ornatur, martyrii gemmata in capite corona resurgens, byssῳ quæ est puritatis indicium cingitur, id est amore virginitatis et pudicitiæ, ab omni eam dissolutione continentis, revocatamque constringit. Calciantur byacintho, qui *color præparans* Hebraice dicitur, ut præparati sint pedes ad præcepta Evangelii pacis semper concurrere. His videlicet ornamentiis decorari cupiebat Ecclesia, sed quia ornari non poterat nisi per ejus apparitionem, idecirco illius visitationem desiderabat. Audierat enim tanquam sponsa per prophetam in persona sponsi, id est Verbi Dei Patris dicentis: « Desponsabo te mihi in sempiternum, despousabo te mihi in justitia, despousabo te mihi in iudicio, despousabo te mihi in misericordia, despousabo te mihi in fide (*Ose. ii.*). » Et per Isaiam similiter vox ipsius Ecclesiæ ait: « Posuit mihi mitram sicut sponsæ et induit me vestimentis salutis, sicut sponsum decoratum corona, et sicut sponsam ornatam monilibus suis circumdedit me (*Isa. lxi.*). » Et Zacharias hujuscemodi gloriam trepidanti Ecclesiæ nuntiatam dicendo ait: « Noli timere, filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi mitis et mansuetus, sedens super pullum asinæ, Salvator et Redemptor ipse est (*Zach. ix.*). » Hi ergo omnes patriarchæ et prophetæ, futuram, ineffabilem Christi et Ecclesiæ copulam cecinere. Apostolus autem jam celebratam exposuit dicens: « Viri, diligitе uxores vestras, sicut Christus Ecclesiam dilexit, qui semetipsum tradidit pro ea, ut ipse sibi exhiberet immaculatam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam (*Ephes. v.*). » Et iterum ad Corinthios: « Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (*II Cor. xi.*). » Et alio loco ita exhortatur fideles: « Vos estis corpus Christi, et caro de carne ejus (*I Cor. xii.*). » Huic videlicet tantis ac talibus testibus confirmandæ, adhibenda sunt omnia officia nuptiarum. Ubi præsto sint etiam amici sponsi, sodales etiam sponsæ, mores quoque cantantium, qui dulci modulamine sponsi potentiam canant vel sponsæ pulchritudinem laudent, qua largitatem sponsi est consecuta, quomodo se excelsus humilitaverit de illa altitudine deitatis limum profundum, ut humilem, dejectamque carnis materiam ad cœlorum culmen levatam suæ majestati conjugaret. Et notandum quia aliquando Scriptura sacra Dominum vocat, aliquando patrem, aliquando sponsum. Quando enim vult se timeri, Dominum se nominat; quando vult honorari, patrem; quando vult amari, sponsum. Ipse per prophetam dicit: « Si Dominus sum, ubi est timor meus? Si Pater ego sum, ubi est honor meus? (*Mal. i.*) ». Et rursum dicit: « Desponsavi te mihi in justitia, et fide, vel certe recordatus sum diei despousationis tuæ in deserto (*Ose. ii.*). » Et quid est apud Deum, quando, et quando

non est. Sed quia prius timeri se vult ut honoretur, et prius honorari, ut ad ejus amorem perveniatur, et Dominum se propter timorem nominat, et patrem propter honorem, et sponsum propter amorem, ut per timorem veniatur ad honorem, per honorem vero ejus perveniatur ad amorem. Quanto ergo dignius est honor quam timor, tanto plus gaudet Deus pater dici quam Dominus. Et quanto ergo charius est, amor quam honor, tanto plus gaudet Deus, sponsus quam pater. In hoc ergo libro Dominus et Ecclesia, non dominus et ancilla, sed sponsus nominatur et sponsa, ut non soli timori, non soli reverentiae, sed etiam amori deserviatur, et in verbis exterioribus incitetur affectus interior. Cum se Dominum nominat, indicat quod creati sumus. Cum se patrem nominat, indicat quod conjuncti. Plus est autem conjuctos esse Deo, quam creatos et adoptatos. Sic autem generaliter ex voce Ecclesiæ adventus Domini in hoc opere præstolatur, ut etiam specialiter unaquæque anima ingressum Dei ad cor suum, tanquam aditum sponsi in thalamum accipiat. Et sciendum quia in hoc libro quatuor personæ loquentes introducuntur, sponsus videlicet et sponsa, adolescentulæ vero cum sponsa, et greges sodalium cum sponso. Sponsa enim ipsa perfecta Ecclesia est, spousus Dominus, sicut crebro dictum est. Adolescentulæ vero cum sponsa sunt inchoantes animæ, et per novum studium pubescentes. Sodales vero sponsi sunt sive angeli qui sæpe hominibus ad ipsos venientes apparuerunt, seu certe perfecti quique viri in Ecclesia, qui veritate hominibus nuntiare neverunt; sed qui singillatim adolescentulæ vel sodales sunt, toti simul sponsa sunt, qui toti simul Ecclesia sunt, quamvis et juxta unumquemque fidelem hæc ita nomina accipi possunt. Nam qui Dominum jam perfecte amat, sponsa est: qui sponsum predicit, sodalis est, qui adhuc novellus viam bonorum sequitur, adolescentula est. Imitamur ergo ut simus sponsa. Si hæc nondum valimus, simus sodales. Si neque hoc adepti sumus, saltem ad hunc thalamum velut adolescentulæ conveniamus. Sed sciendum antequam ad conjunctionis pacem veniamus, quod sapientissimus Salomon quidquid ab initio mundi usque in finem, in mysteriis egit acturusve erit Dei sermo erga Ecclesiam, in figura et ænigmatibus demonstravit. In quo cantico omnia quæ narrantur lecta mysteriis in Verbi incarnatione revelata et completa docentur, ubi allisa erigitur humana progenies, compedita absolvitur, corrupta ad virginitatis integratatem reformatur, expulsa a paradiiso, redditur ex captiva libera, ex peregrina civis, ex ancilla domina, ex vilissima regina et sponsa Creatoris sui Verbi Dei Christi benignitate effecta ostenditur, quæ digna sit ejus suspicere oscula, et una cum eo effecta spiritum in cœlestibus sublimata regnare. Quæ sublimitas humiliatione Filii Dei celebrata cognoscitur sicut magister gentium docet de Christo dicendo: « Humiliavit se, ut nos exaltaret (Phil. ii). » Non enim injuria deputatur artifici pretiosum annulum lapsum in corporis fo-

A veam paulisper deposita stola ad querendum descendere, et inventum rursum suæ dexteræ reddere. Nam quidquid humile, quidquid vilissimum, quidquid despctum indignumque stulta impiaque gentilitas opinatur cuius incredulitatis caligo oculos cordis cæcavit, hoc gloriosum, hoc mirabile, hoc, inquam, magnificum apud divinam clementiam et omnes virtutes celestes esse probatur. Nam quæ immensa potentia, quæ bonitatis dulcedo, quæ miserationis superlativa omnium operum flagrantia paternæ virtutis, admirata ab angelis, omniumque sanctorum choris præcelsis vocibus perpetuis laudibus offertur, nisi Dominus ancillam vere pauperculam, ut externus mortalem per assumptionem carnis Dominus Jesus Christus Ecclesiam, id est Dei sermo B sibi animam sub conjunctionis titulo copularet? Quia igitur sæpius sponsum et sponsam, Dominum et Ecclesiam diximus, et rite, juxta poetam, viam sermone levamus:

Spesque fidesque meum comitantur in ardua gressum,
Blandius ad summam tandem perveiuimus arcem.

Ut jam ipsum textum divini oraculi pandamus velut adolescentulæ, velut sodales audiamus verba sponsi, audiamus verba sponsæ, et in eorum sermonibus fervore discamus amoris. Itaque sancta Ecclesia diu prestolans adventum Domini, diu sitiens fontem vitae, quomodo optet videre præsentiam sponsi sui, quomodo desideret et dicat.

CAPUT PRIMUM.

« Osculetur me osculo oris sui. » Angelos ad eamdem Dominus, patriarchas ad illam et prophetas miserat, spiritualia dona deferentes, sed ipsa vero munera non per servos sponsi, sed per ipsum jam sponsum percipere quærebat. Ponamus ante oculos omne genus humanum ab exordio mundi usque ad finem mundi, totam videlicet Ecclesiam unam esse personam: quæ arrhas spirituali dono perceperat, sed tamen sponsi sui præsentiam quærebat, quæ dicit. « Osculetur me osculo oris sui, » Suspirans enim sancta Ecclesia pro adventu Mediatoris Dei et hominum, pro adventu Redemptoris sui ad Patrem verba orationis facit, ut Filium dirigat, et sua illam præsentia illustret, ut eidem Ecclesiæ non jam per ora prophetarum, sed suo ore locutionem faciat, ac si aperius dicat: Tangat me dulcedine præsentis suæ, quam sæpius a prophetis promissam audivi. Unde et de eodem sponso in Evangelio scriptum est (*Matth. v.*), cum sederet in monte, et sublimium præceptorum verba faceret: « Aperiens hic Jesus os suum dixit. » Ac si dicatur: Tunc os suum aperuit, qui prius ad exhortationem Ecclesiæ aperuit ora prophetarum. Cerne libenter, Cæsar Auguste, quomodo ab exordio mundi ab Adam scilicet, imo ab Abel justo, usque ad Joannem Baptistam semper Ecclesia Christum in eis qui altioris intellectus erant quæsivit, et per omnes patriarchas et prophetas ad Patrem omnipotentem lacrymabili voce clamavit, ejus sibi oscula propinari, quem et in Jordanis baptismo vox Patris de nube, et Joannes digito monstravit, dicen-

do : « Ecce Agnus Dei qui tollit peccatum mundi (Joann. i). » Et Pater ipse de nube : « Hic est Filius meus, inquit, dilectus in quo mihi complacui (Matth. iii). » Unum autem de multis amicis sponsi præparantem sponsam Joannem intellige, cuius præsentia Ecclesia Christi oscula sancta suscepit, ipso testante de Christo. « Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi gaudio gaudet ad vocem sponsi (Joan. iii). » Miratur videlicet Joannes, cum vidi eum propter aquarum sanctificationem ad baptismum venientem, qui ait : « Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? » (Matth. iii.) Gaudio vero gaudet, audiens vocem ejus dicentis : « Sine modo, sic enim oportet nos implere omnem justitiam (Ibid.). » Ubi completae sunt preces Ecclesiae jam olim promissæ ad Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi dicentis : « Osculetur me osculo oris sui. » Sed dum ergo sancta Ecclesia incarnandum sponsum adhuc absentem desiderat, subito intuetur præsentem. Habet enim gratia Redemptoris nostri, ut cum de illo querentes loquimur, ejus præsentia perfruamur, sic de duabus Cleopha videlicet et alio, sicut in Evangelio scriptum est. Unde subjungit : « Quia meliora sunt ubera tua vino, » et odor unguentorum tuorum super omnia aromata (Cant. iii.). » Vinum fuit scientia legis, scientia prophetarum, sed veniens Dominus quia sapientiam suam per carnem voluit prædicari, quasi fecit eam in carnis ubera lactescere. Et quam in divinitate sua capere minime poteramus, incarnatione ejus agnosceremus : unde non immerito ejus ubera laudantur, quia prædicationis ejus condescensio hoc egit in cordibus nostris, quod doctrina legis agere minime valuit. Plus enim nos nutritiv incarnationis prædicatione, quam legis doctrina. « Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » Unguenta Domini virtutes sunt. Unguentum Doinini, Spiritus sanctus fuit, de quo ei per Prophetam dicitur : « Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiae præ consortibus tuis (Ps. xliv). » Hoe oleo tunc unctus est cum incarnatus est. Non enim prius homo exstitit et postmodum spiritum sanctum accepit, sed quia Spiritu sancto mediante incarnatus est, eodem hoc oleo tunc unctus est, cum homo creatus est. Odor ergo unguentorum ejus flagrantia Spiritus sancti est, qui ex illo procedens, in illo permanuit. Odor unguentorum ejus flagrantia virtutum quas operatus est. Habet hæc Ecclesia aromata quia habuit multa spiritus dona, quæ in domo Dei, id est in congregazione sanctorum odorem bona opinonis redoleret. Sed odor unguentorum tuorum super omnia aromata, quia flagrantia virtutum sponsi, quæ per incarnationem ejus facta est, vicit prædicamenta legis, quæ in arrhis ab sponso fuerant prærogata. Illa legis aromata per angelos ministrata sunt, istud unguentum per præsentiam sponsi datum est, Tanto quippe amplius ad intellectum credit Ecclesia, quanto et amplioris visionis gratia meruit illustrari. Hoc autem quod generaliter de cuncta Ecclesia diximus, nunc specialiter

A de unaquaque anima sentiamus. Ponamus ante oculos esse quamdam animam donorum studiis inhalarentem, intellectum ex aliena prædicatione percipientem, quæ per divinam gratiam etiam ipsa illustrari desiderat, ut aliquando etiam per se intelligat, quæ nihil se intelligere nisi per verba prædictorum considerat, et dicat : « Osculetur me osculo oris sui. » Ac si dicat : Ipsa me tangat intus, ut cognoscam intelligentiam, et non jam prædicatorum vocibus, sed internæ ejus gratiæ tactu perfruar. Quasi osculo oris sui osculabatur Moysen Dominus, cum per fiduciam familiaris gratiæ intellectum porrigeret. Unde scriptum est. « Si fuerit propheta in somnio loquor ad eum et non sicut famulo meo Moysi. Ore enim ad os loquor ei (Num. xi). » Os quippe ad os loqui, quasi osculari est, et interna intelligentia mente tangere. Sequitur : « Meliora sunt ubera tua vino. » Ubera Dei sunt sicut prius diximus, humillima prædicatio incarnationis ejus ; sapientia autem sæculi, quasi quoddam vinum est. Inebriat enim mentem, quia ab intellectu humilitatis alienam reddit. Quasi quodam vino inebriantur philosophi, dum per sæcularem sapientiam vulgi morem transeunt. Quam sapientiam sancta Ecclesia despiciat, humillimam prædicatiois Dominicæ incarnationem appetat. Plus ei sapiat quod per infirmitatem carnis ejus nutritur, quam quod mundus hic per elationem falsæ prudentiæ extollitur, et dicat : « Quia meliora sunt ubera tua vino, » id est humillima incarnationis tuæ prædicatio elata mundi sapientiam superat. Unde scriptum est : « Quod infirmum est Dei, fortius est quam homines. Et quod stultum est Dei sapientius est quam homines (I Cor. i). » Sed quia ipsi hujus sæculi sapientes nonnunquam videntur quibusdam virtutibus studere, videmus enim plerosque habere charitatem servare mansuetudinem, honestatem exteriorem in omnibus exercere. Quas tamen virtutes, non ut Deo, sed ut hominibus placeant exhibent. Quæ idcirco virtutes non sunt, quia Deo placere non appetunt. Olen tamen in humanis naribus dum humano iudicio bonam opinionem reddunt. Sed comparentur hæc vero odori Redemptoris nostri, comparentur veris virtutibus et dicatur : « Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata, » id est flagrantia virtutum tuarum, omnem speciem virtutum sapientium mundi superat, quia videlicet fletas eorum imagines ex veritate transcendit. Quia secundo loco sentiri hoc quod dictum est de unaquaque anima diximus, adhuc eudem sensum, si possumus, adjuvante Deo, subtilius exsequamur. Omnis anima quæ timet Deum, jam sub jugo ejus est. Sed adhuc longe, quia timet. Nam tantum quisque ad Deum prope fit, quando poenam timoris amittit, et gratiam de illo charitatis percipit. Ponamus ante oculos animam electi cuiuslibet, quæ continuo desiderio in auorem visionis sponsi accenditur, quia quod in hac vita perfecte percipere non valet, contemplatur ejus celitudinem et ex ipso amore compungitur. **Ipsa enim**

compunctio quæ per alacritatem fit, quia et desiderio acceditur, quasi quoddam osculum est. Toties enim anima osculatur Deum, quoties in ejus amore compungitur. Sunt enim multi qui jam quidem Deum metuunt, jam in bona operatione recipiunt, sed necedum osculantur, quia amore ejus minime compunguntur. Quod bene in convivio Pharisæi signatum est. Qui cum Dominum recepisset, cumque osculant mulieri pedes ejus in corde suo derogaret, audivit. « Intravi in domum tuam, osculum mihi non dedisti, haec autem ex quo ingressa est, non cessavit osculari pedes meos (*Luc. vii.*). » Omnis qui jam cleemosynas facit, qui jam in bonis operibus studet, quasi Christum in convivium recipit, Christum passit, quia eum in membris suis sustentare non desinit. Sed si nondum per amorem compungitur, adhuc ejus vestigia non osculantur. Bene autem dictum est, « non cessavit osculari pedes ejus (*Ibid.*) ». Non enim sufficit in amore Dei semel compungi et quiescere, sed et compunctio debet esse et crebrescere. Unde mulier in eo laudatur, quia osculari non destitit id compungi minime cessavit. Unde ei per Prophetam dicitur : « Constituite diem solemnum in confreuentationibus usque ad cornu altaris (*Psal. cxvii.*) ». Dies solemnis est Domino, compunctio cordis nostri. Sed tunc in confreuentatione dies solemnis constituitur, cum ad lacrymas præ amore Domini assidue movetur. Cur vel si diceremus quandiu ista acturi sumus, quandiu tribulationibus afficimur? illico terminum quounque fieri debeat subjunxit dicens : « Usque ad cornu altaris. » Cornu quippe altaris est exaltatio sacrificii interioris. Ubi cum pervenerimus jam, nequaquam necesse est ut solemnum Domino de nostra lamentatione faciamus. Anima ergo, quæ jam per amorem compungi desiderat, quæ jam contemplari visione sponsi sui appetit, dicat : « Osculetur me osculo oris sui. » Vel certe osculum oris ejus est ipsa perfectio pacis internæ, ad quam cum pervenerimus nihil remanebit amplius quod quæramus. Unde et apte subjungitur. « Quia meliora sunt ubera tua vino. » Vinum est scientia Dei, quam in ista vita positi accipimus. Ubera autem sponsi tunc amplectimur, cum eum in æterna patria jam per amplexum præsentiam contemplamur. Dicat ergo : « Meliora sunt ubera tua vino. » Ac si dicat : Magna est quidem scientia, quam de te mihi in hac vita contulisti, magnum est vinum notitiae tuæ quo me inebrias, sed ubera tua vino meliora sunt, quia tunc per speciem et per sublimitatem contemplationis transcendentur, quidquid de te modo per fidem scitur. « Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » Hic habet sancta Ecclesia aromata, dum in virtute scientiæ, virtute castitatis, virtute misericordiæ, virtute humilitatis, virtute charitatis pollet. Si sanctorum vita odorem aromatum ex virtutibus non haberet, Paulus non diceret : « Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (*I Cor. ii.*) ». Sed longe excellentior est illa uictus contemplationis Dei, ad quam quandoque du-

A cendi sumus, longe excellentior est odor unguentorum Dei aromatibus virtutum nostrarum. Et si jam magna sunt quæ accepimus, valde tamen potiora sunt, quæ de contemplatione Creatoris nostri accepturi sumus. Unde anhelet anima et dicat : « Odor unguentorum tuorum super omnia aromata, » id est bona illa quæ per contemplationem tuam preparas, ista omnia virtutum munera, quæ in hac vita tribuisti, transcendunt. Dicamus hinc Ecclesiæ, dicamus hinc animæ sic amenti, sic æstuanti amorem sponsi sui, unde tamen desiderium percepit, unde notitiam divinitatis ejus apprehenderit. Sed ecce ipsa exprimit et dicit :

B « Unguentum effusum nomen tuum. » Unguentum effusum est divinitas incarnata. Si enim sit unguentum in vasculo odorem exterius minus reddit, si vero effunditur, odor effusi unguenti dilatatur. Nomen ergo Dei unguentum effusum est, quia ab immensitate divinitatis suæ ad naturam nostram se exteriorius effudit et ab eo quod est invisibilis, se visibilem reddidit. Si enim non se effunderet, nequaquam nobis innotesceret. Effundit se unguentum, cum se et dominum servavit, et hominem exhibuit. De qua effusione Paulus dicit : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens (*Phil. ii.*) ». Quod Paulus dixit, « exinanivit, » hoc Salomon dixit « effudit. » Quia ergo humano generi Dominus per humilitatem incarnationis innotuit, dicitur ei : Unguentum effusum nomen tuum. Sed quia in Hebraica veritate aliquid aliter habetur, compellimur ad superiora apostropham facere, et nonnulla aliter inserere. Denique cum dixisset : « Osculetur me osculo oris sui, » et subjunxit : « Quia meliora sunt ubera tua vino, » ubi nimium gaudium amoris completum per attractationem ubrum demonstratur, protinus addidit juxta Hebraicum flagrantia unguentis optimis : quæ quamvis lampabili sermone superius a summo tractatore exposta sint melliflue, tamen, possumus juxta opiniones quorumdam rursus iterare. Vinum, inquit, erat verbum nuntiatorum, delatum per angelos, qui ad prophetas vel in prophetis loquebantur, sicut ait Zacharias propheta (*Cap. ii.*). Et dixit ad Angelum « qui loquebatur in me, » quod Ecclesiæ cor latifocabat, audiens ejus quem desiderabat adventum. Sed ubi ore manibusque corpus ejus et sanguinem contrectavit, meliora cognovit ubera apostolicæ Evangeliorumque doctrinæ lacte manantia, ubi omnis divina perfectio quæ nunc ministratur, quam vinum Veteris Testamenti et legis quæ secundum Apostolum neminem ad perfectum perduxit. Quanquam enim perfecti viri apostolici qui præscriptio populo Christiano doctores ubera Christi intelligantur, quos Christus ut parvulos nutrit, tamen non erit inconveniens, duo ubera Christi Baptistam et Evangelistam duos Joannes intelligit proprie, qui Ecclesiæ post oscula sacramenti prædicti plenissima verba sunt propinati, cum alter eum solum pecca-

tum mundi tollentem, agnumque demonstrat Ecclesiæ, alter in principio Verbum Deum apud Deum Patrem manentem, qui per immaculatam vitam ita in amore ejus quasi ubera pectori adhæserunt, dum alter adhuc parvula et lactenti Ecclesiæ verum hominem sub nomine immaculati agni ostendit; alter a creandi effectu omnium rerum eum fabricatorem in principio Verbum Deum demonstrat, per quem creata sunt universa. Nullus igitur usque in hoc tempus ad Ecclesiam hujusmodi gustus suavitatis pervenerat, ut in agni mansuetudine terribili rege turmæ luporum dæmonum effugarentur, cuius presentia terrorem incutit omnibus terrenis et ætheris potestatis qui tegmine Spiritus sancti alios vestit et ipse de nullo habet necesse, qui de terrenis levata ad Patris consortium ducunt per carnis assumptionem Ecclesiam, cum qua mente et materia unum effectus est, sedens ad dexteram Patris, cum quo erat in principio Deus verbum. Hujus ergo lacte doctrinæ vitam æternam conferentem, prædicta ubera dilectæ Ecclesiæ manantia Christi Domini nostri, de cuius pectore lacteo vitam æternam, quam Adam perdiderat, per candorem doctrinæ apostolis infusam, quæ si per ubera in creditibus suscepit Ecclesia, et suis posteris, quasi ex lacte butyrum effectum, per interpretationem sermonis quotidie porrigit. Nam primum continent sacramentum per lactis naturam, id est casti liquorem, et cum fuerit arte subactus liquor reddit butyrum: ita et lac apostolicæ doctrinae cum invenerit magistrum, declarat intra se continere individuam Trinitatem. Quibus alimentis nisi indesinenter usa fuerit anima, non poterit vivere in æternum. Quem cibum Ecclesia de supradictis uberibus in baptismatis suscepit sacramento, ubi trina confessione Patris et Filii et Spiritus sancti notitiae odorem cognoscit, cum ei sepe dictum quod doctrinæ lac triformem contulerit redemptionis medullam, liquorem scilicet baptismatis candidissimum, suavemque succum corporis Christi, et pinguisimum butyrum, sacri charismatis oleum, per quod Spiritus sanctus infunditur. De qua pinguedine, Ecclesia in alio Propheta deprecatur animæ suæ medullas repleri, dicendo: « Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea (*Psal. LXII*) », Cujus odor sauciatis a peccatis animas resuscitat, cuius virtute pinguedinis in prædictis uberibus absconsam flagrantiam, quæ post oscula suscepta collaudare sequenti docetur versiculo, dicens: « Flagrantia unguentis optimis. » Erat quidem boni odoris, id est meriti unguentum illud in Veteri Testamento magistro Deo compositum, de quo ungebantur reges, prophetæ, et sacerdotes. Sed quantum di stat vivens homo a pictura fucis colorum oblita, tantum interest quod Ecclesia suscipit renascendo in Spiritu, cuius figuram Synagoga suscipiebat in corpore, cuius tantæ fuerunt res, ut vix in una gente Judea et paucis tribuerit principatum. Hoc autem Ecclesiæ unguentum tantum in se gerit virtutis, flagrantia simul et medicinæ, ut omnes credentes sa-

A nissimos reddat, reges et sacerdotes constituant, et ejus odor notitiae a solis ortu usque ad occasum omnem mundum impleverit. Quæ intra se quam aliam flagrantiam potest intelligi continere, nisi Christi nomen? De quo sequitur, « Unguentum effusum nomen tuum. » Sicut enim intra multitudinem cadaverum putridorum reclusi homines, morbo periclitantur, ita habitatoribus hujus mundi evenerat per Adam, pluralem deorum numerum inducente diabolus ore serpentis dicens: « Eritis sicut dñi (*Gen. II*). » Introductio autem unius veri Dei nomine, per incarnationis mysterium recondito in corpore vasculo, quo fracto clavorum et lanceæ ictibus odore ejus notitiae omnis fetor diabolicae doctrinæ de toto mundo abstersus est. Et illud magnum nomen quod in solo populo Israel erat notum per chrismatis unctionem, nunc quasi effuso vase unguenti in domo tota domus repleatur odore, ita et a tempore passionis Domini nostri Jesu Christi omnis mundus unius veri Dei Christi nomine notitia impletus probatur, ut per omnes nationes gentium quotidie quasi odor unguenti, virtutum recurrat flagrantia, « dum mortui invocato ejus nomine surgunt, cæci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, » effugantur dæmonia, omnis ægritudo cadit, pellitur languor, in virtute hujus nominis invocati. Ecce quibus odoribus dilectio amorque Christi adolescentulas accedit animas, scilicet de quibus nunc ait: « Ideo adolescentulæ dilexerunt te. » His enim prælibatis, ad superiorum suavissimi sensum doctoris regrediamur. Nam sequitur: « Ideo adolescentulæ dilexerunt te. » Quid hoc in loco adolescentulas accipimus, nisi electorum animas per baptismum renovatas? Vita quippe peccatoris ad veterem hominem pertinet, vita justi ad novum. Quia ergo unguentum foras se effudit, in amore suo adolescentulas ardere fecit, quia renovatas animas desiderio suo flagentes exhibuit. Puerilis ætas amori neandum congruit. Puer est qui virtutæ ardentis studium neendum coepit. Senex est qui cooperat quidem, sed desit. Quia ergo neque hi flagrant in Domino qui neandum cooperunt, neque hi qui jam fidem cooperunt, sed frigerunt, postposita puerili vel senili vita. Adolescentulæ currere dicuntur, id est illæ animæ quæ in ipso fervore amoris sunt. Quod tamen intelligere et aliter possimus. Potest enim adolescentia ad infirmitatem referri. Juveniles quippe ætates sunt ordinis angelorum qui nulla debilitate victi sunt, nulla infirmitate superati. Dicatur ergo: « Unguentum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te, » id est per incarnationem tuam notitiam exterius effudisti: idcirco infirmæ animæ naturam humanam diligere prævalent. Illæ quippe virtutes summæ, quasi ætates juveniles etiam ibi te diligunt, ubi effusus non es, quia et ibi te vident, ubi in statu divinitatis tuæ te contines. Qui ergo ab illis summis ordinibus quasi a juvenilibus ætatibus etiam non effusus videris exterius propter homines effunderis, ut etiam ab adolescentulis, id est ab infirmis mentibus diligaris. Sequitur.

« Trahe me. » Omnis qui trahitor aut non valens, aut non volens, invitus educitur. Sed qui dicit, trah me, habet aliquid quod valet, habet aliquid quod non valet. Natura humana sequi Dominum vult, sed infirmitatis consuetudine superata, sicut debet sequi non prævalet. Videt ergo aliud in se esse quo tendit, aliud in se esse quod non valet, et recte dicit, trah me. Quasi volentem nec valentem se viderat Paulus cum diceret : « Mente servio legi Dei, carne autem legi peccati (*Rom. vii*) ; » et : « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. (*Ibid.*) » Quia ergo est aliquid quod nos incitat, aliud quod gravat, dicamus : « Trahe me ; post te curremus in odore unguentorum tuorum. » In odore unguentorum Dei currimus, cum donis ejus spiritualibus afflati, in amorem visionis ejus inhiamus. Sciendum vero est, quia in eo quod homines Deum sequuntur, aliquando ambulant, aliquando currunt, aliquando fortiter currunt, quasi post Deum. Ambulat qui tepide sequitur. Currit qui ferventer sequitur. Perfecte currit, qui perseveranter sequitur. Immobile enim erat cor ad secundum Deum, et post eum ambulare solebat, cum adventus Domini in mundo apparuit, et ab insensibili sua statione humanas mentes movit. Unde scriptum est : « Pedes ejus steterunt, et mota est terra (*Psal. cvi*). » His autem non motus, sed cursus dicitur, quia non sufficit ut sequamur, nisi etiam desiderando curramus. Quia vero neque currere sufficit, nisi etiam perfecte curratur, Paulus dicit : « Sic currite ut comprehendatis (*Rom. ix*). » Sed nonnulli dum nimis currunt, in indiscretionem dilabuntur. Plus enim quam necesse est sapiunt, et ejus quem sequebantur judicia postponunt. Unde bene cum diceretur *curremus*, præmissum est, *post te*. Post Deum enim currunt, qui ejus judicia considerant, ejus voluntatem suæ præferunt, et pervenire ad eum sub digna operatione cum discretione contendunt. Hinc Propheta voluntatem Dei considerans, et sequens ait : « Adhaesit anima mea post te (*Ps. lxxii*). » Hic Petro consilium danti dicitur : « Redi post me, Satan. Non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum (*Matth. xvi*). » Quia ergo perfectæ animæ summa cautela Dei judicia contuentur, et neque per torporem, neque per indiscretum servorem prævenire presumunt, bene dicitur : « Post te curremus in odore unguentorum tuorum. » Tunc enim post Deum currimus, quando et amando sequimur, et timendo divina judicia prævenimus. Sequitur : « Introduxit me rex in cubiculum suum, exultabimus et lætabimur in te. » Ecclesia Dei quasi quedam domus regis est, et ista domus habet portam, habet ascensum, habet triclinia, habet cubicula. Omnis qui intra Ecclesiam fidem habet, etiam portam domus istius ingressus est, quia sicut porta reliqua domus aperit, ita fides reliquarum virtutum ostium est. Omnis qui intra Ecclesiam spem habet, jam ad ascensum domus venit. Spes enim elevat cor, ut sublimia appetat et imam deserat. Omnis qui in ista domo po-

A situs charitatem habet, quasi in tricliniis deambulat. Lata est enim charitas quæ usque ad inimicorum dilectionem extenditur. Omnis qui in Ecclesia positus, jam sublimia rimatur secreta, jam occulta judicia considerat, quasi in cubiculum intrabit. De porta domus istius dicebat quidam : « Aperite mihi portas justitiae; ingressus in eas confitebor Domino (*Ps. cxvi*). » De ascensu spei dicebat : « Ascensus in corde suo dispositus (*Ps. lxxxiii*). » De tricliniis latis domus istius dicitur : « Latum mandatum tuum nimis (*Ps. cxviii*). » In mandato lato, specialiter charitas designatur. De cubiculo regis loquebatur qui dicebat : « Secretum meum mibi (*Isa. xxiv*). » Et alias : « Audivi arcana verba quæ non licet homini loqui (*II Cor. xii*). » Primus ergo aditus domus istius, porta fidei; secundus proiectus, ascensus spei; tertius, latitudo charitatis; quartus jam perfectio charitatis est ad cognitionem secretorum Dei. Quia ergo sancta Ecclesia in membris suis perfectis, in sanctis doctoribus, in eis qui jam pleni et radicati sunt in mysteriis Dei, quasi ad sublimia secreta pervenit, et adhuc in ista vita posita, jam illa penetrat, dicit : « Introduxit me rex in cubiculum suum. » Per prophetas enim, per apostolos, per doctores, qui in ista vita positi, jam sublimia secreta illius vitae penetrabant, Ecclesia in cubiculo regis illius ingressa fuerat. Et caute intuendum est, quia non dicit in cubiculum sponsi, sed in cubiculum regis. Nominando enim regem, reverentiam secretorum vult ostendere, quia quanto patens est cubiculum, tanto major est reverentia exhibenda his ad quæ intratur : ne ergo dum cognoscit secreta Dei unusquisque, dum occulta judicia rimatur, dum ad sublimia contemplationis erigitur, extollatur et in superbiam dilabatur, regis dicitur cubiculum intrare. Cui tanto major reverentia exhibenda est, quanto magis anima ad cognoscenda ejus secreta ducitur, ut unusquisque qui proficit, qui jam exaltatus per gratiam, ad sublimia secreta pervenit, seipsum attendat, et ex ipso profectu amplius humilietur. Unde et Ezechiel quoties ad sublimia contemplanda dicitur, Filius hominis vocatur. Ac si ei dicatur : Attende autem quod es, et non extolleris de his ad quæ attolleris. Sed paucorum est in Ecclesia ista sublimia et occulta Dei judicia rimari et comprehendere : tamen dum videmus fortis viros posse ad tantam sapientiam pervenire, ut contemplentur secreta Dei in cordibus suis, et nos parvuli habeamus fiduciam, quod quandoque ad veniam, quandoque ad ejus gratiam veniamus. Unde et ex verbis adolescentularum subditur. « Exultabimus et lætabimur in te. » Dum Ecclesia in his qui perfecti sunt ingreditur cubiculum regis, adolescentes spem sibi exultationis promittunt. Quia dum fortis ad sublimia contemplanda pervenient, infirmi spem de venia peccatorum sumunt, ideo ait : « Introduxit me rex in cubiculum suum, exultabimus et lætabimur in te. » — « Memores uberum tuorum super vinum. Recti diligunt te. » Habet iste sponsus,

ubera, qui etiam rex propter reverentiam vocatur habet ubera, sanctos viros corde adhaerentes sibi. Uberta in arcta pectoris fixa sunt, et externo nutrimentum trahunt, ad eos quos foris nutritivit. Sancti ergo viri ubera sponsi sunt, quia ex intimis trahunt, et exterius nutrunt. Uberta illius sunt apostoli et omnes praedicatores Ecclesiae : vinum, sicut et superius diximus, fuit in prophetis, vinum fuit in lege. Sed quia ampliora mandata data sunt per apostolos, quam data fuerant per prophetas, ait : « Memores uberum tuorum super vinum; » Quia qui ista possunt implere quae in Novo Testamento mandata sunt, illi scientiam legis sine dubio transcendunt. Quod tamen intelligere et aliter possumus : « Memores uberum tuorum super vinum; » sunt multi qui vinum quidem sapientiae habent, sed cognitionem humilitatis non habent. Ista scientia inflat, quia caritas non edificat. Sunt vero multi qui sic habent vinum scientiae, ut sciant considerare dona doctrinæ. Dona enim spiritualis gratiae quasi quædam mammillæ sunt in pectore, quæ subtiliter occultis meatibus spiritualibus ministrant, et eos nutrunt. Ideo ait : « Memores uberum tuorum super vinum. » Quia hi qui recordari sciunt dona gratiae tuae, ut sibi non tribuant quod sapiunt et de eadem sapientia quam acceperunt non extolluntur super illos, qui de sapientia sua extolluntur et effteruntur. Plus est enim humiliter sapere quam superbe sapere. Neque enim vere sapere est, humiliiter non sapere, ait : « Memores ergo uberum tuorum super vinum. » Quia scientes considerare dona spiritualis gratiae, transcendunt eos qui scientiam quidem habent, sed cognitionem in memoria donorum non habent. Aperte ergo dicere est : « Memores ergo uberum tuorum super vinum, » quia fortior humilitas est quam scientia. Vinum est scientia quæ inebriat memoriam uberum, quæ inebriat quem ad cognitionem donorum revocat. Dicat : « Memores ergo uberum tuorum super vinum, » quia vincit humilitas abundantiam scientiae. Recti diligunt te. Nullus, inquit, te diligit nisi rectus. Et nullus est rectus, nisi qui te diligit. Omnis enim qui bona opera per timorem agit, et si in opere perfectus est, in desiderio rectus non est. Vellit enim non esse quod timeret et opera bona non saceret. Qui vero bona opera per amorem agit, et in opere et desiderio rectus est. Sed dulcedo amoris timentibus absconditur. Unde scriptum est : « Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te, et perfecisti ea sperantibus in te (Ps. xxx). » Dulcedo enim Deum timentibus in cognita est, amantibus fit nota. Qui ergo per amorem studuerit rectus esse, perfecta dilectio illius est, ut judicem venientem non timeat, ut quiquid de aeternis suppliciis audierit, non formidet. Unde et Paulus dum adventum judicis exspectaret, dum præmia æternæ vite quereret, dixit : « Quæ preparavit Deus non solum mihi, sed omnibus qui diligunt adventum ejus (II Tim. iv). » Præmia enim æterna diligentibus judicem præparantur, quia omnis qui se

A opera mala agere scit, judicem venientem timet. Qui vero de operibus suis præsumit, judicis adventum querit. Parantur ergo præmia exspectantibus adventum Dei et diligentibus adventum ejus quia non diligunt adventum judicis, nisi de causa sua præsumentes. Omnis autem certitudo rectitudinis in dilectione est, et ideo recte dicitur : Recti diligunt te. Sequitur :

« Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod, » etc. Scimus quia in primordiis Ecclesiae dum prædicata fuerat gratia Re:emporis nostri, alii crediderunt ex Judæa, alii non crediderunt. Sed hi qui crediderunt, ab infidelibus despiciunt et persecutionem passi, quasi in viam gentium discessisse judicati sunt. Unde Ecclesia in eisdem clamat adversum eos qui conversi non sunt. « Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem. » Nigra quidem vero judicio, sed formosa per illustrationem gratiae. Quomodo nigra ? « Sicut tabernacula Cedar. » Cedar enim secundus fuit de genere Ismael, et Cedar tabernacula Esau fuerunt. Quomodo ergo nigra ? Sicut tabernacula Cedar. Quia in conspectu vestro ad similitudinem gentium judicata sum, id est ad similitudinem peccatorum. Quomodo ergo formosa ? « Sicut pelles Salomonis. » Fertur Salomon quando templum edificavit, omnia vasa templi pellibus cooperuisse. Sed nimur pelles Salomonis decoræ esse potuerunt, quæ tabernaculo aptæ essent. Quæ si in tabernaculo ejus fuerunt non nisi decoræ esse potuerunt in obsequium regis. Sed quia Salomon interpretatur pacificus, nos ipsum Salomonem verum intelligimus, quia omnes animæ adhaerentes Deo, pelles Salomonis sunt macerantes seipsas et in obsequium regis pacis redigentes. Sum vero judicio vestro sicut tabernacula Cedar, quia quasi in viam gentium discessisse judicor; sed juxta veritatem sicut pelles Salomonis sum, quia in obsequium regis adhaereo. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Peccatricem attendebat illam partem quæ Christo creditur, pars illa quæ non crediderat. Sed dicat ista :

« Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. » Sol ipse Dominus ipse veniens decoloravit me, præceptis suis ostendit, quia pulchra non fui in præceptis legis. Sol quem arcu tangit, ipsum decoloravit : ita et Dominus veniens quem per gratiam suam strictius tetigit decoloravit, quia dum plus appropinquamus ad gratiam, plus nos peccatores cognoscimus esse. Videamus Paulum ex Judæa venientem in sole decoloratum. Quod si volentes in Christo justificari, inventi sumus et ipsi peccatores. Qui se in Christo peccatorem invenit, in sole decoloratus invenitur. Sed ecce pars ista quæ ex Judæa creditur, persecutionem ab infidelibus Judæis passa est, afflictæ multis tribulationibus ac pressa. Unde sequitur : « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. » Quia filii synagogæ qui in inuiditate rewanserunt, bellum persecutionis contra se

Synagoga fideles gesserunt. Sed dum persecutionem patitur ea pars quæ ex Judæa venit ad fidem, recessit ad prædicationem gentium. Unde sequitur : « Posuerunt me custodem vineis. Vineam meam non custodivi. » Quia, dum me persequuntur qui in Judæa sunt, in ecclesiis me custodem fecerunt. « Vineam meam non custodivi, » quia Judæam deserui. Unde et Paulus dicit : « Vobis missum fuerat verbum Dei, sed quia vos indignos judicatis, ecce convertimur ad gentes (Act. xiii). » Ac si dicat : Nos vineam nostram custodire volumus, sed quia nos ipsi respuistis ad alienarum nos vinearum custodiam transmittitis. Ista quæ de Synagoga diximus ad fidem conversa, dicamus modo de Ecclesia ex gentibus ad fidem vocata. « Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem. » Ecclesia ex gentibus veniens considerat fidelium animas quas invenit, quas et filias Hierusalem vocat. Hierusalem quippe *visio pacis* dicitur. Considerat quid fuit, considerat quid facta est, et constitutus præteritas culpas ne superba sit. Confitetur præsentem vitam, ne ingrata sit, et dicit : « Nigra sum, sed formosa. » Nigra per meritum, formosa per gratiam. Nigra per vitam præteritam, formosa per conversationem sequentem. Quomodo nigra? Sicut tabernacula Cedar. Cedar quippe tabernacula gentium fuerunt, tabernacula tenebrarum fuerunt. Et gentibus dictum est : « Fuitis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino (Eph. v). » Quomodo formosa? Sicut pelles Salomonis. Maceratus sumus per poenitentiam, mortificati vero per poenitentiam quasi pellis in obsequium regis adducitur. Omnes per poenitentiam seipsos afflentes membra Christi se faciunt. Membra ergo Christi per poenitentiam afficta pelles Salomonis sunt, quia mortificata caro fiunt. Sed ecce erant in Judæa fideles, qui dignabantur venire ad fidem gentilium. Unde et Petrum redargunt, quod Cornelium suscepérat. Unde et hic Ecclesia gentium subjungit : « Nolite me considerare quod fusca sim. » Nolite despicere gentilitatem infidelitatis meæ, nolite despicere peccata priora, nolite attendere quod sui. Quare? « quia decoloravit me sol. » Sol enim decolorat, in quo arctius et districtius se imprimit. Deus quando districtum judicium tenet, quando distinctionem suam amplius exhibet et decolorat, dum amplius fulget, quia dum distinctionem subtilius exercet, districte adjudicat. Quasi enim radios suos suspendit sol, quando clementer opera nostra desiderat. Quasi districte virtutem suam exhibet, quando districte opera nostra pensat. Dicat ergo Ecclesia : Inde suni fusca, inde peccatrix, quia me sol decoloravit, quia Creator meus dum me deseruit, ego mœrore lapsa sum. Sed tu, o afficta sic destituta, quid meruisti?

Quid ex dono assecuta es? Filii matris meæ pugnaverunt contra me. Filii matris sunt apostoli. Mater enim hominum Hierusalem superna est. Ipsi pugnaverunt contra Ecclesiam, dum ab infidelitate in fide prædicationis suæ, quasi quibusdam lanceis confederant. Unde et Paulus quasi quidam pugnator dicit

A (II Thess. ii). « Cogitationum consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei. » Qui altitudinem destruit utique pugnator est; isti ergo pugnatores, isti filii matris Hierusalem debellaverunt Ecclesiam ab errore suo, ut illam fundarent ad justitiam : « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. » Et quid fecerunt pugnantes? « Posuerunt me custodem in vineis. » Vineæ Ecclesiæ sunt virtutes que fructificant, quia dum depugnant in me vitia, quasi mala mea in me expugnant. Fructificationem et virtutum studia mihi dederunt, in vineis me custodem fecerunt, ut fructificationem afferrem. Post expugnationem specialiter dicat : « Vineam meam non custodivi. » Vineæ Ecclesiæ antiqua consuetudo erroris est. Quem dum custos ad virtutes ponitur, deserit vineam, illam antiquam consuetudinem erroris sui. Diximus de gentilitate conversa, dicamus modo generaliter de tota simul Ecclesia, et specialiter quid de unaquaque anima sentiendum sit. Solent pravi auditores doctores suos non considerare quod sunt, sed quod fuerunt. Sani vero doctores et constinentur quod fuerunt, et proferunt quod sunt, ut nec peccatores esse abscondant, nec iterum dona velut ingratia denegent. Dicat ergo in istis Ecclesia. « Nigra sum, sed formosa. » Nigra per me, formosa per donum. Nigra de præterito, formosa ex eo facta sum in futuris. Quomodo nigra? quomodo formosa? Nigra « sicut tabernacula Cedar, formosa sicut pelles Salomonis. » Et non est justum ut aliquis ex præterita vita pensetur, et non magis attendatur quod fuit, sed quod est. Unde subjungit : « Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. » Aliquando in Scriptura sacra sol ponitur nimius æstus terrenorum desideriorum. Unde ergo fusca? Quia decoloravit me sol. Ita intelligitur: Nolite considerare quod nigra fuisti antea per infidelitatem, quia sol Christus de quo scriptum est: « Vobis autem timentibus nomen meum orletur sol justitiae (Matth. iv), » decoloravit me per fidem. « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. » In omni creatura due creature rationales sunt conditæ, humana et angelica. Cecidit angelus, persuasit homini. Mater enim omnis creature benignitas est et potentia Dei. Nos ergo et angeli ex eo quod rationales conditi sumus, quasi quamdam societatem fraternitatis habemus, quia angeli ab eadem potentia conditi sunt qua et nos. Quia tamen cadentes angeli quotidie contra nos bellum gerunt, dicit : « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. » Ecce dum pugnant isti spiritus rationes, spiritus isti filii matris dum pugnant contra animam faciunt eam terrenis rebus incumbere, actionibus seculi vacare, res transitorias querere. Unde subjungit : « Posuerunt me custodem in vineis : vineam et non custodivi. » Vineæ enim sunt actiones terrenæ. Ac si dicat : In actionibus terrenis custodem nie posuerunt. Et quid? vineam meam, id est animam meam, vitam meam, mentem meam custodi nelexi; quia, dum exterius in rerum terrenarum actione involuta sum, ab interna custodia lapsa sum, plerique ex eo se considerant quod juxta ipsos est,

non ex eo quod sunt. Juxta ipsos sunt dignitates, juxta ipsos interiora ministeria. Et dum custodiunt quod juxta se habent, seipso custodire negligunt. Dicat ergo : « Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi, » id est, dum exteriori custodia in actionibus sacerdotalibus deservio, interioris custodie sollicitudinem amisi. Sed ecce reducta anima ad gratiam Creatoris sui, jam amat, jam requirit ubi Redemptorem suum inveniat. Unde sequitur :

« Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie. » In meridie sol ferventior est; omnis qui in fide servet, in amore servet. Iste sponsus qui subter hinnulus vocatur, in corde ipsorum pascit virtutum viriditatem, ait : « Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie. » Quare sic querat ubi pascat, ubi cubet, causam reddit inquisitionis suae. « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Sodales Dei sunt amici familiares, sicut sunt omnes qui bene vivunt. Sed multi apparent sodales esse, et non sunt. Multi enim doctores dum perversa doctrina suaderet, sodales quideam videbantur, sed inimici extiterunt. Dum doctor esset Arius, Sabellius, Montanus, quasi sodales videbantur, sed dum districte discussi sunt, inimici apparuerunt. Dicat ergo : « Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Ac si dicat : Indica in quorum cordibus veraciter requiescas, ne vagari incipiam post greges eorum qui sodales tui videntur, id est qui familiares tui creduntur, et non sunt. Omnes sacerdotes, omnes doctores sodales sunt quantum ad speciem; quantum vero ad vitam, multi non sunt sodales, sed adversarii sunt. Multi enim parvuli inter Ecclesiam fidèles appetunt bene vivere, et volunt vitam rectitudinis tenere, considerant vitam sacerdotum qui eis præpositi sunt, et dum bene ipsi sacerdotes non vivunt, hi qui sequuntur, in errorem dilabuntur. Unde Ecclesia quasi in eisdem parvulis et fidelibus dicit : « Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, » id est vitam tibi veraciter servientium mihi indica, ut sciam ubi pascis viriditatem virtutum, ut sciam ubi cubes in meridie, id est requiescis in fervore charitatis, ne dum greges sodalium tuorum aspicio, ipsa vagari incipiam, nesciens cuius verbis credere debeam, cuius magisterio uti debeam. Ecce verba sponsi reduntur ad sponsam.

« Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum tuorum, et pascere hædos tuos juxta tabernacula pastorum. » Omnis anima nihil debet amplius curare quam ut seipsum sciat. Qui enim seipsum scit, cognovit quia ad imaginem Dei factus est. Si ad imaginem Dei factus est, non debet similitudinem jumentorum sequi, sive in luxuria, sive in appetitu præsentis devolvi. De qua ignorantia alibi dicitur : « Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (*Psalm. XLVIII*). » Vestigia gregum sunt actiones populum.

A Quæ quanto multæ sunt, tanto impeditæ, tanto per versæ. Dicatur ergo Ecclesiæ : « Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere et abi post vestigia gregum et pascere hædos tuos juxta tabernacula pastorum. » O tu quæ foeda eras per ignorantiam, per fidem facta es pulchra inter aliorum animarum. Quod evidenter dicitur ad electorum Ecclesiam. Si ignoras te, id est hoc ipsum quod ad imaginem meam facta es ignoras, egredere, foras exi. Si vero non cognoscis, aliquid facta es, egredere et abi post vestigia gregum. Sequare non exempla mea, sed exempla populorum. « Et pascere hædos tuos juxta tabernacula pastorum. » Hædi nostri sunt motus carnales, hædi sunt nostræ tentationes illicitez.

B « Abi post vestigia gregum, » id est discede post exempla populorum. « Et pascere hædos tuos, » id est nutri motus carnales, non jam sensus spirituales, sed motus carnales. Abires juxta tabernacula pastorum, sive agnos pascere, id est in doctrinis magistrorum, in doctrinis apostolorum, in doctrinis prophetarum. Sive hædos pascis juxta tabernacula pastorum pasce, ut fide voceris Christiana et non operibus, quia intra videris esse per fidem, et non intra per opera. Ecce increpasti, ecce redargisti. Quid enim non dicis. Quid tu benigne in ea operatus es? *Dic plane. Nam sequitur:*

C « Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. » Omnes qui luxuriæ, qui superbiæ, qui avaritiæ, qui invidiæ, qui fallaciæ deserviunt, adhuc sub curru Pharaonis sunt, id est sub regimine diaboli, qui quasi sub curru Pharaonis sunt. Omnis vero qui in humilitate, in castitate, in doctrina, in charitate servet jam equus effectus est Creatoris nostri, jam in curru Dei positus est, jam sessorem Deum habet. Unde cuidam cui Dominus præsidebat dicitur : « Durum est tibi contra stimulum calcitrare (*Act. ix*). » Ac si diceret : Meus equus es, jam calces contra me jactare non potes, jam tibi ego præsideo. De istis equis alibi dicitur : « Misisti in mare equos tuos, turbantes aquas multas (*Habac. III*). » Habet ergo currum Deus, quia animabus sanctis præsidet, et per animas sanctas circumquaque discurrit. Unde scriptum est : « Currus Dei decem millia (*Psalm. LXVII*), » et reliqua. Habet tamen currus Pharao, qui tamen currus in mari Rubro submersi sunt. Dicit ergo sponsus : « Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te. » Dum adhuc operibus dæmoniacis deservires, ego te equitatui meo assimilavi : quia attendi quod per prædestinationem in te fecerim, et equis meis te comparavi. Ubi consideranda sunt Dei occulta iudicia, quam multi videntur per prædicationem, per sapientiam, per castitatem, per largitatem, per longanimitatem, equi Dei esse, et tamen occulto Dei judicio equis Pharaonis assimilantur. Et multi videntur per avaritiam, per superbiam, per invidiæ, per luxuriam equi Pharaonis esse, et tamen occulto Dei judicio equis Dei assimilantur, quia et illos videt de bono ad mala converti, et istos videt

de malo ad bonum reduci. Sicut enim per prædestinationem multi qui equi videntur Dei, equi sunt Pharaonis per reprobam vitam quæ sequitur eos: ita et per pietatem multi qui equi Pharaonis esse videntur, per sanctam vitam quam in fine suo servaturi sunt, equis Dei assimilantur. Unde blanditur et dicit: « Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea, » id est tu adhuc in curribus Pharaonis vitiis deserviebas, sub vitiis currebas, sed ego attendi quid per prædestinationem de te feci. Equitatu meo assimilavi te, id est, electis meis similem te attendi. Ecce tandem advertis magnifice Cæsar, quam in isagoge præfati sumus quod nil historialiter in hoc volumine reperitur, sed omnia allegoriarum allusionibus redolent, et dramatum decursionibus, moraliumque suavitatibus flagrant. Quocirca sudere, imo suggerere, quanquam temere, excellentiae culminis vestri exopto, ut quia magnam solertiae sapientiam nactus, et defensionem tuitionemque sanctæ Ecclesiæ indeptus, ut non solum armorum suffragio in procinctu bellorum constitutus, cuneis procerum vallatus, et turmis militum constipatus, ab incursionibus exterarum gentium adversariorum protegas, verum sacrae doctrinæ et intelligentiæ divinarum Scripturarum devotus et sedulus persistas, ut eamdem sanctam Ecclesiam in subjectis ab internorum videlicet malignorum spirituum ancilibus Evangeliorum munitus, gladiis divinarum Scripturarum accinctus, spiculis sententiarum ornatus, defendere possis: qui semper non corpora, sed animas fidelium extinguere querunt. Unde Petrus hortatur, dicens: « Vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide (*I Petr. v.*) » Et ut hostis insidias antiqui cavere, et aliis prædicare vestra nobilitas docte valeat, hujus voluminis, aliorumque librorum expositionibus studere congruis post dispositionem imperii horis satanas, ut merito dicere gratulabunda queat, quod istic legitur: « Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. » Et illud: « Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiám post greges sodalium tuorum, » ut ipse sponsus, Dominus scilicet qui subter *hinnulus* appellatur, per custodiā tui aliorumque vigilantiam et intelligentiam sacrarum Scripturarum pascere quodammodo viriditate in vobis virtutum, et cubare in fervore charitatis dignetur. Sequitur:

« Pulchræ sunt genæ tuæ ut turturis. » Post oscula sancta suscepta, post omnem lætitiam retro dinumeratam, post pugnam prædictorum filiorum matris, post agnitionem sui, post curam, qualis vel a quo creata sit, post virtutem equitatu Dominicō comparatam, vox Christi loquitur ad Ecclesiam. Et nunc initia pulchritudinis præ ceteris membris a genis ejus nosci docemur. Et haec pro magna turturi comparantur, ut per ænigmata ejus a perturbatione seculi istius tumultuosa prolongandam ostenderet. Hæc ergo pulchritudo generum quæ castitatis ru-

A bore, et verecundia candore decorantur, et in facie sunt corporis: nihil mirum si eorum personæ qui faciem Ecclesiæ exornant comparentur. Unde in genis Ecclesiæ sunt Patres antiqui, qui in ipsa honoris facie primi consistunt atque martyrii decore rubent. Turturi vero Ecclesia propter varietatem diversorum bonorum, sive castitatem comparatur virtutum. Quæ avis sola præ ceteris avibus remota a frequentia hominum diligit incolere loca secreta, et ibi constituit nidum, educat pullos ubi hostis ejus aut nunquam, aut vix habet accessum. Sic nimurum sancti Patres, sic anima sancta et fidelis, quæ amica appellatur a verbo Dei, quo utique fugiendo malorumque consortia respondo, quidquid pretiosum in præsenti cernitur vita, eo modo cognoscitur cœlestem facere prolem, doctrinæ suæ sermone genitam et vite exemplo nutritam transmittit ad cœlum. Nam turtur, sicut in præfatione prælibavimus, tantæ castitatis ab eis qui naturas avium descriperunt narratur, ut præter unum conjugem nesciat. De quibus si alter casu defectus erit, alteri jani nunquam alia societur, sed in omni vita proprium conjugem amissum desiderando requirit. Cui per castitatis et verecundia decorem, Ecclesia in generum pulchritudine congrue comparatur. Ait enim: « Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. » Ac si a Christo dicatur: Tanta te varietate virtutum decoravi, ut castitatem promissæ mihi fidei nulla pravorum doctorum seductione corrumperes. Hæc quidem secundum historiæ ordinem dicta sunt, sed secundum opinionem aliquorum præcelsior sensus in hac comparatione latere dicitur. Nam quibusdam videtur illius turturis pulchritudinis genas Ecclesiæ comparari, de qua in Psalmo dicitur: « Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi reponat pullos suos (*Psal. lxxxiii*). » Ubi figuram Spiritus sancti in passere, et immaculatæ carnis assumptæ in turture nominatam, nemo sapiens ignorabit. Tunc videlicet Ecclesia in genis quæ omnibus in propatulo sunt, a bonis et malis ab utroque pulchra laudatur, quando assumpti hominis Christi per castitatis maxima bona quantulumunque in similitudine traxerit. Tunc pulcherimum totum Ecclesiæ corpus cernitur, ut cum verecundus generum aspectus per pudicitiæ gloriam ab impiis admiratur. Tunc enim magnæ virtutis ab hostibus suis castitas probatur, cum eam impugnantes vincere non poterunt. Nam sicut membra quæ sunt in capite, si pulchra fuerint, ceterorum membrorum quæ vestibus continguntur foeditatem excusat: ita et illa quæ per sacerdotalem honorem membra capitis Ecclesiæ esse noscuntur, plebis negligentia foeditatem sua castitate decorant. Et e contrario nil tam deforme, tam abjectum in Ecclesiæ corpore, nisi cum in supradictis membris turpissima vita vel fama cernitur. Et quia sancta Ecclesia in suis præsulibus et doctoribus castitate et varietate virtutum, turturis, id est Christi imaginem imitatur, necessario ab ipso laudatur dicendo: « Quam pulchræ sunt genæ tuæ sicut

turturis. » Sequitur : « Collum tuum sicut monilia. Mureulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. » In collo videntur laudari, qui verbo ædificationis cæteros instruunt ad salutem qui spiritualem cibum sermonis ad membra corporis Christi, quibus credulitas sola suffragatur quoque interpretando transmittunt, qui per doctrinam auream et per exemplum vitæ gemmeum in Ecclesiæ collo ostenduntur. Monifi namque gemmarum ornatus dignoscitur. Sed ut pulchrior fiat earum aspectus auri materiam necessariam habent, per quæ connexæ in suo teneantur loco. Hoc et ipsum naturæ nostræ ingenium, quod in similitudinem gemmæ de lapideo corde exciditur, necessarium habet fulgentissimum sancti Spiritus adjumentum, per quem Novi et Veteris Testamenti verba legis divinæ, quæ pronuntiaverunt vel ostenderunt Salvatorem mundi venisse, cum catenata quasi una veritatis catenula sermo effectus, gemmeis animarum transactus mentibus per concordiam fidei, per unanimitatis sensum Ecclesiæ collum decorat. Et quia sancti doctores, qui per collum designantur, verbum prædicationis, ornati virtutibus aliis administrant, et quæ docent verbo operibus exsequuntur. Quæ opera monilibus exprimuntur, et Scripturam utriusque Testamenti, quæ mureulis auris designatur, videlicet quia auro spiritualium sensuum fulget interius, et argento cœlestis eloquii nitet exterius prædicant, recte in eis Ecclesia laudatur dum dicitur : « Collum tuum sicut monilia. Mureulas, vel catenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento, » quia dona superius prædicta sancti doctores habere non possunt nisi ab ipso percipient, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Sequitur :

« Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. » Nardus est frutex aromaticæ, gravi, ut aïont, et crassa radice, sed brevi ac nigra fragilique quamvis pinguis situ redolente ut cypressum, aspero sapore, folio parvo, densoque; cuius cacumina in aristas se spargunt, ideoque gemina dote pigmentarii nardi spicas ac folia celebrant. Et hoc est quod ait Marcus : « Unguenti nardi spicati pretiosi (Marc. xiv). » Videlicet quia illud unguentum quod attulit Maria Domino, non solum de radice consecutum nardi, verum etiam, quo pretiosius esset, spicarum quoque et foliorum ejus adjectione, odoris ac virtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt etiam de nardo physiologi quod principale sit unguentum, unde merito uncio capitis et pedum Domini oblata est. Sunt quidem ejus multa genera, sed omnia herbæ, præter Indicum quod pretiosius est. Mystice autem devotione hæc Mariæ Domino ministrantis fidem ac pietatem designat Ecclesiæ sanctæ, quæ loquitur hic in amoris canticò, dicens : « Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. » Quæ nimirum verba et semel juxta litteram manibus Mariæ complevit, et quotidie in omnibus suis membris spiritualiter implere non desinit. Quæ totum diffusa per

A orbem gloriantur, et dicunt : Deo autem gratias qui semper triumphat nos in omni loco, « quia Christi bonus odor sumus Deo. » Quæ cum potentiam divinæ virtutis ejus quæ illi una cum Patre est, digna reverentia consitetur, laudat et prædicat, caput profecto illius unguento perfundit pretiosos. Cum vero assumptæ mysteria humanitatis æque digna reverentia suscipit, in pedes utique Domini unguentum nardi pisticum, id est fidele ac verum perfudit : quia illam ejus naturam qua terram contingere, hoc est inter homines conversari dignatus est, pia prædicatione commendat, ac devotis veneratur obsequiis. Unde accubitus sepultura Christi intelligitur, quanquam tunc discubuissest in domo Simonis leprosi. Nardus vero ipsæ mulieres quæ primo diluculo ad monumentum cum aromatibus venerunt, ut ungerent Christum, et famam illius resurrectionis credentibus divulgarent. Unde eis dictum est : « Ite, nuntiate fratribus meis, quia præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis (Matth. xxviii). » Seu accubitus Christi beatitudo est secreti cœlestis. Ait enim : « Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum : » quia videlicet Christo rege quiescenti in beatitudine secreti cœlestis, nardus dat odorem suum, id est virtutes sanctorum in Ecclesia, magnæ nobis gratiam suavitatis administrant. Vel etiam accubitus regis sancta electorum intelligitur Ecclesia. In ea Christus requiem sibi invenit, sicut per Prophetam ipse loquitur : « Hæc requies mea in seculum sæculi (Psal. cxxxii). » Nardus Ecclesiæ dicitur propter odorem virtutum. Unde Apostolus ait : « Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (II Cor. iii). » Quam Ecclesiam cum viderit diabolus innumerabilibus charismatum monilibus ornata ditari, et omnium dulcium blandimentis præsentis vitæ contemptis ad unam illam æternæ quietis dulcedinem festinan tem, innumerabiles amaritudinam immissiones, tam per se quam per satellites suos per momenta immittit. Sed quia Deus Redemptor in medio ejus est semper, non commovetur de vestigio veritatis, neque perturbatur propter super se irruentum impetus impiorum, quia et omnia et in omnibus Christus. Nam si amara pro Christi infarrantur amore, indulcent rore spei futuræ et lætitiae sempiternæ. Ideo sequitur :

« Fasciculus myrræ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. » Perseverat sancta Ecclesia, vel anima fidelis in laude sui Creatoris, quem perpendit passum in amaritudine suæ passionis. Unde semper habens in memoria recordationis quam propinqua est uberibus pectoris, et qualiter passus est pro ipsa in gloriam suæ redemptiois, dicit : « Fasciculus myrræ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. » Ac si dixisset : Mors dilecti mei quam pro salute mea subiit, semper in mea memoria commorabitur, ad imitationem et gloriam laudationis. Et quia gaudet eum passum, glo-

riatur etiam eum resurrexisse a mortuis, recte A subjunxit :

« Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. » Bene ait : « Botrus cypri dilectus meus mihi, » ac si aperte exclamat : Qui fuit fasciculus myrrae in amaritudine, et tristitia passionis, ipse est botrus cypri in dulcedine resurrectionis; myrra tristitiam, vinum lætitiam significat : quia videlicet Christus ex Iudeis secundum carnem genitus, atque ab ipsis in lignum crucis velut botrus suspensus, sed tertia die post torcular mortis, lætitiam resurrectionis suis ostendit discipulis. Et bene « in vineis Engaddi, » propter charismatum dona, quæ post resurrectionem largitus est in baptismo participibus. Engaddi, namque *fons hædi*, vel *oculus hæci* dicitur, videlicet baptismum significans, ubi ex hædis agni efficiuntur. Quod autem *oculus hæci* interpretatur, ipsum Christum innuit, qui est lux omnium peccatorum venientium ad se. Ecce brevitatis causa ista succincte dicta sunt, ut menti lectoris mei citius inculcentur. Sed quia sancta Ecclesia in membris suis mysterium passionis Christi imitari desiderat, ut ad gloriam resurrectionis cum Christo perveniat et non cum hædis ad sinistram, sed eum ovibus segregari mereatur ad dexteram, dicamus pleniū. Denique cum dixisset, « fasciculus myrræ dilectus meus mihi : intellexit pro sua salute fuisse passum, suaque pro gloria surrexisse a mortuis. Ait namque : « Fasciculus myrræ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. » Myrra siquidem *amara* interpretatur, quæ in se salutarem significat disciplinam, quam in Christo suscepit Ecclesia, quæ pro ejus nomine in diversis membris diversas tormentorum amaritudines tolerando, fasciculus myrræ efficitur ei Christus. Arbor ergo myrræ, de qua multis infirmitatibus corporis profuturus gignitur succus, similis est salici, subtilissimis contortisque virgulis in modum fasciculorum, ramusculos ab eis qui arborum naturas descripserunt, proferre asseritur. Hæc igitur prædicta Ecclesia, vel sancta quælibet anima ubi per æternæ vite auditum dulcedinem gustus suscipit in sponsi adventu : multimodas et amaras passiones illatas non sentit, hoc est carceres, exilia, proscriptiones, rerum præsentium nuditatem, famam, sitim, vincula, cædes injustas, improperia, pericula, naufragia, imbris lapidum, præcipitatem profundi, variarumque poenarum aculeos et alia multa. Cum hæc suscepit propter mortem sui Redemptoris, cum magna lætitia dicit : « Fasciculus myrræ dilectus meus mihi. » Cum ergo ad multas infirmitates a diabolo inflictas sanandas, multas a Deo correptiones patienter pertulerit, vel diversas, ut supra dictum est, pro ejus nomine illatas, gaudens sustinuerit passiones, fasciculus myrræ ejus efficitur Christus, ad omnes vitiorum morbos de ejus pectore expellendos. Tunc jam mundus et cum orationibus paratus, hospitium divinum est, ut ipsum jam tam magna fiducia Christum invitet in

cordis sui recessum, tanquam intra ubera sua dicentem in Evangelio : « Ego et Pater veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan. xiv.*) ». Seu etiam in ubera sua Ecclesia commorari lætatur, inter illos procul dubio viros qui pro æstate, vel pro possibilitate lacte doctrinæ suæ spirituali parvulos nutrunt. De quibus ipse Dominus dicit : « Si duobus vel tribus convenerit super terram, quidquid petierint in nomine meo fieri eis. » Et : « Ubi congregati fuerint duo vel tres in nomine meo, ego in medio eorum sum (*Matth. xviii.*) ». Quorum unus ex uberibus suis auditoribus dicebat : « Lac vobis potum dedi non escam (*1 Cor. vii.*) ». Possunt etiam si cui placuerit duo ubera Ecclesiæ Moyses et Elias intelligi, in quorum medio transfiguratus in monte Jesus, dilectus Ecclesiæ in futuram gloriam ipsius Ecclesiæ commorasse probatur : quorum alter promissum ostendit, alter jam venisse prædicavit in significacionem duorum Testamentorum. Unde dicitur : In medio duorum animalium cognosceris. Quæ duo Testamenta ubera sunt Ecclesiæ. Quorum in medio Christus commoratur. Et quia legislator Moyses, et eximius prophetarum Elias, sermocinantes fuerunt de excessu passionis illius, propterea sequitur : « Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. » Præ omnibus terris, ut fertur, insula Cyprus mira magnitudinis botros uvarum gignere comprobatur. Cojus magnitudinis ille botrus, qui a duobus juvenibus de terra reprobationis in desertum perlatus fuisse legitur, et qui omnimodo figuram assumpti hominis Christi Redemptoris nostri signabat : quæ utique pro loco, vel tempore, vel causa, esca et potus Ecclesiæ factus est per corporis sui et sanguinis sacramentum. Cyprus vero *tristitia* vel *mœror* interpretatur. Engaddi sicut dictum est *fons hædi*. Est ergo botrus Cypri amicae suæ Ecclesiæ, dum peccatoribus tristitiam, vel mœrorem penitentiae in membris scindat, ut eos ad illam beatitudinem sublimet, de qua ipse in Evangelio dixit : « Beati qui lugent nunc, quia ipsi consolabuntur (*Matth. v.*) ». Qui ut ille quem diximus a duobus populis, Judæo scilicet persecutore, et Romano militi imperante, a phalange in crucis patibulum levatus est. Qui usque hodie per tristitiam mœroremque vitam conferentem æternam Ecclesiæ genuit, ut prædictum est, in eis qui post innumeratas congeries criminum in sinum Ecclesiæ congregantur. Cibum vero spiritalem et potum botrus prædictus in se creditibus quotidie subministrat, his duntaxat qui congregantur in vineis Engaddi, ubi est *fons hædi*, qui est sacrosancti baptismatis fons, ubi hædi descendunt qui erant deputandi a sinistris ante tribunal judicis, æterno igni tradendi, et ascendunt agni immaculati, qui a dextris judicis congregentur æterno regno donandi. Certum est ergo, ut sicut una gens Judæa per notitiam legis divinæ vinea Domini nuncupatur, ita et diverse gentes ad fidem Christi adiectæ per apostolorum culturam et doctorum doctrinam, multæ viñæ appellantur. In quarum medio, ut dictum est,

sancti baptismatis fons est aquæ, ad quem hædi adveniunt, ut agni efficiantur. Quæ vineæ Engaddi non vinum, sed balsama gignunt. Engaddi vicus est præmagnus in terra Judæa, juxta mare Mortuum. Quæ terra figuram tenet terræ viventium, ubi sunt vineæ balsami, intra terminos tantum olim viginti jugerum erant. Posteaquam eadem regione Romani potius sunt, etiam in latissimis collibus propagata est, stirpe similis viti, foliis similis rutæ, sed albidioribus semperque manentibus. Arbor autem halsamum, lignum chirobalsamum, id est ramusculus ejus dicitur, fructus sive semen carpobalsamum, succus opobalsamum. Quod ideo cum adjectione significatur, eo quod percussus ferreis unguis cortex ligni per cavernas eximii odoris guttam distillat. Caverna enim Græco sermone ὄψις dicitur. Cujus guttam adulterant admisto Cyprino oleo vel melle. Balsama autem si pura fuerint, tantam vim habent, ut si sol excanduerit, sustineri in manu non possint. De quibus vineis multi reges transplantaverunt arbuscula balsami in aliis locis vel terris, quod et Romanos fecisse legitur, et penitus radicare aut vivere nequiverunt. Unde factum est, sicut supra inuimus, ut in eodem vel loco vel in eisdem finibus magnum studium adhiberetur a regibus in plantandis vineis gignentium balsama. Et quæ sit causa, ut in nullo cespite proveniant vineæ nisi in sola Engaddi operæ pretium est intelligere. Reor, ut quidam ait doctorum, hunc succum harum vinearum, unius fidei confessionem intelligi typum tenere, in qua spes consistit fidelium, in qua singula medicinalis odor bonus Christi, vitam mortuis animabus reddens germinare probatur. De qua confessione quæcunque gens vel anima malis cultoribus, vel hæreticis decerpita vel transplantata fuerit arescit. Quod multis animabus evenisse probatur, qua se ab una verissima prædicta confessione fidei evulsæ et aresfactæ gehennæ pabulum præbuerunt. Nam sicut corpus sine esca et potu subsistere non potest, ita Ecclesiæ voce declaratur sine botro qui est Christus, æterna vita de cœlo descendens, vivere non posse, quia in nulla alia terra reppromissionis, in nulla alia vinea nisi in vineis Engaddi ab esurientibus et sitiensibus justitia inventur, id est in nulla congregatione hæreticorum, in nulla secta philosophorum, in nulla adulatio schismaticorum, ubi si transplantatus fuerit aliquis, deceptus perversitatis suæ fama, deperit aresactus. Hæc profecto intelligens Ecclesia ait : « Botrus Cypri, dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. » Sequitur :

« Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra : oculi tui columbarum. » Post genarum et colli decoram sponsæ vicem reddendo oculorum pulchritudo laudatur in doctorum simplicitate suorum, et geminato præconio absenso. Et totius corporis pulchritudo, et lumina, columbarum oculis comparantur. Et illi comparantur creature, quæ mansuetudine, secunditate, acumine visus, velocitate pennarum, omnibus aligeris animantibus præstan-

tior inventur. Oculi ergo duces totius corporis esse probantur, sine quibus aut non potest incedere corpus, aut vix offendendo incedit. In quibus sancti doctores intelliguntur spirituali visu cœlestia contemplantes, qui propter simplicitatem et innocentiam columbae comparantur. Possunt etiam et sacerdotes recto ordine intelligi, quibus sacrosancta mysteria commissa sunt, in quorum fide decoratur Ecclesia, in quorum vita immaculata frequentibus laudibus sublimatur. Pulchra namque est mundissimam Deo scientiam exhibendo, pulchra inimicis et alienis a fide Christi irreprehensibilem conuersionem monstrando. Adducitur et tertia pulchritudinis laus in acumine oculorum. Columbarum enim natura, super illa quæ diximus, et hoc peculiare habere probatur, ut hostis adventum post se de longe, ante se in aqua speculetur, adventum scilicet accipitris, ne pullos rapere possit considerat. Sic nimur sancti doctores simplicitate et innocentia prædicti, sic sacerdotes Ecclesiæ acumine suæ contemplationis cœlestia contemplantur. Super fluenta Scripturarum meditando resident, et insidias diaboli, qui animas credentium rapere festinat, communione sermonum suis auditoribus ut caveant pronuntiare satagunt, ideoque in talibus pulchritudo Ecclesiæ ab sponso laudatur. Unde pulchram et pulchram repetit, quia hanc in eis et prædicatione et actione laudabilem vidit. Sequitur :

« Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus ; lectulus noster floridus. » Vox Ecclesiæ ad Christum. Ac si dicat : Tu solus pulcher es, ego ex te pulchra. Et quia intelligit non suis meritis justificatam, et pulchritudinem virtutum ab ipso accepisse, successa in ejus amore, laudat ejus pulchritudinem. Non potest aliquis cujuspam quem diligit minime, decorum laudare, nec potest eum cuius moribus non concordat diligere, sicut Apostolus docet dicens : « Nemo, inquit, loquens in Spiritu Dei, dicit anathema Jesu. Et nullus dicit Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto (*I Cor. xii.*). » Ille ergo pulchritudinem speciemque dilecti Filii Dei et videre potest et laudando extollerè, qui sanctis operibus spiritum ejus in sua retinuerit mente, ideoque præsenti loco, Ecclesia plena spiritu veritatis, sicut ipse sponsus superior ostendit, dicens : « Ecce tu pulchra es, amica mea, » ille qui in speciem columbae in Jordane de cœlo super assumptum hominem descendit, et pulchritudinem corporis ejus sine peccato, et decorum veræ animæ sine mendacio et dolo agnoscens, reciproca geminataque effert laude dicendo : « Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus lectulus noster floridus (*Ephes. v.*). » Quamvis scilicet decora facies, vel pretiosa vestis pretiosum ostendat sponse sponsum procul positum, tamen usque ad lectuli cojunctionem cæterorum membrorum decorem ignorat. Sed ubi celebrata fuerit legalis conjunctio, et duo effecti fuerint caro una secundum sententiam primi hominis, quod sacramentum magister Paulus in Christo et in Ecclesia perlatum asseruit : ita et

prædicta amica usque ad sepulturæ diem dilexit quidem desiderando ejus adventum, visum osculatumque laudavit, sed tamen omnis amor, omnisque species decoris ejus a tempore resurrectionis usque ad constitutum terminum, ad effusionem sanguinis pro ejus nomine pervenisse probatur. Lectum namque floridum, id est sparsum floribus, ubi ejus pulchritudinem, decoremque in omnibus membris agnovit, sepulcrum Domini per ænigmata ab Ecclesia intelligitur dictum, ubi quod assumpserat corpus Verbum Patris, recubasse probatur. Floridus autem lectus justa ratione prædicatur, in quo aromata vel aloe quæ de multis speciebus herbarum succis vel floribus arte pigmentaria composita, cum Christi corpore intromissa sunt, quibus eo resurgentे sepulcrum est aspersum. In cuius doctrina Ecclesia, id est fidelium turba, libertatem invenit, in morte vitam, in sepultura silentium, in duris laboribus requiem, quos dæmonum flagris acta exsolvebat quotidie, ubi verus homo per inclusionem corporis, sub impiorum signaculo conversatus cognoscitur, et verus Deus designato sepulcro resurgendo egressus. Ubi sub vocabulo lectuli Filii Dei et Ecclesiae conjunctio celebrata, ubi cum eo Ecclesia delectabilem somnum passionis et gaudium æternæ vigilationis meruit invenire, clamante Apostolo ad ejus membra : « Si mortui estis cum Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei Patris (*Colos.* iii). » Ad cuius resurrectionem et mentes hominum ad habitandum Spiritui sancto, et tecta congregationum credentium quotidie præparantur, etiam visibiliter quam innumerabiles domus Dei et Ecclesiae sine cessatione omni tempore ampliantur, et de quibus aut a qualibus materiis fabricentur, aut quād durabilia sint vel decora, docuit dicendo

« Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypressina. » Sed sciendum est quia quidam doctorum *lectum floridum* pacem intelligent sanctæ Ecclesiæ in qua, secura a tumultu vitiorum et dominatu malorum spirituum, in Christo quiescit, et virtutibus sanctis florescit, et spirituali flore multiplicatur. Sed nos, ut cœpimus, superiorem sensum exsequamur. Sepulcrum Domini lectulum intelligimus, ubi caro ipsius per soporem mortis velut in lectulo quietit, quod vere floruit per gloriam resurrectionis. Ait enim divinus sermo : « Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. » Tigna et laquearia doctores sunt forte et auditores, sive corda electorum propter munimen et decorem, cedrina et cypressina, proper eximias virtutes odorem bonæ vitæ e. incorruptionum dicit, in quibus Christus requiescit velut sub tecto. Et ut manifestius pateat, dicamus sub exemplo : Natura cedrorum semper crescere fertur, nec aliquando sinitur ire in senectam, secundum illud Psalmographi : « Justus ut palma florebit, et sicut cedrus Libani multiplicabitur (*Psal.* xci). » Quarum arborum succus, juxta opiniones medicorum, tantæ virtutis est, ut diversa corporum

PATROL. CXV.

A membra sanet, vermes ulcerum necet, et a muscarum aculeis peruncta corpora defendat. Cujus arboris ligno cum aqua viva et fasciculo hyssopi, cooco alligato in vase fictili, peccatorum emundatio per aspersionem in Veteri Testamento celebratur. Quod nunc in veritate per sacerdotem, per baptismum et per sanguinem Christi, qui unius fidei multitudines per fascem circumplexas a diaboli infestatione defendens, æterna et in temporali peccatorum remissione celebrari docetur. Domus videlicet Filii Dei et Ecclesiæ, conventicula populi Christiani, ubi prædicta redemptio animarum celebratur, in toto mundo esse noscuntur. Quæ domus de doctoribus, imo a doctoribus, eorum scilicet doctrinæ ferramentis dolatis fabricari probantur, in quorum mentibus Dominus inhabitare dignatur. Ipsa cedrina ligna imputribilia prædictarum domorum intelliguntur, quæ nec stultissimis nequitiarum cogitationum suggestionibus a suo sanctitatis robore depereunt, et semper transacta obliviscentes, ad ea quæ anteriora sunt bona opera sine intermissione velut cedri quotidie crescent, id est multiplicantur sanctorum fructibus in adjutorium sanctarum lucris animarum, quorum succus sermonis vel consolationis ab aculeis dæmonum animas defendit, et inflictas jam olim sordidorum facinorum consuetudines vulnerum sarat, et nequissimarum cogitationum vermes intermit. In quibus digne ad délectationem habitantium, domus recte fidelibus cypressina laquearia affixa dependunt. Cypressi namque lignum manu artificis runcinatum decorum præstat aspectum, et odorem jucundissimum reddit ei ad multas passiones corporis, medicinæ virtutem in se continere probatur. Quæ castitatem, pudicitiam, obedientiam, humilitatem, charitatem et misericordiam, conversantium auditorum formam, venerantium sacerdotum honorem exprimere intelliguntur, qui ad verbum doctorum indesinenter dependent, qui in modum cameræ de justis laboribus solando doctorum præsentis temporis, prædicta laquearia conserta tignis domorum exornant et contegunt nuditatem. Doctorum enim gloria plebs est, similiter et plebis est gloria stabilitio firma doctorum : cum illi spiritualia dona plebi, et plebs carnalia munera illis impertit, gloriæ domus Christo parantur flores sapientiæ cœlestis, et lilia integrati per suam pœnitentiam ad magnam jucunditatem honoris ipse Dominus prædictarum domorum impendit. Unde sequitur :

CAPUT II.

« Ego flos campi, et lily convallium. » Ac si aperte dicatur : Ego decus mundi et gloria humilium. Quanquam et infernus ex superfluo possit intelligi, et ubi Christus ad eripiendos patriarchas descendere dignatus est, sicut quidam intelligunt. Sed nos, his prælibatis ne quorundam sensum ignorasse causamur, dicamus überius beati Ambrosii dicta ponentes. Ante suam, inquit, incarnationem, Salvator in angeli persona patriarchis et prophetis loquendo, solus cui nullus similis inter angelos, thronos, do-

minationesque omnibus admirandus, singularis flos in toto cœlorum campo coruscans probatur. Quam partem odoris notitiae suæ prout poterant sustinere patriarchæ vel prophetæ, et mundus ipse mortales semper admonuit docendo. Omnis scientia, per prophetas, per signorum virtutes interficiendo impios per aquas diluvii, vel Sodomitas per ignem, per quod insipientes intelligenter sapientiam, et stulti superbi aliquando saperent super se commorari excelsiorem judicem, justam exsolvehent vindictam. Ubi vero per incarnationis sacramentum hoc in convallum lacrymarum, inter spinas et consortia peccatorum descendit, lilyum effectum se esse testatur. In qua convalle quid aliud nisi spurcissimæ religio idolatriæ, invidiae, furtorum, homicidiorumque, aruspicio anguriorum, vel fornicationum, vel magicarum artium grassabantur spinarum silvæ? In quarum medio doctrinæ flagrantia, et exempli candore Christus ostensus, credentium turbam quotidie liberat. Tria igitur in se delectabilia et nimis oculis grata, lilly natura continere probatur, id est candorem, odorem, quæque adusta ignibus medicinam. Quæ tria admiranda simili ratione in hanc convallum mundi Dominus apportasse cognoscitur, hoc est abolitionem peccati, abstersionem mendacij, refrigerii temperamentum ignium genitalium, de quo nascitur amor cohervandæ virginitatis. Et quicunque a talibus se temperant in utroque sexu gloriosi assumpti hominis et beatæ Mariæ virginis accenduntur exemplis. Et sic flos campi et lilyum convallium per immaculati corporis assumptionem dicitur. Quod sacramentum ad liberandam plebem suam, quo nos a diversis languoribus diversa ejus membra sanaret, et quæ ignitis spiculis fornicationum a dæmonibus inficta fuerant vulnera, ejus sanarentur doctrina, et quæ acumine nequitiae amicam in prophetis et doctoribus vulnerabant, in liliorum jucunditate converterentur, de quibus Ecclesia renata resulget, et amarissimis stimulis pungitur, sicut ipse in sequentibus ait:

« Sicut lilyum inter spinas, sic amica mea inter filias. » Ista igitur amicæ inter quas Ecclesia ut lilyum inter spinas consistit, licet non cum distinctione dicatur cuius sint filiæ, tamen ex eo quod spinis comparantur, advertere possumus non Dei, sed diaboli per nequissimam doctrinam genitas nuncupari. Inter tot enim venenosas spinas Ecclesia incolit, mundum videlicet gentilium vel hæreticorum, qui ipsam impugnant, et ne otio torpescat, contra hostes armari impugnarique permittitur, ut post pugnam ejus fortitudine appareat. De talibus Dominus ait: « Cavete a fermento Pharisæorum (*Matth. xvi.*), quod est doctrina hæreticorum. Et apostolus (*I Cor. vi.*): « Quæ, inquit, societas loci ad tenebras? » Aut qui est sensus templo Dei cum idolis? Aut quæ communicatio Christi cum Belial? Et prope similiter Isaías ait: « Erite, inquit, de medio eorum, et qui portatis vasa Domini, mundamini (*Isa. liii.*). » Quod autem dicit: « Sicut lilyum inter spinas, sic amica

A mea inter filias, » non vituperationem justorum, qui sunt Ecclesæ membra, sed laudem demonstrat, ut nos doceret nîmum esse laudabile, pie inter impios vivere, et perversorum in nullo spinosa conversatione attrahi, inter quos justus quasi lux in tenebris resplendere probatur. Ac si Ecclesæ dicator: Tu requiem quæris, sed laudem lecti recordare, quod candidior tribulationum aculeis efficeris, et maiores fructus prædicationis quam quietis acquires. Et bene ait: « Sicut lilyum inter spinas, sic amica mea inter filias, » id est sicut lilyum inter spinas proprium odorem atque candorem tenet, sic electorum Ecclesia inter pravos Christianos atque hæreticos, si eis non césserit, virtutibus flagrat. Sequitur:

« Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbrâ illius quem desiderabam sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo. » Sicut igitur ante incarnationis mysterium multitudinem, multisque modis, » secundum Apostolum, « Dei Filius locutus est patribus nostris (*Hebr. i.*), vel ostensus est in prophetis, sic post prædictum mysterium celebravit, multa bona diversis modis præstante humanae naturæ, diversis rebus diversisque comparatur personis, pro tempore et loco, vel causa. Nam secundum David prophetam (*Psal. LXVII*) mons Dei, pro eo quod plenitudo divinitatis habitatura erat in eo. Est et vitulus novellus cornua producens, per duo Testamenta. Et ungulas per octo beatitudines, a quatuor evangelistarum pedibus productas. Et agnus tollens peccatum mundi per mansuetudinis impertionem Spiritus sancti, ita ut alios vestiendo ipse semper abundet. Est et fasciculus dilectus myrræ, et botrus cypri in vineis Engaddi, ita et pro loco arborem malum vel granatum eum appellat Ecclesia, pro eo quod arbor vitae est cum diverso sapore diversis se personis præbendo. Est procul dubio arbor malus granata, quæ inedia famis affectas animas, sole sub ardente nequitiae satigatas, sub umbra defensionis suæ protegit ac defendit, et fructu labiorum doctrinæ, esientes et sitientes per suam dulcedinem reficit. A paradisi expulsione usque ad Virginis partum multis laboribus et intollerabilibus dæmonum impugnationibus affecta est humana progenies, quæ hic sub Ecclesæ persona amica est appellata, in ejus adventu qui dixit: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos requiescere faciam (*Matth. xi.*), » sub tegmine defensionis ejus, credendo unum Deum, requiescens laeta dicit: « Sub umbra illius quem desiderabam sedi. » Quam dulcedinem regni cœlorum quanquam præsens protectio possit intelligi, et beatorum regnum nominat, sive corpus ejus, et sanguinem delibando, vitam æternam conferentem, exultans ait: « Et fructus ejus dulcis gutturi meo. » Licet ut dulcedo divinarum Scripturarum intelligatur in prædicatoribus sanctis, qui cultura Domini appellantur, prolata sit. De qua dulcedine ait Propheta: « Gustate, inquit, et videte, quoniam suavis est Dominus. »

« Beatus vir, etc. (Psal. xxxiii). » Et H̄ud : « Quam dulcia fauibus meis eloquia tua! Domine, super mel ori meo (Psal. cxviii). » De hujus arboris fructu, quasi languidus in ultima desperationis infirmitate, mali granati succo in adventa ejus recreata est credentium turba, qui fructus quotidie per eos qui Christi vices agunt, in gutter Ecclesiae infundi monstratur, et sic per singulos gradus profectuum introducitur ad arcanam intelligentiam legis divinae, ut agnosceremus omnia quae in Veteri Testamento sunt gesta. Ait enim : « Sicut malum inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. » Ac si dicatur : Sicut malum visu, odore et gustu antecedit omnia ligna silvestria, ita Christus antecedit omnes sanctos qui filii Bei vocantur. De quibus dicitur : « Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum ante faciem Domini quoniam venit (Psal. xc). » Unde filii non multa vocantur, sicut filiae, quae spinis comparantur. Est quippe magna exsultatio lignis silvarum, dura conspiciant in medio sui talem arboris surrexisse, cuius fructus totam decoravit silvam, omnes abutulit animalium languores, omnesque inducoravit fructus amaritudinis. Sub cuius umbra omni æstu tristitia, omnique pondere peccati abjecto, Ecclesia multo tempore desideratam requiem inventam, et dulcissimo fructu saginata adolescentibus animabus adepta gaudia narrat. « Sub umbra quam desiderabam, inquit, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo. » Ac si dicat : Eodem protegente quem semper adesse quiesivi quieta ac secura maneo, et gratia sua cœlestis dulcedinis me fecit esse particeps : et sic per ordinem ad aliora intelligenda mysteria se introduci testatur dicens :

« Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. » Cella vinaria Ecclesia debet intelligi, sicut nonnulli opinantur, in cuius unitate Spiritus sanctus tantummodo dari solet et accipi. Cuius gratia hoc loco vini nomine designatur. Vinum, eum spiritum sanctum accepissent apostoli, Judæi dicerunt : « Musto pleni sunt isti (Act. ii). » In qua cella ordinata est charitas, ut quisque Deum toto corde plusquam seipsum, et proximum tanquam seipsum diligat. Quanquam possit ex superfluo cella vinaria mysterium passionis Christi intelligi, in quo introducta est Ecclesia, quando per fidem ejus sacramentis participare meruit. Sed quia per ordinem adolescentibus animabus intelligenda mysteria introducuntur se testatur, necessario cellam vinariam, scientiam et dulcedinem divinitatis legis vult intelligi. Ad quam dulcedinem invitat adolescentulas, et laudando festinarehortatur, quam Christus propounding docuit, eum ait : « Operamini cibam qui non perit, sed qui permanet in æternum (Ioh. vi). » In quo opere positos beatificat Propheta dicens : « Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum (Psal. cxviii). » Sunt enim testimonia in Veteri Testamento legis, quae Christum humani generis Redemptorem probant venturum, ad-

A venisse, iterum adventerum in gloriam. Ponamus igitur legem latissimum esse palatum, in quo rex inhabitat Christus, sermo omnipotentis Patris, ubi ad æternam militiam introduceuntur credentium animæ, ubi introductam se, in eamdem videlicet intelligentiam legis dicit ad consideranda mirabilia quæ per singulos patriarchas vel prophetas usque ad partum Virginis operatus est Deus, quam nunc per figuram cellam vinariam nominavit, ubi introducta, suscepit in se ordinem charitatis. In quo ordine charitatis, quid aliud credendum est primum imbuiri, nisi ut credat et agnoscat primum debere panem nominari, in quo Filius semper, ut Verbum invocet; secundum Filium in quo semper Pater, tertium Spiritum sanctum, qui vera ratione de voce et verbo de Patre et Filio procedere comprobatur? qui per omnia Deus unus diligendas est, secundum illud in initio Decalogi : « Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo. » Secundus ordo est, « in tota anima tua. » Tertius ordo est, « in tota virtute tua (Exod. xx). » Deinde jam in singulis præceptis legalibus quomodo, vel quo affectu debeat diligere proximus, vel singulare personæ in Ecclesia, charitas ordinat. Alio enim ordine reciproca charitas pensanda est Deo, qui nos secundum apostolum, (I Joann. iv) prior dilexit, qui nobis omnem sumumam charitatis per Christum constituisse probatur. Alio ordine fidei amico, alio ordine charissimo filio, alio ordine impendenda genitoribus, per quos sumus qui non eramus, alio ordine fratri germano, alio ordine conjugi; alio ordine servus domino, alio ordine dominus servo, alio peregrino, alio agnito, alio sacerdoti, alio propinquis et proximis. Nam largiri necessaria genti infirmo, vel peregrino, non ad ostensionem laudis humanæ, sed propter retributionem æternam ordinatæ charitatis indicium est. Consolari indigentes, et oppressos in iusto judicio, visitare infirmos vel carceri mancipatos, ordinata charitas demonstratur. In nullo negotio pro veritate hominis personam revereri, misericorditer admonere insipientes, veracissime increpare superbos, charitatis manifestus est ordo. Quisquis autem amplius diligit patrem, aut matrem, uxorem, filios, vel fratres, aut divitias præsentis temporis quam Deum, est quidem in eo charitas, sed non ordinata, quoniam præ omnibus ipsum diligere debemus, et proximum sicut nosmetipsos. Iste est ordo charitatis. Ordinavit ergo Dei Filius in Ecclesia sua charitatem, ut sciat unusquisque Ecclesia filios unicuique quo ordine charitatis impendat officium, dicendo in Evangelio : « Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo (Matth. xxii). » Et per Apostolum ait : « Reddite singulis debita, cui honorem, honorem : cui timorem, timorem : cui tributum, tributum : cui vectigal, vectigal (Rom. xii). » Non omnes qui Christiano vocabulo intemperantur, per hunc ordinem charitatis in prædictam intelligentiam, quam cellam vinariam nominavit, introducuntur, sed qui parvum quantumcumque imitatus fuerit Paulum, qui dicebat (II Cor. xi) : Amplius om-

nibus laboravi, in vigiliis, in jejuniis, et cætera : « et omnia, ait, arbitratus sum ut stercora, ut Christum lucrificarem (*Phil. iii.*). » In capite hujus cantici in cubiculum, sive cellarium regis introducta Ecclesia laudat, ubi ingressa dicit, « Exsultabimus et lætabimur in te, magnam videlicet ejus præsentiam corporalem, qui est sapientia Patris, qui velut in conclavi prophetarum præcoonis latebat, in quo sunt omnes exultationes, et lætitiae, et thesauri. Hic vero ad intelligentiam divinam legem, et ad ordinem charitatis discendum se introductam dicit, non se lætari et exultare, sed languere, eo quod, secundum Salomonem (*Ecole. i.*) : « Qui addit scientiam, addit dolorem. » Et quis quantum consecando proximus effici cœperit sapientiae, tantum eam vix conspicit prolongatam. De quo dolore beatus amor nascitur Christi, et de amore gloriosior sanitas, animæ languor, qui ei omnes vires subtrahat ad peccandum. Quæ licet arcana mysteria multiformis sapientiae Dei adeptas sit, quæ licet perfectionis teneat arcem, non sibi tam solius prædictæ sententie aut intelligentiae credit sufficere summam, nisi stipata mali et fulcita diversis fuerit floribus. Unde continuo subjunxit :

« Fulcite me floribus, stipate me malis, quia « amore langueo. » Præsentiam corporalem sapientiae Dei Patris, id est Christum, requirit in cella scientiae legis, sed quia illum quem desiderat videre prout est adhuc non permittitur, aliorum exempla ad suam consolationem exposcit, quibus interim suum languorem temperare valeat. Ait namque : « Fulcite me floribus, stipate me malis, » id est consolamini me exemplis seu inchoantium bonum opus, seu perficientium : quia adhuc in peregrinationis tædio, amore supernæ visionis languesco. Unde non immerito per flores animæ jam bonum opus inchoantes, et cœlesti desiderio redolentes, per mala de floribus perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniant boni operis, de initio sanctæ propositionis intelliguntur. Quæ ergo amore languet, fulciti quærerit floribus, stipari malis, quia nullum quem desiderat videre adhuc non permittitur, magna est consolatio si de aliorum profectibus lætetur, ut anima requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultus Dei. Videamus qualis mens Pauli fuerat, qui dicebat : « Mibi vivere Christus est et mori lucrum (*Phil. 1.*). » Hinc est quod iterum dicit : « Desiderium habeo dissolvi et cum Christo esse multo magis melius (*Ibid.*). » Sed ecce qui dissolvi desideras, quo amore langueas videamus. Quia interim differri te conspicis fulciri, quæso, floribus non requiris? Quæris plane : nam sequitur : « Pernianere autem in carne, necessarium existimo propter vos (*Ibid.*). » Et proficientibus discipulis dicit : « Quæ est enim nostra spes aut gaudium, aut corona gloria? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum? » (*I Thes. ii.*) Coniuncta ergo anima Dei verbo, introducta intelligentiam legis, discurrendo per singulos apices Scripturarum, ut æpe dictum est, et singula vasa celice vinaria

Ariæ divinorum librorum degustando sapores, quasi inebriata lætitie vino semper futuræ beatitudinis, quamvis sponsum non cernat in præsenti, cur ad eam tarde perveniat dicit se amore languere. Illo procul dubio, de quo Propheta dicit : « Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Domini? » (*Psal. xli.*) Per quem amorem scientiae, amor germinatur vitæ æternæ, et de amore vitæ æternæ tolerantia persecutionis. In quo amore saporata, quasi in lectulo collocata, promissionis læva et adjutorii dextera Christi amplexari se deprecabatur dicendo :

« Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. » Quid namque per sinistram nisi vita præsens, vel temporalia Dei omnipotens dona designantur? Quid vero per dexteram, nisi perpetua vita figuratur? Sinistra namque Dei, Ecclesia videlicet, prosperitatem vitæ præsentis et temporalia dona quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit. Dextera vero Dei eam amplectitur quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur. Quoniam hic per spem sponsus mente roborat, et illic per remunerationem glorificat. Vel in læva Vetus Testamentum, et in dextera Novum Testamentum intimatur. Nam potest ita intelligi, ut læva Christi a sinistris sustineat animam, ne ab innocentivis vitiorum uncinis implanetur in læva, sed semper ostentata occultis compunctionibus sublimetur ad regnum. Et ne in superbiam elata faciat lapsum in dextera in qua diabolus corruit, tribulationes et multimoda retinacula permittendo, et fatigata adjuvando dextera sua amplexatur. Valet etiam ex superfluo ita intelligi, ut læva sub capite fidei sit scutum, quod pugnans sinistra contineat manu, et dexteræ amplexatio orationis gladius intelligatur, quo dextera semper armatus, quatenus altero armorum genere adversarius repellatur, et altero prosternatur. Sequitur :

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capras cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilate faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. » Post multos labores, scilicet Ecclesiæ, et discursus, per quos anxia intra sanctam cellam vinariam fatigata redditur in soporem, quæ celerius ne pristinis reddatur laboribus suscitata a somno, adjurantur filie Hierusalem ne suscitent eam; et per hoc adjurantur quod firma diligatur charitate. Per capras videlicet cervosque camporum, quas non parvi meriti vel laboris animas esse intelligi datur, per quas adjurantur filiæ Hierusalem. In plebe enim Christianæ secundum meritorum qualitatem diversis animalibus animæ comparantur. Habet ergo palatium Dominus noster Jesus Christus, quod intra se cellaria multa, et cellam vinariam, et camporum spatia continere intelligitur. Cujus flores beatus Paulus ingressus, admirando laudat : « O altitudo, inquit, divitiarum sapientiae et scientiae Dei! » (*Rom. xi.*) In quo palatio inter multas divitias, id est multitudinem saeculorum, intelligitur habere etiam animas diversas:

sicut in domo magna, juxta Apostolum (*II Thes. 11*) non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et fistilia et lignea. Unde non immerito filiae Hierusalem animae sunt electorum supernae patriae visionem pacis contemplantes. Capreas vero vel cervos spirituales Veteris Novique Testamenti panes appellat, quibus multitudo sacrarum Scripturarum pascua est. Seu capreas eas nonnulli animas intelligi volunt, quæ acumine dialecticæ, intelligentiæ sensu per philosophiam et mente discurrere conserunt, quæ nunc intra supradictum palatum rete conclusæ arte venatorum, id est apostolorum, cæterorumque doctorum manu captæ, mutata religione in melius, campos divinarum Scripturarum, vel per sapientiæ quæque ardua et obscura interpretantes, discurrent montes, et cultura deorum in Creatoris laudem quotidie vertitur. Quæque in fide velocitatem sui cursus ostendunt, et acumine sensus more caprearum insidias adversariorum a longe prospiciunt. Caprearum natura est primam corporis partem sublimorem, buuiliorem posteriorem probatam habere. Et hac de causa semper sursum ascendendo montem in cursu velocior invenitur, quo itinere adversarius minor est insequendo. Cervi autem videntur intelligi, qui in ipsa philosophiaæ suæ velocitate docti inæ non multos, sed unum Deum invisibilem, immensem, inæstimabilem, omniumque Creatorem, totum ubique mundum impletum confessi sunt, qui et ipsi a sanctis doctoribus rete prædicationis in simum Ecclesiæ capti sunt. Qui in arduis vite morantur, more cervorum fontem aquarum petunt, serpentes interimunt, et tanquam munda animalia ruminant. Hi sunt ergo procul dubio cervi camporum et capreæ, animæ videlicet fidelium philosophorum conversæ ab infidelitate superstitionum, per quos sponsus filias Hierusalem conjurat, ut patientur paulisper requiescere sponsam in requie somno, quæ delectantur Ecclesiam secum concurrere in illis operibus in quibus ipsæ ad cœlestem sunt gloriam sublimatæ, per quæ, amissa corporea sarcina, cum illis epulenter in cœlis. Quam Dominus Christus ad lucrum vel consolationem aliarum animarum requiescere in corpore jubet quoadusque ipsa velit, donec ipse sponsus prospiciens utilitatib; ejus et ipse cognoscat vires suas : quia sine ipso nihil potest facere. Sed potest juxta intelligentiam priorem, ubi capreas et cervos Veteris et Novi Testimenti Patres significare diximus, ita intelligi : Contestor pacificas, ac si dicatur fidelium animas, per suas quasque virtutes, quæ per inunda et ruminantia animalia significatae sunt, ne pia fratrum studia aliqua importunitate impedian, sed sic quisque de proximorum profectu, quasi de suo gaudeat. Alter admonet Christus ne quisquam doctorum muneribus scilicet vel ministris deterreat credituros, sed tantum quæ sancta sunt prædicent, et voluntarie ad fidem vel ad religionem credituros vel conversos adducant, et in sua tranquillitate non perturbent, donec divina inspiratione adacti ad altioris vitæ studia accingantur. Sed per-

A fecta electorum anima, et, ut ita dicam, sancta Ecclesia in ipso requiei sopore semper eum timendo audit, semper eum amando videt. Unde nunc ait, subauditur, hæc est quam audivi adjurantem filias Hierusalem, ne me in ejus amplexu quiescentem suscitarent. Vel vox illius evangelica est prædictio. Et quid dicat vox ista dilecti Ecclesiæ, in ipso Evangelio proprio ore declarat. « Videte, inquit, ne seducamini a pseudopropheticis. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum Christus, et multis seducent, et dabunt signa, ita ut etiam, si fieri potest; electi in errorem inducantur (*Matth. xxiv*). » Et : « Videte ne graventur corda vestra crapula aut ebrietate (*Luc. xxi*). » Et : « Similes estote servis exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis (*Luc. xii*). » Ne sub specie doctorum decipiatur Ecclesia requiescens in amplexibus sponsi. Et ne otio post labores torpescat, aut deliciis resolvatur, in Evangelio taliter admonetur. Sed in ipsa securitatis requie sollicita semper aurem cordis ad vocem Christi præbere, hoc est in Scripturis divinis, et assidue orationi operam dare studeat. Monentur ergo per hæc qui præsunt populo Christiano ut sine intermissione annuntient plebi quid præcipiat vox ista dilecti Ecclesiæ, quomodo scilicet venit de sinu Patris ad humanum consortium ut Verbum fieret caro, quomodo secundum Habacuc prophetam (*Cap. iii*) humiliando dæmonum superbiam, confregerit montes violentiæ, et liquefecerit colles æternales, conculcando sub pedibus credentium Satanam, transiliens montes prædictos. Et hoc perpendens Ecclesia ait :

« Ecce venit saliens in montibus, transiliens colles. » Vis audire quales saltus fecit? Tales, inquam, saltus dilectus meus. De cœlo venit in uterum, de utero in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum : ipse est qui elevatus est etiam super omnes montes et colles, id est Patres Novi et Veteris Testamenti, qui merito virtutum et vertice fidei cæteris sunt eminentiores. In his Dominus non solum inhabitare, sed transilire dicitur, quia non tantum divinitate, sed humanitate incomparabilis apparuit. Seu per apostolos, ut dicere cœpimus superius, omnem superbiam sapientiæ mundi extollentem se adversus Creatorem liquefecit, et ad nihilum redacta humiliatur. In quibus non rhetorica argumenta, sed sancti Spiritus virtus fulgebat, et prostrata dæmonum turba sub pedibus credentium, ostensus est Ecclesiæ saliens in montibus, et transiliens colles venisse in mundum, et inter homines conversatus est. Unde et mox subjungitur :

« Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum. » Capreæ Christum comparatum non per detrimenta divinitatis qui semper idem est, intelligentius, sed per incarnationis mysterium, videlicet quia apparuit in simili:udinem carnis peccati in quo augmenta consecuta est, cœlo recepta carnis natura. Nam et capreæ ideo nonnulli assimilatum opinan-

tur, quia nostræ salutis illustratio cæcitatem cordis auferens in posteriore sæculi parte veniendo in carne se ostendit, quam Moysi petenti in monte Sina monstraverat. De quo mysterio David dicit : « Pennæ columbæ deargentatae in posteriora dorsi ejus (*Psal. lxvii.*) ». Sicut caprearum posterior corporis pars candorem demonstrat; et quia multi non solum ex Iudeis, sed etiam ex philosophis gentium credidere per ejus humilitatem incarnationis, de quibus intelliguntur agrestes illæ animæ quondam mundiores cæteris supradictis, quæ per ipsius doctrinam ad unius veri Israëlis consortium aggregatæ sunt. Talibus similis juxta opinionem aliquorum voce Ecclesiæ pronuntiatur, qui propter innocentum et multitudinem credentium hinnulo cervorum comparatur. Hinnulus cervorum ideo dicitur, quia genitus est ex stirpe patriarcharum, qui cervorum nomine prætantur, seu hinnulo cervorum propter humilitatis formam, neandum adhuc potentiae cornibus exaltatis, quibus in secundo adventu causaturus est mundum, de quibus dictum est in psalmo : Tunc exsultabunt cornua justi (*Psal. lxxiv.*). » Hinnulus enim cervorum sine cornibus est, amorem in se potius visionis suæ quam territatem ostendit, sicut Dominus noster Christus in primo adventu fecisse dñoscitur. De ejus primo adventu mox subjungitur. « En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. » Indutus pariete nostræ mortalitatis, latuit substantia divinitatis. Sed prospiciens ad nos per cancellos et fenestras dum miracula fecit, ut ex miraculis appareret qui ex passionibus latuit. Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura assumpsit ostendit, et in se ipso, qui invisibilis perianxit, in aperto se videre querentibus quasi post parietem stetit, quia videndum se manifestata maiestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumpsit ostendit, et divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Quisquis enim per fenestras vel cancellos respicit, nec totus videtur, nec totus non videtur. Redemptor enim noster, quia et divina fecit et humana pertulit, quasi per cancellos et fenestras ad homines venit ut Deus, ut appareret ex miraculis, sicut dictum est, et lateret ex passionibus, et homo cerneretur ex passionibus. Recite dicitur : « En ipse stat post parietem nostrum, et reliqua. Potest, si cui libuerit, ita intelligi : En ipse qui crucifixus est, qui divinitatis sue dextera languentem, id est lugentem in apostolis conlationis amplexu continebat Ecclesiam, cum qua carne sepultus est, cum ipsa utique stat resurgens post parietem incredulitatis nostræ quem luteis operibus construxeramus peccando. De quibus dicit per Isaïam prophetam : « Nunquid non valet manus mea ad liberandum? Sed peccata vestra murum fecerunt inter vos et Dñum (*Isa. l.*) ». Post quem stans Dominus Christus exspectat se ab impiis iuverati, et vocat ad pœnitentiam animam peccatrixem, exspectat sibi ab incredulis credi. Post quem pa-

Arietem stat, usque ad tempus baptismatis vel pententiæ. Et licet non mereamur eum intueri, tamen per hoc quod idolatriam abdicamus, fenestras in supradicto facimus pariete, quibus nos ab immundis spiritibus defendendo respicit Christus. Et ipsi soli genua cordis deflectendo cancellos facimus, per quos compunctionem ad se convertendo prospiciat. Ubi vero vencrimus ad veram conversionem baptismi predicti vel pœnitentia, retollit eum de medio concessa venia peccatorum, et loquitur nobis dicendo : « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (*Matth. xi.*) ». Et : « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi (*Matth. xxv.*) ». Sicut et magister gentium, Paulus, docuit factum in ejus adventu B. « Qui tulit, inquit, parietem maceriaz de medio, et reconciliavit nos Deo Patri per sanguinem ipsius (*Ephes. ii.*) ». Unde cum inclusa esset Ecclesia quodammodo intra parietum septa propter persecutio- nis metum, post suam resurrectionem formidantibus et nimio terrore dejectis Apostolis, januis clausis ingressus, magnam fiduciam magnumque gaudium apportavit dicendo : « Pax vobis. Ego sum, nolite timere (*Luc. xxiv.*) ». Tunc completem est quod sequitur :

« Dilectus meus loquitur mihi : Surge, propera, et amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. » Loquitur ei scilicet ad perfectionem vite vocando, dicendo ei jam non timere mortis auctorem, diabolum, nec ultra residere intra incredulitatis et torporis claustra. « Propera, » inquit, « et veni, » quia ego moriendo vitam perditam reddidi. Modo jam non terreas a morte, cui ego destruxi imperium. Stabat namque post parietem nostrum, quia nobis umbra sua obstabat sol justitiae, de quo propheta promiserat dicens : « Orietur vobis timentibus Deum sol justitiae, et sanitas in pennis ejus (*Mal. iv.*) ». Qui loquitur Ecclesiaz in apostolis, quando surgens a mortuis consolatur eos, dicens : « Confidite, quia ego vici mundum (*Joan. xvi.*) ». Et : « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra (*Matth. xxviii.*) ». Et : « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (*Matth. xi.*) ». Unde per hanc sententiam ad prædicationis officium provocatur, sicut ipsa dicit : « dilectus meus loquitur mihi, » id est ad prædicandum me iortatur dicens : « Surge, propera, amica mea, et veni, » id est surge de stratu quietudinis, in quo solius tui curam agere queris, propera, et veni, ad implendam etiam proximi curam salutis, studium sedulæ prædicationis officio impende. Nam et verbis affabilibus tribuit fiduciam dum subjungit :

« Jam enim hieme transiit, imber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, tempis putationis advenit. » Docet eam scilicet jam non timere omnino iniquorum hominum truculentiam, nec dæmonum formidare terrores, quia et Deum Patrem per assumptionem carnis oblationem reconciliavit Ecclesiaz, et dæmonum exercitum subnervavit per cru-

cem, et post brumalem gelidamque asperitatem floridum verni adventus sui tempus ostendit, et quanta vel qualia gaudiorum esset præmia ei per suam præsentiam exhibitus, futuram jam quasi factam narravit. Unde et ei dicitur: « Exsurge, propera, amica mea, formosa mea, et veni. » Amica enim sit agnoscendo Deum; formosa, Christi humilitatem servando. Columba vero efficitur, nihil de terrenis expeditatibus absque cibo vilissimo, indumentoque corporis requirendo, sed semper columbaram simplicitatem tenens, Spiritui sancto se sociat. Vel amica dicitur per dilectionem, formosa vel speciosa per decorum virtutum et lavacrum regenerationis, columba per infusionem Spiritus sancti. Sicut igitur supervenienti verno præcursori æstatis qui fugat hiemem, quando omnis creatura rediviva lætatur, et universa animalia secundum genus suum corporantur ad fetus, et ingrävata cubilia construunt, et aves nidos compount, et sese ad invicem suis vocibus discretis advocant et motibus, ubi jam reptilibus epulas preparat humus ne deesset pennigeris animantibus esca, ubi canora vox volatilium dulcissimam modulamque resonat et pipat, et ad prædandos flores apis pennis armata procedit: ita Dominus noster Jesus Christus, post horridam hiemem idolatriæ et philosophicam doctrinam, vernum tempus per suam passionem, quod est pascha nostrum, transitus de morte ad vitam, faciem mundi martyrum, vel omnium sanctorum operum, et initia fidei creditum flore decoravit. Ez tempore quo quietis strata ad officium prædicationis, in eis de convalle lacrymarum ad paradisi Dei montem suæ mortis exemplo Ecclesiam vocat. Denique cum dixisset, « Surge, propera, amica mea, formosa mea, et veni, » mox subiunxit, « jam enim hiems transit, » id est potestas tenebrarum, quæ tristis reddebat mundum, sole justitiae Christo veniente, transit de hec mundo ad tartara. Jam frigus infidelitatis et imber iniquitatis recesserant, quæ totum orbem usque ad tempus Dominicæ incarnationis et resurrectionis tegebant. « Flores apparuerunt in terra nostra, » id est initia fidei et justitiae floruerunt in mundo ercente Ecclesia. « Tempus putationis advenit, » id est amputatis inutilibus vanæ religionis, sarmentis futura fidei preparantur corda hominum, æstivum namque tempus advenit, quando ex una stirpe corporis boni separantur a malis, ne vicinitate malorum depereant boni, ne perfidia incredulorum periclitentur credentes. Hoc utique tempus nuntiabatur venire putationis, de quo Dominus dicit in Evangelio: « Veni enim separare filium a patre, et nurum a socru sua, et filiam a matre sua (Matth. x), » et reliqua. Vel hiems transit, quia presentis vitae tribulatio abscessit. Imber quoque abiit, quia cum ad contemplandum in sua substantia omnipotentem Deum ducimur, jam verborum guttae necessariae non erunt, ut pluvia debeat prædicationis infundi. Nam quod minus hic audire quis potest, ibi amplius videbit: « Quia nunc videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem,

A et videbimus eum sicuti est (I Cor. xiii). » Tunc apparent flores in terra, quia cum de æternæ beatitudinis vita quædam suavitatis primordia prægustata anima cooperit, quasi jam in floribus odoratur exiens, quod postquam egressa fuerit in fructu uberior habebit, unde et illic subditur: « Tempus putationis advenit. » In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur, ut ea quæ prævalent uberior fructum ferant. Nostræ itaque putationis tempus tunc adveniet, quando in fructuosam ac noxiæ corruptionis carnem deserimus. Qui fructus nobis erit uberrimus, visio unius Dei. Ut tempus putationis est, vocatio e mundo animæ cœlestium. Sequitur: « Vox turturis audita est in terra nostra. » Dicamus opiniones diversorum, ne forte ignorasse causari videamur. Vocem turturis propter decorem castitatis beatam Mariam intelligi volunt, ejus vox primum auditæ est in terra nostra dicendo ad angelum: « Quomodo flet istud, quia virum non cognosco? » (Luc. 1.) Et: « Ecce ancilla Domini, flet mihi secundum verbum tuum (Ibid.). » Et: « Ex hoc beatam me dicent omnes generationes (Ibid.). » Cui angelus respondit: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. » Et: « Quod nasceretur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. » Et vere dignam, quam solam beatam omnes generationes dicunt, quam gloriosam inter omnes feminas non solum diversarum gentium nationes, sed etiam cœlorum virtutes admirantes collaudant, per vitæ ingressum enim, mortem fugitam, mundum reconciliatum gaudemus. Aliqui vero beatum Joannem Baptistam asserunt, cuius vox auditæ est dicentis: « Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini (Matth. v). » Et: « Facite fructus dignos poenitentiarum (Luc. iii). » Quandiu enim prævaricationis hiems tempus triste, constrictumque ab omni germine bono, obtexerat faciem mundi, et sua ditione obtinebat diabolus terram, hæc dulcissima vox turturis, sive per beatam Mariam, sive per Joannem non est auditæ in terra. Sed ubi magnus ille sol justitiae, qui nobis indulgentia æstatis ubertatem adducendo exortus est, cœpit desiderio conservandæ castitatis vox turturis in terra nostra audiri. Justa enim ratione turturi castissimæ avi virginitas comparatur, quæ in Joanne vel Maria obtinet principatum. Quæ semel Verbo Dei vel Spiritui sanoto conjuncta, nunquam alium cogitat comparem, nec altera desideriorum sui amoris conjunctio est, nisi illi cui semel conglutinata probatur, tanquam turtur qui deserteri dilecti habitacula diligat, et advocans comparem dulci resonat voce, et eo amissio alium non requirit, sed ad alium semper præmissionis vocem et mentis emitit, cui promisit servare dilectionis affectum. Quo mortuo, nunquam alio conjungi narratur; sed eum omnibus diebus vitae, cui seculi fuerit conjuncta, desiderando requirit. Sed sciendum est, licet ita sit vox turturis quæ auditæ est in terra nostra: illa est Domini Salvatoris, quæ dicit in Evangelio: « Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum (Matth. iii). » Vel ver turturem rectissime

sancta Ecclesia intelligitur, varietate virtutum velut plumis ornata.

« Ficus protulit grossos suos. » Propinquante igitur messe redemptionis humanæ et gloriosi Redemptoris adventu, impietatis hieme et algore constricta nihil in se siculnea, id est Synagoga, nisi amarissimum succum doctrinæ quem animarum cibum mentitur, intelligitur habuisse. Sed in Domini adventu postquam turturis vox audita est dicentis, « Pénitentiam agite, » et reliqua, sicut protulit grossos suos, id est præcepta legis ceciderunt et ipsa per apostolos protulit grossos suos, qui de ea generati dulcissimus cibus doctrinæ animarum effecti sunt. Sed quia eis credere noluit, æterna sterilitate aruit, et omni decore nudata nihil in se nisi ignis æterni alimentum conservata est. A cuius perversæ oppressionis umbra liberata plebs, cœpit, amotis malis doctoribus Pharisæis, in Christo credendo florere, et suo exemplo aliarum gentium nationes ad florem eruditatis provocare. De quibus sequenti versiculo dicitur: « Vineæ florentes dederunt odorem suum. » Credendo namque in unum Deum omnipotentem florerunt vineæ, id est evangelicus populus. Seu vineæ florentes, sanctæ conversationes odorem longe latè que dederunt per orbem. Nam sicut hiemis tempore absque frondibus et floribus sine decore sunt vineæ, ita fuisse absque decore justitiae et sanctitatis ornementum per orbem nationes quas nunc vineas appellavit, certissime comprobatur. Sequitur:

« Surge, propera, amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceræ. » Jacebat ergo satis in humili loco et ab illo Ecclesia multum a longe vocata, quæ nunc in toto mundo regnare probatur, conturbata vel oppressa de dæmonum tempestate. Sed ubi passiones Christi sacramenta sunt celebrata per apostolorum doctrinam, in quibus Christus loquitur, advocatur ut surgat et veniat ad deambularem sponsum in vineæ ad congaudendum, et in proventum fructus justitiae prædictarum nationum se exerat. Ac si ei dicatur: O sponsa et amica, cui tanta obtuli bona et pro quanta sustinui, surge et veni, accingere ad certamen, unde æternam quietem accipias « in foraminibus petræ, in caverna maceræ. » Quid sit petra Apostolus exponit: « Petra, inquit, erat Christus (*I Cor. x*). » Quicunque ergo desiderat ab hostibus aeræ potestatis eripi, et illæsus evadere, in foraminibus hujus petræ, fidem servando semper ingrediatur, id est consideret vulnera clavorum et lanceæ quæ pro salute sponsæ sponsus suscepit, et in caverna maceræ, hoc est custodia virtutum coelestium. Habet enim ista petra multa foramina, id est aditus, per quos intratur ad Patrem regnum credentibus præparantem, hoc est mansuetudinis, humilitatis, patientiæ, contemptus divitiarum, nullarum acceptio personarum, pernoctatio in oratione, misericordiæ magisterium, castitas immobilis, forma benignitatis, singulariter speculum, individua Trinitatis agnitionis, in qua est nostra redemptio. Hæc sunt procul dubio

A foramina in quibus docetur anima ad gaudia regni cœlorum venire. Potest foramen petræ intelligi, protectio ejusdem Domini Jesu Christi, ad quam confoedit Ecclesia, vel columba ad foramen petræ. Hinc Isaías ait: « Ingredere in petram, abscondere in fossa humo (*Isa. ii*). » Caverna maceræ Spiritus sancti defensio, vel congregatio fidelium designari potest, quanquam foramina petræ quatuor Evangeliorum assertions valeant intelligi, quæ ejusdem petræ perforatum supradictis ictibus corpus testantur. Caverna vero maceræ apostolorum doctrinæ, de quibus ut vineæ credentium plebi firmissimam maceriam ob infestationem malignorum spirituum Deum construsisse probatur. Nam siue ipsi per Christum, ita et nos per apostolos agnoscentes divina mysteria, intra prospectum fidei quam ipsi confessi sunt continemur. Et quia « fides sine operibus otiosa est (*Jac. ii*), » recte subiungitur. « Ostende mihi faciem tuam. Sonet vox tua in auribus meis. » Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. » Ac si aperte dicatur: Ostende mihi faciem tuam, precor, in publicum actionis procede, noli sub quietis tempore quiescere, et operibus ostende fidem tuam. Et sonet vox tua, id est prædicationis, laudis et confessionis in auribus meis. Illius namque vox dulcis est Deo, qui dulce et suaviter ex dulcedine regni verba Domini proximis enuntiare, et ipsi Domino laudes resonare novit. Et illa fides decora est, quæ operibus ornata, aduersa pati non timet. Sequitur:

C « Capite nobis vulpes parvulas quæ demolunt vineas; nam vinea nostra floruit. » Transacta videlicet dæmonum tempestate, quam superius hiemem appellavit, invitatur sponsa jam regis corpori juncta per baptismi sacramenta in vineam, id est credentium sibi plebem ex gentibus, et invenit eam productam flores per bonum naturæ, ad confidandum Deo cœli paratam. Sed calliditate insidiisque vulpium maturitatem fructus exspectantium ad demolicandam devorandamque parata, quæ sunt perversarum animarum hæreseos mordacissima dogmata ait Jesus suis doctoribus: « Capite nobis vulpes parvulas quæ demoliunt vineas, » id est convincite hæreticos et schismaticsos pravos fidei, et dolosos verbo, qui dente prave doctrinæ rudes fidelium mentes lacerare solent. Nam vinea nostra floruit, id est sanctæ electorum anime germinant fructum fidei et bonorum operum late longeque. Verum dupli ratione intelligitur quod ait nostra, id est sive suam dixerit et patri, sive Ecclesiam sibi conjunctam participem dicat. Quam cum flores tam Ecclesiam ex Judæis, quam maxima ex gentibus vidisset proferre, ante præparat venatores vel custodes qui vulpes capiant quam flores maturos fructus pariant. De quorum numero est unus qui dicebat: Corripentes omnem hominem in captivitatem redigimus omnem scientiam extollentem se adversus scientiam Dei. Nam sive dæmones vulpes intelligentur, sive hæretici et perversi doctores, per quos dæmones loquuntur blasphemias, utrumque convenire manifestum est, per quos men-

tes hominum in quibus habitat recta fides Ecclesiæ determinantur. Quorum exterminium vel occultas insidias cavere sollicite debemus, et Deum ex toto corde diligere ut diligi ab eo mereamur : ideoque Ecclesia rectissime subjungit :

« Dilectus meus mihi, et ego illi. » Coniuncta itaque Ecclesia Christo vel anima verbo Dei ut eam abundantiore gaudio cumulet per omnia, et in quibus ipse per lætitiam pascitur, et quid ille delectetur in ea ostendit, et quid illa respondere debeat pro tantis beneficiis docetur. Sponsus videlicet decoram faciem in ea desiderat, sicut superius innuit, quæ nulla peccati nigredine sit maculata, non turpum verborum mendacijque absconsa, vel blasphemiarum raucedine voce horrida, sed dulcedinem suis laudibus resonantem reddit vicem, eadem Ecclesia ait : « Dilectus meus mihi, et ego illi. » Christus et ipsa, caput et corpus velut unus homo, et tanquam membra caput, ita diligendo sequitur ipsum, propterea taliter loquitur. Nullus enim dilectus et adjutor Ecclesiæ, nisi Christus, et nullus Christi dilectus, nisi Ecclesia : quia nullus alias recte diligit Christum, nisi unica Ecclesia, et nulla alia ab eo diligitur, nisi ipsa. « Qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. » Id est, qui pascitur munditia fidei et candore virtutum, donec venturi sæculi dies illius judicii verus adveniat, et oriatur lux et umbræ, id est errores præsentis sæculi, qui nos impediunt, justitiae sole transeant et inclinentur cum suis amatoribus in chaos inferni.

« Revertere : Similis esto, dilekte mi, capreæ hin-nuloque cervorum super montes Bethel. » Vox est ista supradictæ Ecclesiæ ad Christum : Obsecro, mi dilekte, ut saepius tuæ visitationis adventu revertaris ad me, quia carnem quam de patriarcharum origine sumpsisti, resurgens a mortuis, super omnem cœlestium montium ascendisti, ut laborem peregrinationes meæ speculatione æterna releves. Capream hoc in loco sicut superius prælibavimus carnem dicunt Christi, propter similitudinem carnis peccati. Hinnulus cervorum dicitur ipse, quia de stirpe patriarcharum genitus, qui post resurrectionem suam ad cœlos remeans, superexaltatus est super montes Bethel, quæ *domus Dei* dicitur, id est supernam patriam angelorum. Unde Psalmista ad eum loquens ait : « Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra ! Quam elevata est magnificencia tua super cœlos ! » (*Psal. viii.*) Nec moralis siquidem admittendus est sensus. Unusquisque enim creditum Deo, ipse se fecit montem Dei per sanctam conversationem, aut montem diaboli perverse vivendo. Bethel enim *domus Dei* interpretatur, ut præfati sumus. Quicunque ergo ita exhibuerit vitam suam, ut in eo delectetur Spiritus sanctus inhabitare, mons efficitur Dei qui est Ecclesia Dei. Super hæc ergo, si quando offensus peccatis populi prolongaverit, revertitur, similis efficitur cursu vel consuetudine capreæ hinnuloque cervorum, quarum natura est, voce ante se in montibus resonante post tergum

A emissa dum obviam sibi opinantur occurrere, ad locum unde abscesserant, velociori cursu reverti. Et hæc causa ut exasperata ab hostibus consuetam nolit derelinquere sedem. Sic et Christus Dominus noster, quamvis provocatus, quamvis exasperatus peccatis hominum, jejuniis et precibus revocatus, ad pietatis consuetam revertitur sedem. Et si aliquando provocari videtur, ut studia inquirendo eum merito augeantur, non debet quis diffidere nec ab inquirendo cessare. Unde sequitur :

CAPUT III.

« In lectulo meo per noctem quæsivi quem diligit anima mea. Quæsivi illum et non inveni. » « Veni, sicut in quibusdam codicibus additur, « et vocavi B eum, et non respondit mihi. » Hæc ergo quamvis prænuntiata sint et consummata in Domini sepultura videantur, dum mulieres ad sepulcrum Domini pervigilant, cum apostoli intolerabiliter lugent, sed amplius ad superiora respiciunt quæ subnæctuntur ; ac si Ecclesia vel unaquæque sancta anima apertius dicat : Jamdudum multo studio quæsivi illum, sed quia adhuc illecebris carnis meæ subdita fui, et tenebris profundæ ignorantiae obæcata, non inveni lumen veritatis, id est Dominum. Aliter in lectulo suo dilectum suum Ecclesia vel anima sancta quærerit, quando ab omni perturbatione sæculi tranquilla in quiete cordis Dominum suum cogitat. Quem quærens ob hoc minime invenit, ut amore illius accensa ardenter quærerens. Per noctem C quærimus, quia et si iam mens in illo vigilet, tamen adhuc caligat oculus. « Vocavi eum et non respondit mihi. » Quicunque solum hominem credit Christum, non inveniet eum. Et quicunque deitatem non credit in Christo, non inveniet eum. Et quicunque deitatem non credit in Christo, vocat quidem in noctibus perversorum sensuum suorum Dominum Dei Filium, sed non respondet ei sicut non respondit regi Sauli a quo recesserat Deus. Sine causa igitur laborem impedit quærendo, qui æqualem hominibus absque peccato et coæternam Patri, non fuerit ultraque natura confessus Deum, qui redemit, et hominem per quem redemit perditos Deus, de quo Psalmista dicit : « Frater non redemit, redimet homo (*Psal. xlviii.*). »

D « Surgam, et circuibo civitatem, per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea. Quæsivi illum, et non inveni. » Proposui in animo meo de lectulo carnalium voluptatum surgere, et terras ac maria circuire, et philosophorum adire mysteria, sed nec sic inveni illum. Potest et aliter intelligi. Civitas hoc in loco sancta electorum Ecclesia intelligitur, seu divina Scriptura. Vicos vero atque plateas, libros legis et prophatarum vocat, in quibus Ecclesia seu anima electa dilectum suum, id est Christum dum ardenter quærerit invenit, quem in libris philosophorum non reperit.

« Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. » « Num quem diligit anima mea vidistis ? » (*Psal. cxxvi.*) Vigiles qui custodiunt civitatem, id est Ec-

clesiam, apostoli vel cæteri doctores sunt qui sollicitam gentilitatem cum veritatis indagine invenerunt. De quibus dicitur: « Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam (*Psalm. cxxvi.*) »

« Paululum cum pertransissem, inventi qnem diligat anima mea. » Id est dum me illorum magisterio tradidi mox lumen veritatis quod quæsivi, inveni. Aliter: Quærentes autem nos vigilis inveniunt qui custodiunt civitatem quia sancti Patres, qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studiis occurront, ut suo vel verbo vel scripto doceant. Qnos cum paululum pertransimus, invenimus quem diligimus, quia Redemptor noster, et si humilitate homo inter homines, divinitate tamen super homines fuit. Quia nisi qui fidei passibus et pura mente omnes sanctos transierit, et Christum excellentiorem omnibus sanctis crediderit, invenire nequaquam poterit. « Tenui manum ejus nec dimittam, donec introducam illum in domum patris mei, et in cubiculum genitricis meæ. » Teneo illum firma fide, donec in fine saeculi per officium prædicationis introducam illum in domum et in cubiculum Synagogæ, quæ me genuit in Domino, « et sicut unus ovile et unus pastor (*Joan. x.*). » Sequitur:

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas ceras vosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatam dilectam, donec ipsa velit. » Ubi cunque igitur in hoc canticò similia verba reperiuntur credentium diversis temporibus, diversorum populorum personæ introducuntur. Hic namque plebis illius persona videtur induci, quæ post Christi ascensionem fatigata desiderio, quærendo quem diligerat anima ejus, Ecclesia videlicet ex gentibus, quæ, paululum munita sibi tranquillitatis pace, in securitatis somno requiescere cupiebat, et ideo repetit hunc versum sponsus, ne minorem eum Ecclesiæ ex gentibus congregatae, quam Judæis habere sollicitudinem putares, sed ut sit de una utriusque una sposa, et illa dilectissima, quem versiculum jam superius exposuimus. Filiae Hierusalem animæ sunt electorum, quæ supernæ illius Hierusalem visionem scilicet pacis speculantur. Capreæ vel cervi Patres Novi ac Veteris Testamenti intelliguntur, quorum in altitudine contemplationis pascua sunt.

« Quæ est ista quæ ascendit per desertum? » Hanc opinor gentem per desertum ascendentem, quam doctor gentium Paulus ab Hierusalem usque ad Illyricum congregatam, et unguentis doctrinæ delibutam, mysteriorumque sacramentorum aromatibus aspersam, usque ad pacifici regis lectulum perducit, de quo in sequentibus legitur. Unde miratur Synagoga quomodo gentium populus nullo circumcisionis mysterio emundatus, nulla prophetarum admonitione eruditus, subito ab insimis voluptatibus per desertum gentilitatis et idolatriæ ad alta virtutum culmina et sponsi amplexus ascendisset. Vere desertus locus erat, ubi nomen Christi non fuerat pronuntiatum. « Sicut virgula sumi, ex aromatibus

A myrræ et thuris, et universi pulveris pigmentarii. » Id est igni amoris succensa, vel cum omni nisu virtutum ad cœlestia tendens. Per myrrham mortisfatio carnarium voluptatum, per thus püritas orationum, et in diversis pulveribus pigmentarii omnium virtutum odor. Moraliter vero sancta electorum Ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deseruit ascendit. Fumus de incenso nascitur. Et per Psalmistam dicitur: « Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, Domine (*Psalm. cxlv.*) ». Fumus excutere lacrymas solet. Itaque fumus ex aromatibus est compunctio orationis concepta ex virtutibus amoris. Quæ tamen oratio sumi virgula dicitur, quia dum sola cœlestia postulat, sic recta progeditur ut ad terrena atque temporalia appetenda minime reflectatur. Et notandum quod non virga, sed virgula nuncupatur, quia interdum in compunctionis ardore, tantæ subtilitatis est vis amoris, ut hanc nec ipse animus comprehendere qui illuminatus mernit habere. Bene hoc dicitur myrræ et thuris. Thus enim ex lege Domini in sacrificio incenditur. Per myrrham vero corpora mortua conduntur, ne a vermis corruptantur. Myrræ ergo et thuris sacrificium offerunt, qui et carnem afficiunt, ne eis corruptionis vitia dominentur, et redolentem in conspectu Domini amoris sui hostiam incendunt, seque ipsis Deo in sanctis virtutibus exhibent. Unde et illic subditur: « Et universi pulveris pigmentarii. » Pulvis pigmentarii C virtus bonæ operationis. Et notandum quod virtutes bene operantium non pigmenta, sed pulvères dicuntur. Cum enim quælibet bona agimus, pigmenta offerimus. Cum vero bona ipsa etiam quæ agimus retractamus, et ne quid in his sinistrum sit iudicio retractionis attendimus, quasi ex pigmentis pulvrem facimus, ut orationem nostram Domino per discretionem et amorem subtilius incendamus.

« En lectulum Salomonis sexaginta ambiant ex fortissimis Israel. » Salomon qui interpretatur *pacificus*, Dominum Jesum Christum designat. Lectulus Salomonis quieta est mens sanctorum, in quibus ipse velut in lectulo requiescit. Sexaginta fortes prædicatores sunt sancti, et fortissimi bellatores, qui mundo corde digni sunt Deum videre. P Senarius enim numerus propter sex dies, quibus Deus nundum fecit et sex mundi ætates perfectas est. Denarius vero numerus ad decalogum legis pertinet. Qui per senarium multiplicatus fuerit, sexaginta compleat. Sexies deni, sexaginta sunt.

« Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi, uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. » Tenent enim gladium spiritus, quod est verbum Dei, qui quod ore docent operibus compleant. Ensis autem est custodia vigilans, cordis concupiscentias premens, ne verbum prædicationis immunditia vitæ maculet. Nocturnæ vero timores sunt insidiæ diaboli et tentationes oculæ. Neque enim credendum est Salomonem tantæ

magisitudinis regem, qui sic immensis divitiis affuebat, ut pondus auri ejus aestimari non posset, et argentum in diebus illius pretium non haberet, quod de lignis Libani ferculum sibi fecerit, ut sequitur :

« Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. » Ferculum Salomonis est sancta Ecclesia, quae credentes ad aeternae beatitudinis epulas levat, quae de fortibus animo quasi lignis imputribilibus constructa est.

« Columnas ejus fecit argenteas, » Columnæ argenteæ sunt doctores eloquii luce fulgentes : « Reclinatorium aureum. » Reclinatorium aureum est spes perpetua quietis fidelibus promissa, sive fulgor claritatis intimæ, in qua electorum animæ reclinantur in requiem. Est autem columnis argenteis reclinatorium aureum, quia per hoc quod a sanctis prædicatoribus lucere dicitur, mentes audientium fulgorem claritatis in qua reclinentur inveniunt. Per hoc enim quod luculenter et aperte audiunt, in illo quod clarescit in corde requiescent. Columnæ ergo argenteæ et reclinatorium aureum factum est, quia per lucem sermonis invenitur apud animum claritas quietis. Ille jam quippe fulget qui interius mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia non queratur. Sed adhuc quod clarum ostenditur intus, qualis sit ascensus adjungit, cum de eodem ferculo protinus subdit : « Ascensus purpureum. » Quid est ascensus purpureus, nisi martyrum sanguis, et passio Redemptoris nostri? Quia non ascenditur ad epulas vitae, nisi per mystrium passionis Christi. Et bene ascensus purpureus subditur. Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur, non immerito in colore sanguinis videtur. Et quia maxima multitudo fidelium in exordio nascientis Ecclesiæ per martyrii sanguinem pervenit ad regnum. Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo, quia ad clarum quod intus aspicitur per tribulationem sanguinis pervenitur. Quid ergo nos miserit atque ab omni fortitudine destituti, quid actur sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus, quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium non habemus, quia ne cum sicut oportet per intellectum spiritualem requiem aeternæ charitatis aspicimus. Ascensus purpureus non sumus, quia pro Redemptore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis præditis virtutibus fuerit? Sed adest queque nostra consolatio : Amemus inquantum possumus Deum, diligamus et proximum, et simul quoque ad Dei ferculum pertinemus : quia sicut scriptum est, media charitate constravimus. Habet quippe charitatem, et ibi sine dubio prævenis, ubi est columna argentea erigitur, et ascensus purpureus tenetur : nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, aperte monstratur cum illic subditur : « Media charitate constravimus propter filias Hierusalem. » Filias dicunt, non filios, ipse est infirmos : per filios Hierusalem infirmitumq;

A mentes significat, quibus inter sanctos prædicatores et martyres, per præcepta charitatis in coelestis locum constituit, quia et qui in virtutibus infirmantur, si ipsa bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, a Dei ædificatione alieni non sunt. Omnis enim qui charitatem habet Dei et proximi, ad hanc requiem et ad has epulas lætus pervenit : hæc omnia ornamenta Ecclesiæ præstitit Christus ob nimiam charitatem qua dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis.

« Ereditimini et videte, filiæ Hierusalem, regem Salomonem. » Ad hanc itaque lætitiam, et ad hujus mysterii contemplanda secreta, non infirmæ, sed perfectæ animæ convocantur, quæ in rege Salomonis dominium intelligunt, quibus dicitur : Ereditimini mente et actu de turbulentâ mundi conversatione, ut regem valeatis videre. « In diadema, quo coronavit eum mater sua. » Videte Dominum Christum in humanitate, quam de virgine matre susceptam in majestatis paternæ dextera collocavit. « In die desponsationis illius. » Id est in tempore incarnationis illius, quo ad copulandam sibi Ecclesiam sponsam ex virginali utero processit. « Et in die lætitiae cordis ejus. » Id est redemptiois humani generis, quæ fuit dies lætitiae Christo. Alter : Admonet ut semper ante oculos cordis habeant sanctæ animæ regem Salomonem, hoc est pacificum nostrum, qui est Christus. In diadema, id est in illa spinea corona, qua coronavit eum mater sua, Synagoga scilicet Iudaorum, ex qua secundum carnem genitus est in die desponsationis ejus, quo sibi despensavit Ecclesiam. Quæ major lætitia esse potuit Christo, quam cum per ejus passionem redemptio facta est humani generis?

CAPUT IV.

« Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es! » Abrasa scilicet omni viitorum consuetudine carnis, et a multorum deorum turpium cultu, ad unum verum Deum converse Ecclesiæ gentinam ejus pulchritudinem laudat. Pulchram dixit Ecclesiam, et pulchram repetit, quia hanc et prædicatione et actione vidit esse laudabilem. « Oculi tui columbarum. » Sensors tui, inquit, spiritualium sunt rerum contemplatione excellentes ac verecundi. Seu oculi, sancti doctores decus populi intelliguntur. « Absque eo quod intrinsecus latet. » Magna est quippe gloria aperti operis, sed longe inoptabilior aeternæ retrahitionis, quæ secundum videri potest. « Capilli tui sicut greges capratus, quæ ascenderunt de monte Galaad. » Possunt in capillis fideles populi accipi, qui maximum decus sua numerositate præbent Ecclesiam. Galaad acervus testimonii interpretatur, qui bene convenit adunatae multitudini sanctorum. Possunt per capillos specialiter ipsi qui ex circumscriptione crediderunt designari hi ascenderunt de monte Galaad, quia per testimonia sacrarum Scripturarum venerunt ad fidem.

« Denies tui sicut greges Ionsarum, quæ accen-

« derunt de lavacro. » In capillis fragiliores, videntibus vero perfectiores quique sanctarumque Scripturarum expositores, et ad regendam Ecclesiam apti designantur, qui lacte doctrinæ non indigent, solidum cibum mandendo aliis impertint. Qui ascenderunt de lavacro, id est fonte sacri baptismatis, qui et tonsi et loti sunt, hoc est, nudati rebus renuntiantes sæculo, et vitæ lavacro mundati. « Omnes gemellis fetibus. » Id est gemina charitate, vel fide et opere secundi. « Et sterilis non est inter eas : » non est qui fetus boni operis non agat.

« Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. » Coccum color est sanguinis vitta coccinea (*myrrha dicitur*) cruentum designat beatum martyrum. Vel vitta coccinea doctrina veritatis intelligitur. Labia sponsæ, id est Ecclesiæ,occo assimilantur, quia Dominici sanguinis pretium quo redempta est prædicare non cessat, et in prædicatione ab ardore sanctæ charitatis flammescit, et auditores suos in dilectione Dei ardentes efficit. « Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. » In genis verecundia, in malo punico passio Christi exprimitur. Habet ergo ruborem in genis sponsa mali punici, cum sacramentum Dominicæ crucis verbis fatetur, et factis probat. Aliter : Illi enim faciem Ecclesiæ decoram faciunt, qui, comitante verecundia, castitatem servant. Vel certe gene Ecclesiæ sunt sancti martyres, qui imitantes Christi passionem, roseo sanguinis sui velut fragmen mali punici decore perfusi sunt.

« Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis suis. » Turris David sancta Ecclesia est, sive perfectio vel doctrina sanctorum, quæ non a se, sed a Christo est. Collum ipsi sunt prædicatores, quorum et constantia eadem civitas firma est, et undique inexpugnabilis. Propugnacula autem ejusdem civitatis Scripturarum sacrarum munimina sunt, vel patrum precedentium exempla. « Mille clypei pendent ex ea. » Quia quot in divinis libris præcepta sunt, tot sunt nostri pectoris munimina, quibus contra insidias omnes defendimur. « Omnis armatura fortium. » Omnis instructio est, vel operationis, vel doctrinæ cœlestis, per quam non solum evadimus, sed etiam superamus. Dicamus prout papa Gregorius more suo mirabiliter intonat. In collo etenim guttur in gutture vox est. Quid per collum sanctæ Ecclesiæ, nisi sacra eloquio designantur? In qua mille clypei dependere memorantur : per hunc perfectum numerum numerus universus ostenditur, quia universa nostra munitione in sacro eloquio continetur. Ibi quippe sunt præcepta Dei, ibi exempla justorum. Si enim torpet animus a Conditoris suo desiderio, audiat quod dicitur : « Diliges Dominum Deum tuum (*Exod. xx*), » et reliqua. In odio fortasse habitur proximi, audiat quod dicitur : « Diliges proximum tuum sicut te ipsum (*Matt. xxii*). » Res alienas concupiscit, audiat quod illic scriptum est : « Non concupisces rem proximi tui (*Exod. xx*). » De injuria quæ a proximi ore vel fa-

A cto illata est ad iram mens accenditur, audiat quod dicitur : « Non quereras ultiōrem, nec memor eris injuriæ civium tuorum (*Levit. xix*). » In carnis concupiscentia male sauciata mens accenditur, ne sequatur oculus mentem, audiat quod dictum est : « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo (*Matt. v*). » Contra inimicum forsitan quisque animum suum relaxare disponit in odio, audiat quod illic scriptum est : « Diligite inimicos vestros (*Ibid.*), » et reliqua. Sed is qui aliena jam non rapit, adhuc forsitan inordinate retinet, audiat quod illic dicitur : « Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam (*Luc. xiiii*). » Infirmitatis animus qui perfrui desiderat Deo simul et sæculo, audiat quod illic scriptum est : « Nemo potest duobus dominis servire (*Matt. vi*). » Alius non ad necessitatem stipendi, sed ad voluntatem desiderii possessa retinet, audiat quod illic dicitur : « Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus (*Luc. xiv*). » In collo Ecclesiæ, id est in sacri eloquii prædicatione, quæ pro sui munitione et altitudine turri David similis dicitur, mille clypei dependent, quia quot illic præcepta sunt, tot etiam pectoris nostri munimina, sicut dictum est : Ad servandam itaque innocentiam etiam læsi a proximo perdurare in humilitate festinamus. Abel ante oculos veniat, qui et occisus dicitur a fratre, et non legitur reluctatus. Sic de ceteris sanctorum exemplis sentiendum. Quia ergo in voce sacri eloquii cuiuslibet si quærimus munimina virtutis invenimus. Mille clypei dependent ex ea, omnis armatura fortium. Ecce enim contra aeras potestates, si festinamus fortes existere in hac turri armaturam nostræ mentis invenimus, ut inde præcepta Conditoris, inde sumamus exempla præcedentium patrum, per quam contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Et notandum quia ædificata cum propugnaculis suis dicitur. Hic quippe agunt propugnacula quod clypei, quia utraque pugnantem muniunt. Sed hoc inter utraque distat, quia clypeos pro nostro munimine ubicunque volumus movemus, propugnaculo autem defendi possumus, sed hoc movere non possumus. Clypeus in manu est : nam propugnaculum non tenetur. Quid ergo inter propugnacula et clypeos distat, nisi quod in sacro eloquio patrum præcedentium et miracula legimus, quæ operari non valemus, et virtutes bonorum operum audimus, quibus operando muniri possumus?

« Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis donec aspiret dies et inclinetur umbræ. » Duo ubera Ecclesiæ, duo Testamenta. Duo hinnuli, duo populi sunt ex circumcisione venientes et gentilitate, quia inde nutriuntur. Quique per humilitatem parvulos se intelligunt et peccatores, et cum charitate currentes omnia mundi transeunt obstacula. Qui pascuntur in liliis, hoc est candidissimis sanctorum exemplis vel doctrinis. De quibus superiorius tanquam ex armatura fortium disputatum legimus. Donec aspiret dies æternus, et transeant

umbrae vitæ præsentis. Et hinc jam superius disputavimus. « Vadam ad montem myrræ et ad collem thuris. » Per myrrham mortificatio carnis, per thus devotio orationis exprimitur. Quasi diceret sponsus: Frequentabo eos, et pia propitiis illustratione glorificabo quos per passiones sive orationes in virtutibus sublimes esse invenio. Aliter: Vox est imperfectorum, qui cum ad montem myrræ et collem thuris ascendunt, quando illorum qui per mortificationem carnis et purissimas orationes placuerunt, imitatores esse desiderant.

« Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. » Hoc est quod ait Apostolus (*Eph. v*): « Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, malæ operationis, « nec rugam » induplicatea fidei.

« Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, « veni. » Libanus *candor* interpretatur, id est anima bonis actibus candidata, quam tertio hortatur sponsus ut veniat. Primo adveniens in carne per bona opera, secundo absoluta carne ad percipiendam vitam æternam, tertio recepto corpore ad perfruenda post resurrectionem gaudia perfecta. « Coronaberis, « de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de « cubilibus leonum, de montibus pardorum. » Leones propter superbiam, pardi propter crudelitatem maligni spiritus, montium vero nomine superba infideliū corda, ubi immundi spiritus sedem habent, designantur. Dum sancti prædicatores tales ad vitam salutis convertunt, coronantur de capite et vertice montium, id est principibus iniquorum: quia de labore certaminis crescit corona gloriæ. Aliter: Libanus, ut dictum est, *candidatio* interpretatur. Nisi enim quis per candorem sacri baptismatis remissionem peccatorum acceperit, ad Christum venire non potest. Sanir interpretatur enim *lucerna*: Amana, *iniquitas*: Hermon vero *consecratio*. Quæ omnia referuntur ad Christum, qui quos post iniquitatem illuminat, consecrat, ipsosque coronat. De cubilibus leonum veniunt, qui de regum principumque hujus saeculi domibus ad fidem currunt. De montibus, inquit, pardorum, qui reicta elatione superbiae vel diversorum philosophorum traditione, simplices et humiles pergunt ad Christum.

« Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum. » In *vulneratione* cordis magnitudo amoris Christi in Ecclesia intelligitur. « In uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui. » Id est in unitate sancta doctorum, et in uno crine colli tui, id est in unitate pia subjectæ plebis, id est crinium. Item: In illo itaque oculo Ecclesia Christo complacuit, quo non temporalia, sed æterna consperit. Unde Psalmista: « Unam petii a Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ» (*Psal. xxvi*). « Et in uno crine colli, » qui non ornari visibilibus studuit, sed æternis. Quæ Ecclesia, soror Christi pariter et sponsa est. Spousa scilicet per fidem, soror per dilectionem.

A « Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea, sponsa. » In mammarum nomine, sancti doctores propter consolationem infirmorum et parvolorum sustentationem exprimuntur. Suavitas gratiæ pulchrior est austernitate legis. « Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » Fama suavissima diffusa per orbem totum fidei latior est, quam veteris legis, et patrum in ea quæ in sola Iudea coangustantur. Quid per aromata, nisi Veteris Testamenti dona, quæ odori Ecclesiæ, id est gratiæ Spiritus sancti, seu virtutibus comparantur pulcherrimis. Perseverat semper sponsus vices reddendo Ecclesiæ, sicut eum Ecclesia laudaverat superius. Ideo ait: « Vulnerasti cor meum, soror mea, » et reliqua.

B « Favus distillans labia tua, sponsa. » Quid per ceram, nisi litteram? et per mel, nisi sensus spiritualis? Mel in cera est spiritualis divinorum eloquiorum sensus in littera. Mel cera autem distillat, quia multiplices sensus pene singulæ pariunt sententiæ. Labia sponsæ sunt doctores, qui multifarios sensus sacris litteris inesse pandunt. « Mel et lac sub lingua tua. » In lacte eruditio parvolorum, in melle fortior doctrina perfectorum signatur. Sub lingua, id est in meditatione cordis. Non est necesse subnectere, quid inde Paulus apostolus loquatur: « Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. » Vestimenta Ecclesiæ bona sunt ejus opera, quæ odori thuris comparantur: quia cuncta quæ sancta pro Domino agit Ecclesia, orationum pro ea vicem reddunt. Intelliguntur etenim vestimenta Ecclesiæ ipsius prædicatores, puras ad Dominum mundasque mittentes orationes.

C « Hortus conclusus, soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus. » Superius in praefatione succinctim disputare decrevimus. Hortus conclusus Ecclesia est: conclusus, quia Domini protectione munita, in sancta consistit fide; hortus, quia multifaria spiritualium operum germina gignit, sive propter filios per baptismum spirituales dicitur. Fons est, quia doctrina salutari redundat. Signatus dicitur sermone fidei.

D « Emissiones tuæ paradisus marorum punicorum cum pomorum fructibus. » Per irrigationem sacri baptismatis, sancta Ecclesia paradisum ex se mittit, quia homines quos per sanctum generat baptismum, ad coelestem paradisum dirigere cupit. Mala punica sancti dicuntur martyres; pomorum fructus bonorum operum suavitates intelliguntur. Quia vero non solum imperium, sed adventus instat, festinantius jam hinc sententias libri decerpere disposuimus, quam superius protelare coepissemus, ne modum libelli excedere videremur, sicuti fassi sumus.

E « Cyprus cum nardo, nardus cum croco, fistula et cinnamomum. » Cyprus arbor aromaticæ est, significans celestis gratiæ benedictionem. Nardus Dominicæ passionis typum tenet. Crocus charitatis fervorem exprimit. Conjugitur cypris nardo, cum divina gratia confortat nos Christo compati. Item nardus cum croco conjugitur, cum per charitatem

Christi mortem libenter suscipimus. Fistula, quæ et A cassa dicitur, arbor aromatica est, sed modica, et ideo humiles spiritu designat. Item cinnamomum, qui seipso decipiunt, signat, et ipsa est arbor brevis, sed odorifera et dulcis. Sic humilitas magna habet apud eum laudem et dulcedine. « Cum universis lignis Libani. » Sicut fistula et cinnamomum humiles sanctorum cogitationes, sic et ligna Libani sublimes eorum actiones designant: « quia non potest arbor bona fructus malos facere (Matth. viii). » « Myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis. » Myrrha et aloë arbores sunt aromaticæ, quæ mortificationes vitiorum et pœnitentiam carnis exprimunt. Cum omnibus primis unguentis, id est charismatis virtutum excellentioribus. Et pulchra est conjunctio harum arborum cum unguentis, quia dum carnem a lascivia refrenamus, consequens est ut majora Spiritus dona percipiamus.

« Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. » Utrumque est Ecclesia, et fons est hortorum, quia spirituales gignat fructus, et puteus aquarum viventium, propter occulta mysteria, quæ sanctis per revelationem sancti Spiritus solis panduntur. Aquarum viventium, propter eloquia divina, quæ de invisibilibus divinitatibus procedunt thesauris. Quæ impetu fluunt de Libano, id est de ipsa Ecclesia, quæ et candida est per munditiam fidei, et alta per virtutum gloriam. Aliter: Per fontem hortorum Christus intelligitur, irrigans Ecclesiam suam. Puteus aquarum Spiritus intelligitur sanctus, a quo dicuntur diversa dona procedere: quæ viventes vocantur, quia quos repellent viventes faciunt. Quæ fluunt de Libano, quia Spiritus sanctus a Filio procedit. Potest per fontem, qui aperte currit, Christus intelligi secundum humanitatem, per puteum qui occultam habet aquam atque profundissimam, idem ipsum secundum divinitatem. De quo impetu aquæ fluunt, ut ipse in Evangelio testatur: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii). »

« Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum, et fluent aromata illius. » Vox est ista sponsi: In aquilone enim adversa mundi, in austro blandimenta designantur, quia gemina expugnatione probatur Ecclesia. Surge, permittentis est vox, non imperantis. In aromatis, virtutes conscientiae miro odore disposite intelliguntur. Aliter: Per aquilonem, qui fertur esse frigidus et terram congelare, ne fructus pariat, diabolus intelligitur. Cui ab horio, id est ab Ecclesia præcipitur recedere. Per austrum vero, qui ventus est calidus, et terram a frigoribus absolvere dicitur, sanctus intimatur Spiritus. Qui flando, id est suis sanctam illustrando Ecclesiam donis, facit illam id diversis germinare virtutibus. Bene ait: « Surge, Aquilo, et veni, Auster, » et reliqua. Quia nimis dum sanctam Ecclesiam donorum suorum virtutibus Spiritus veritatis impleverit, ab eo longe lateque odores boni operis spargit.

CAPUT V.

« Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum. » Id est veniat Christus in Ecclesiam suam, et eam ipse conservet ubique immaculatam, et fidei fructu fecundet, et libenter inspiciat, grata terque accipiat opera sanctorum suorum. « Veni in hortum meum, soror mea, et sponsa. » Hæc vox non est imperantis, sed indicantis praeteriti temporis. Ac si diceret: Veni, inquit, sèpissime in Ecclesiam meam et venio ut corrigam, adjuvem et confirmem, sicuti poposcisti. « Messuni myrrham meam cum aromatibus meis. » Per myrrham passio vel mortificatio, per aromata omnes virtutes exprimuntur. Metit myrrham cum aromatis, quoniam martyres cum cæteris electis ad inatitatem præmiorum perducit. « Comedi favum cum melle meo, et bibi vinum menum cum lacte meo. » In favo et vino prædicatores, in melle et lacte auditores intelliguntur, et utrisque internus judex est qui probat et remunerat. « Comedite, amici, et bibite, et inebriamini, charissimi. Ego dormio, et cor meum vigilat. » Vox est Christi ad Ecclesiam. Ac si aperte dicat: Amici faciendo quæ præcipio. Charissimi, integra charitate amplectendo. Obsecro itaque factis sanctorum, quasi epulis præcipuis, præcordia vestra replete. Cui respondit Ecclesia: « Ego dormio et cor meum vigilat, » Id est, donante gratia Dei, in pace præsentis vitæ eum colo: et quo tranquillus ab incursibus internis vaco, eo altius video quam bonus est Dens. Moraliter vigilanti corde dormit quis, qui per hoc quod interius contemplando proficit, ab inquieto foris opere quiescit. Sed inter hæc sciendum est, quia quandiu in hac mortali carne vivitur, nullus ita in contemplationis virtute proficit, ut in ipso jam incircumscripto luminis radio mentis oculos infligat. Neque enim omnipotens Deus jam in sua claritate conspicitur, sed quiddam sub illa speculatur anima, unde refota proficiat, et post ad visionis ejus gloriam pertingat. Potest et hæc vox ad apostolos intelligi: « Comedite et bibite. » Ac si diceret: Sit nobis latitia vel refectio de conversione populorum, in vestram transeuntium unitatem.

« Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. » Pulsat Dominus, quando quæ bona sunt per sanctam docet doctrinam. Vel ostium cordis nostri pulsat, cum nos ad profectum virtutum excitat. Aperit enim Ecclesia, cum intima cordis sui illi patet. Soror vocatur, quia colheres per sanguinem Christi. Amica, quia est arcanis illius conscientia sive per dilectionem, quia servat quæ jubentur. Columba, quia Spiritus sancti dono illustrata. Immaculata, quia sola aspectu Dei digna. « Quia caput meum plenum est rore, et cincinni capitis mei guttis noctium. » Caput Christi, Deus. Cincinni sunt fidelium collectiones. In rore et guttis noctium, frigescens charitas in multis ostenditur, quam in Deum et proximos habere debuerunt. Ideo necessario excitat Dominus fideles quosque ad prædica-

tions studinam. Cui provocanti ad laborem docendi respondit Ecclesia :

« Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa ? » Ac si aperte dicat : Deserui negotia sæcularia tui causa, quomodo repetam illa ? « Lavi pedes meos, et quomodo inquinabo illos ? » Id est jam secretæ compunctionis flentibus ableti cogitationes terrenas, quomodo mundi sordibus iterum polluar ? Quia prædicationis officium sine occupatione sæculari vix potest esse. Aliter : Sacerdotes in Ecclesia, qui in ipsa congregatione fideliū, sacramenta visibilia ministrant, velut quidam cinctimi in ornamento describuntur. Sed quia plerumque mortalitatis hujus virtutis, vel tenebrarum operibus obscurantur, velut guttis noctium prægravati, Christo quasi adhaerere videntur. Sed quia eundem Christum non sincere annuntiant, propterea pro talibus ingeniis subsequitur. « Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa ? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos ? » hoc est, veniens ad fidem jam veterem hominem secundum pristinam conversationem deposui, et indui novum, et si quid contagii, dum in terrenis ambularem, pedibus mels accessit, Christo lavante, abstrahit est, et nunc ministros sacramentorum per quos ordinari debeam, carnalibus infectos vitis consipicio. Nunquid æquum est rursum per eorum exempla male vivendo inquinari a pristinis me patiatis ?

« Dilectus meus misit manum suam per foramen. » Manum quippe suam dilectus per foramen mittit, « omnis nos Dominus occulta invisiibiliter compunctione ad opus virtutum accedit, atque per arcam et angustiam viam ad regna cœlorum transire docet, nobisque in memoriam revocat quomodo et quanta de sinu patris descendens pro nobis esset passus. » Et venter meus intremuit ad tactum ejus. » Hæc recolens intima conscientia sponsa, tota expavescens, pigritiam quietis accusans ad laborem prædicationis festinat. Moráliter : Dilectus manum suam per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quod cœlestis gaudii intellectu tangitur, ipsa sua exsultatione turbatur, et sit in mente pavor in lætitia, quia jam sentit quod de cœlesti gaudio diligit, et adhuc metuit ne non percipiat, quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi quod sequitur :

« Surrexi ut aperirem dilecto meo : Manus meæ distillaverunt myrrham, et dígití mei pleni myrra probatissima. » Vox est sponsæ. Surgere est ad Christum corde evigilare. Aperire est verbum Dei predicare, vel puram confusionem proferre. In manibus opera, in digitis discretio signatur, sive martyres. In myrra mortificatio carnis, sive passiones. Quæ tuue probatissima est cum solummodo pro charitate Dei et proximi, vel continentia sit, vel passiones sint.

« Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. » Eccle-

sia pessulum sponso aperteuit : quia templum sui pectoris divina visitatione et inhabitacione dignum facit. « At ille declinaverat atque transierat. » Quia nulli in hac vita plena visio Dei, sicut in futuro conceditur, ideo transire dicitur, quia in futuro se vindendum et perfruendum plenius ostendit. « Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. » Perseverat Ecclesia in admiratione sui stuporis. Quanto suavius, inquit; vocem atque propinquitatem dilecti mei accepi, tanto sublimius quidquid in me erat frigidum, charitate inclusuit, et quidquid rigidum, liquefuit. « Quæsivi illum et non inveni. » Quia donum compunctionis et dulcedinis intimæ non arbitrio est volenti, sed in miseratione dantis. Ideo non semper habent illud æqualiter, quia non ita se offert Deus in exsilio laborantibus, quomodo in patria regnantibus.

« Invenerunt inē custodes qui circumneunt civitatem, percusserunt me et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum. » Custodes civitatis, id est Ecclesiæ sancti doctores sunt, qui sedula prædicatione circumneant corda singulorum, et spiculis coelestis amoris vulnerant, et ut magis ardeant inflammescunt, et vetustas conversationis tegmen eis subtrahunt. Possunt et per custodes civitatis sæculi hujus intelligi potestates, qui rem publicam velut quamdam civitatem regere noscuntur. Hi enim electam Ecclesiam in primordiis Christo credentem comprehendentes, plagis et suppliciis illam devastaverunt, sacerdotesque et ministros illius interridentes, quasi quoddam pallium ornamenti sui tulerunt.

« Adjuro vos, filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo. » Que sunt filiae Hierusalem, crebro dictum est : merito languet sponsa, cum gladio verbi Dei percussa, actionis terrenæ exult amictum. Et filias Hierusalem, id est Deo dignas animas adjurat, ut sui amoris magnitudinem ad Deum referant, et ad ejus videndam gloriam supénum sibi poscant auxilium.

« Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos ? » Vox sanctorum prædicatorum interrogantium et fidem Ecclesiæ ex ejus responsive inquirentium, id est obsecro te, quia sic adjurasti me, ut amorem quo te languescere dicis mihi ostendas, et qualis sit dilectus tuus ex dilecto, id est Filius ex Patre, Deus ex Deo, et ex ea qua possit parte diligi et non timeri, manifestes. quoniam « perfecta charitas foras mittit timorem. »

« Dilectus meus candidus, et rubicundus, electus ex nullibus. » Dilectus Ecclesiæ, Christus candidus est, quia sine peccato. Aliter : Candidus dicitur, secundum id quod « in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. » Rubicundus, quia « Verbum caro factum est et habitavit in nobis. » Vel candidus in virginitate, rubi-

cundus in sanguine passionis. Electus ex millibus, A rari non desinunt, quia ad omne opus bonum ob spem regni cœlorum semper persistunt, et prompti sunt ad perficiendum.

« Caput ejus aurum optimum. » Caput Christi Deus. Sicut inter metalla nihil melius auro, ita nec in creaturis quidquam comparabitur Creatori, quia solus bonus est et optimus. « Comæ ejus sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus. » Comæ Christi catervæ sunt sanctorum, quæ Deo fideli famulatu adhærent. Elatae palmæ, juxta illud Apostoli : « Conversatio nostra in cœlis est (*Phil. iii*) : Nigræ propter despectionem apud homines, vel quia peccatores se esse testantur. Possunt et elatae ob victorianam : nigrae ob pressuras dici : Laudavit sponsus pulchritudinem sponsæ, idcirco reddit sponsa vices et laudat eum.

« Oculi ejus sicut columbae super rivulos aquarum. » Id est sancti doctores per quos Ecclesia videt quæ recta sunt : Qui bene columbae propter simplicitatem et innocentiam comparantur, et rivulis aquarum propter charismata divina. « Quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima. » Lacte lotas dicit, id est gratia dulcissima mundatas, sive per baptismum purificatas. Fluenta plenissima omnium donorum spiritualium est abundantia. Protest in rivulis veteris legis eruditio, et in fluentis plenissima perfectio evangelicæ doctrinæ designari, quia sancti prædicatores de thesauris suis proferrunt nova et vetera (*Math. xiii*).

« Genæ illius sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentariis. » In genis Salvatoris nostri ejus modesta pietas, simul et severitas exprimitur. Areolæ aromatum virtutes et dulcedo et fama gloriae ejus designatur. Consitæ a pigmentariis, id est prophetis, apostolis, futura incarnationis ejus arcana, et illius facta narrantes. Aliter : Sicut in oculis apostoli, ita in genis illius Ecclesiæ intelliguntur, quæ ab apostolis in primordiis crediderunt, et ex sancta conversatione ad donum virtutum, velut areola aromatum ex se perduxerunt, quæ a piis scilicet prædicatoribus consitæ, id est eruditæ sunt, « Labia illius lilia distillantia myrrham primam. » Labia illius verba doctrinæ. Labia, quia claritate cœlestis regni promittunt. Distillantia myrrham primam, quia per contemptum voluptatum præsentium ad hanc perveniendum esse prædicant. Aliter : Labia Christi doctores sunt illius, mente vel etiam carne D virginis. Et in hoc passionem et mortem ipsius prædicantes, ut pro illo qui pro nobis mortuus est non recusemus suscipere mortem.

« Manus illius tornatiles aureæ, » etc. Manus opera sunt illius, quia quæ verbis docuit factis impievit. Tornatiles aureæ, quia in se omnem regulam justitiae tenent, ut ipse dicit : « Sic enim decet nos implere omnem justitiam (*Math. iii*). » Aureæ dicuntur, quia omnia quæ in homine gessit, divinitatis gloria implevit. Plenæ hyacinthis, quia ad spem nos cœlestium atque amorem excitat, quia hyacinthus ætherei coloris gemma est. Possunt etiam in manibus Christi illi deputari, qui ea quæ bona sunt ope-

« Venter illius eburneus, distinctus sapphiris. » Venter ergo dilecti fragilitatem humanitatis ejus designat. Ebur, decorum castitatis; sapphirus, sublimitatem virtutum cœlestium. Distinctus sapphiris, quia partim humana fragilitas esurie, tentatione, fatigatio, morte : partim divina celsitudo miraculis, resurrectione et ascensionis gloria intelligitur. Possunt per ventrem hi in corpore Christi intelligi, qui credentes in fide bonum parturiunt opus. Intelligitur venter eburneus, fons sacri baptismatis, vel eburneus, propter perseverantiam castitatis, ex quo omnes credentes in fide nascuntur, et perseverant in castitate fidei et mentis.

« Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. » Crurum vocabulo itinera incarnationis Christi insinuantur, quæ columnæ marmoreis propter firmitatem et rectitudinem comparantur. Quæ fundatæ sunt super bases aureas, quia quidquid per eum, vel de eo gestum est, omnia divinæ promissionis consilio ante tempora sæcularia disposita sunt. Aliter : Crura quæ totum corpus bajulant, illi sunt qui donum Ecclesiæ, velut donum columnæ sustinent. Denique et in tabernaculo et in templo columnæ argenteæ fabricatæ sunt, in significatione doctorum, qui fabricam Ecclesiæ sustentant. Fundati super bases aureas, hoc est præcedentium patrum prædicationem, et per libros legis et Evangelii roborati. « Species ejus ut Libani. » Ut Libanus celsitudine et gratia arborum alios montes, sic nimirum Dominus Christus omnes sanctos meritorum celsitudine, et gratia virtutum antecellit. « Electus ut cedrus. » Sicut cedrus alias : rbores quæ in Libano nascuntur superat dignitate sua, ita Christus omnes qui in Ecclesia ad vitam nascuntur, sua transcedit gloria.

« Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. » In gutture interna dulcedo verborum illius memoratur, quam qui sapit non esurit. Possunt et in gutture illi intelligi qui mysteria Christi exponunt, et in lege ipsius quotidie meditantur, qui verbum prædicationis ex ore depromunt. Et totus desiderabilis : O homo, quid amplius quæris? Totus desiderabilis, quia totus Deus et totus homo est, in quem desiderant angeli prospicere. Deus in majestate Patris, homo in virginitate matris : in illa Creator, in hac Salvator. « Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Hierusalem. » Gratulando exsultans loquitur Ecclesia propter reconciliationem, et cognita mysteria sui sponsi, ac si gratulabunda dicat, et familiarius effecta : Quanto devotius quisque diligit Deum, tanto familiarius habet amicum eum, et talem necesse est, inquit, ut intelligas eum, si vis illum habere amicum tuum.

« Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum, quo declinavit dilectus tuus? Et quæremus eum tecum. » Hæc vox adolescentularum est quæ

loquuntur ad sponsam. Pro decore enim cōminis variantur personæ loquentium, sed tamē Christi Ecclesiam, quæ vocabulo sponsæ exprimitur, desingnat hæc pulcherrima mulierum. Pulchræ sunt singulæ sanctorum ecclesiarum, sed pulcherrima est universitas totius sanctæ Ecclesiae per totum orbem. Aliter : Recte enim sancta Ecclesia pulcherrima mulierum appellatur, quia virgo et incorrupta est, cui Apostolus loquens, ait : « Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. xi). » Dicuntur itaque mulieres plebes hereticorum Judaism, hypocritarumque, sed corrupta fide et opere. Sed sola Ecclesia non solum fonte baptismatis et varietate virtutum pulcherrima est, sed fide et opere, non habens maculam aut rugam. Aiant enim adolescentulæ : Quo declinavit dilectus tuus? quæremus eum tecum, id est qui aliquando corporali specie in terra versatus est, die quo declinavit ille, ut illum sequamur tecum.

CAPUT VI.

« Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, » et reliqua. Quasi dixisset : Illic ascendit, unde descendit. In hortum, id est Ecclesiam suam, ut eam fonte gratiae suæ, quasi areolam aromatum irrigaret, ut virtutum floribus germinaret. Aliter : Dilectus Ecclesiarum Christus, descendit in hortum suum, quando visitavit priorem populum suum. Areolam aromatis ipsam sanctam Mariam virginem, de qua secundum carnem natus est, dicit : « Ut pascatur in hortis, et lilia colligat. » Id est, ut regnet in gentibus seu in Ecclesiis delectetur, ut ex eis virgines quasque vel sanctos assumat. Aliter : « Ut pascatur in hortis et lilia colligat. » Pascitur in hortis, dum piis sanctorum laboribus delectatur. Lilia colligit, dum ad perfectorum meritorum candorem pervenientes ad celestia regna perducit.

« Ego dilecto meo, et dilectus mens mihi, qui pascitur inter lilia. » Hæc loquitur Ecclesia ex fiducia amoris sui. Ego dilecto meo locum habitationis preparo in me, et ipse mihi apud se. Ego regnum illius, et ipse rex meus. Ego corpus ejus, et ipse caput meum : qui semper inter sancta desideria castarum mentium, sive corporum pascitur, id est delectatur. Hactenus sanctæ Ecclesiarum vox est quærentis ac laudantis, nunc quid quæsusitus respondeat, subinfertur.

« Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. » Pulchra es, sancta Ecclesia, per justitiam : amica, quia semper pacifica, quia enim Hierusalem pacis visio interpretatur, cuius nomine patria coelestis exprimitur. Sancta Ecclesia suavis et decora ut Hierusalem dicitur, quia ejus vita et desiderium visioni jam pacis intimæ comparantur, ut in eo quod auctorem suum diligit, quod ejus speciem videre concupiscit, de quo scriptum est (I Petr. i) : « In quem desiderant angeli prospicere, » per ipsa jam

PATROL. CXV.

A amoris sui desideria angelis similis dicatur. Quæ quænto Deo amabilis efficitur, tanto agit ut malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autem sit terribilis, subjuncta comparatione ostenditur, id est ut castorum acies ordinata. Scimus et constat quia castorum acies tunc hostibus terribilis est, quando ita fuérit constipata ac densata, ut in nullo loco interräpta videatur. Nam si ita disponitur, ut locus vacuus per quem possit ingredi dimittatur, profecto jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est ut per charitatem semper uniti atque constricti, et nunquam interrupti per discordiam inveniamur : quia quælibet in nobis bona opera fuerint, si charitas desit? Per malum discordiarum, locus aperitur in acie, unde ad serendum nos vafeat hostis intrare. Antiquus vero inimicus castitatem in nobis si sine charitate fuerit non timet, quia ipse nec carne premitur, ut in ejus luxuriam dissolvatur. Abstinentiam non timet, quia ipse cibo non utitur, qui necessitate corporis non urgetur. Distributiones terrenarum rerum non timet, si eisdem opera charitatis desint, quia divitiarum subsidiis nec ipse eget. Valde hoc in nobis charitatem veram, id est amorem humilem quem nobis vicissim impendiens timet. Et nimis concordiae nostræ invideat, quia hanc nos timemus in terra quam ipse nolens tenere amisit in cœlo. Bene ergo dicitur terribilis, et reliqua : quia electorum multitudine eo maligni spiritus pertimescunt, quo eos per charitatis concordiam unitos contra se et congregatos aspiciunt.

« Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. » Id est oculis mentis tuæ noli quærere in tuæ peregrinationis itinere me perfæcte cognoscere, quod fieri non potest, quia quo intentius me agnoscere quæris, eo certius me incomprehensibilem esse intelligis. Et ne queras in via præmium, quod tibi in patria reservatur. Aliter vero sentitur, ac si diceret : Nonne semper in corpore conspicendum requiras, quem semper per fidem melius cernis? Idecirco etenim in cœlum ascendi, ut semper tibi localis appaream. « Capilli tui sicut greges caparum, quæ ascenderunt de monte Galaad. » Qui versiculi prius expositi sunt, sed repetitio firmatis indicium est. In capillis populi, in dentibus doctores, in gemellis fetibus præcepta charitatis intelliguntur.

« Sicut cortex mali Punici, sic genæ tuæ absque oculis tuis. » Genæ Ecclesiarum spirituales sunt patres, ut superius diximus, qui virtutibus sunt mirabiles et moribus venerabiles, et in Christi cruce gloriari non erubescentes. Et hæc magna sunt valde quævidentur in ea, sed multo majora quæ non videntur, et in futurum reservantur. Unde Prophetæ : « Omnis gloria ejus filiae regis ab intus. (Psal. XLIV). »

« Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. » Reginæ sunt quæ amore sponsi, et coelestis præmii intuitu per prædicationem veritatis et si-

dei, et sacri baptismatis fontem, sobolem æterno regi spiritualem generant. Senarius numerus ad perfectionem præsentis vitæ pertinet, propter sex dies in quibus licet bona operari. Concubinæ vero simplices in Ecclesia significant, qui suscepto verbi semine, non spiritualiter, sed carnaliter sapiunt, sive qui carnali solummodo quodammodo Christum prædicando vel baptizando docent. Adolescentulæ sunt animæ nuper in Christo renatæ, quarum summa propter multitudinem civium cœlestium numerum transcendent. Possunt itaque in adolescentulæ illi intelligi, qui semper quæ sancta sunt audire cupiunt, non tamen audita operibus implere satagunt.

« Una est columba mea, perfecta mea; una est matri suæ, electa genitricis suæ. » Sancta videlicet Ecclesia universalis per totum orbem una est matri suæ, id est cœlesti Jerusalem, quæ est mater omnium nostrum, unde ad nos gratia Spiritus sancti descendit per quam renascimur Deo. Una vero dicitur, quia, expulsis cunctis reprobis, ipsa tantummodo sociabitur Christo. « Viderunt eam filiæ Sion et beatissimam prædicaverunt reginæ, et concubinæ laudaverunt eam. » Quas prius dixit adolescentulas, nunc filios nominat. Reginæ et concubinæ idem sunt quæ et ante, quæ omnes catholicae laudant Ecclesiam.

« Quæ est ista quæ ascendit quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? » Vox est ista Synagogæ admirantis pulchritudinem Ecclesie ex gentibus, eo quod sine judicio legis et instructione prophetarum ad prædicationem Evangelii tam subito tanta perfectione virtutum exereverit, sicut superius admirata jam fuerat. Ait namque: « Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, » etc. Progreditur Ecclesia quasi aurora, quia jam veri luminis in ea sol ortus mundo post tenebras longæ ignorantiae monstratur, vel quando relinquens post se tenebrarum opera caste et sobrie vivit, et ad perfectum diem tendit: « Pulchra ut luna, » quia a sole justitiae illustrata, noctem mundi illuminat. « Electa ut sol, » quia imaginem sui Conditoris in omni justitiae sanctitate et veritate portat. Alter: « Pulchra ut luna, » per virtutem in præsenti sæculo et decorem. « Electa ut sol, » in futura beatitudine. Vel « pulchra ut luna, » in conjugatis: « electa ut sol, » in virginibus: terribilis aereis potestatibus, et per potestatem ligandi et solvendi. Ordinata in unitate fidei, spei, et charitatis, et in mysteriorum dispositione.

« Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium. » Hortus etenim nucum est Ecclesia præsens, ubi nostras conscientias alterutrum minime videmus, sed fracta per tentationem testa carnis vel corporis, apparebit internæ dulcedinis gustus. Poma convallis, fructus humilitatis: descendit enim sancta Ecclesia per doctores sanctos, ut videat qui proficiant ad fructus bonorum, quive adhuc indigent doctrinæ irrigationem. Potest et hortus nucum canon Novi ac Veteris Testimenti designari: in quo

A sub tegmine litteræ velut sub cortice spiritualis latit sensus, « Ut inspicerem si florissent vineæ. » Id est, si plebs fidelis in studio virtutum florisset. « Et germinassent mala Punica. » Si qui ad exemplum Dominicæ passionis præparati essent suum fundere sanguinem.

« Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Amminadab. » Vox Synagogæ: Nescivi dona gratia spiritualis in te esse sponsa, sed anima mea conturbavit me, propter inductionem Novi Testamenti et Evangelice quadrigæ. Amminadab quippe interpretatur *populi mei sponsaneus*, id est Christus, qui per totum vehitur orbem. Cui Ecclesia consolando mox respondit:

B « Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te. » Id est, Noli turbata esse, sed revertere ad cognitionem tui Redemptoris, qui tibi potius in prophetis et lege promissus est. Reverttere puritate fidei, revertere operum perfectionem. O Sunamitis, id est captiva, jam a vinculo infidelitatis revertere ad tuum Redemptorem, ut salveris!

CAPUT VII.

« Quid videbis in Sunamite, nisi castrorum choros? » Hoc est: Tu doles Synagogam obduratum, prope est tempus quod cheros bellantium adversus malignos spiritus, et landantium Deum in ea videbis. Potest et aliter intelligi nescivi. Anima mea conturbavit me, propter quadrigas Amminadab. Quid nescivit Christus, nisi peccatum? Nescivit illos etiam quibus in iudicio dicturus est: « Amen, dico vobis, nescio vos (Math. xxv). » Quadrigas Amminadab, evangelistas dicit. Amminadab quippe interpretatur *populi spontaneus*, id est plebs Ecclesiæ fidelis. Sunamitis ista Ecclesiam significat, cuius figuram Sunamitis illa in libro Regum gestavit. Qui ob hoc qui Christi sanguine decoratur, coccinea in Latino sonat cui frequenter a sanctis prædicatoribus dicitur « Reverttere: » ut etiam per adversa deliquerit, in desperationem non decidat, sed a peccandi consuetudine cum spe indulgentiae resipiscat. « Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, et filia principis! » Nunc laudes Ecclesie ab ipso sponso proferuntur, et primo operum constantia, et mortificatio voluptatum laudantur in ea quam et filiam principis, id est Christi, ob gratiam baptismatis et nobilitatem virtutum nominat. « Juncturæ femorum tuorum sicut monilia que fabricata sunt manu artificis. » Duorum concordia populorum speciali prole secundantium, in junctura femorum designatur, quæ sicut monilia fabricata sunt manu artificis, id est ineffabili largitate Conditoris nostri: in monilibus bona opera exprimuntur.

« Umbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis. » Umbilicus tuus fragilitas nostræ infirmitatis. Crater fit tornatilis, cum conscientia mortalitatis nostræ admoniti, calicem salutaris verbi prompta mente propinare satagimus. Item in umbilico intelliguntur qui non extremo, sed in me-

dio Ecclesiæ corpore commorantur. In his ergo re-periuntur quæ sunt vasa utilia : in eo tornatilis, quia ad obediendum vel ad omne opus bonum semper pareti. In eo nunquam indigens pœnulis, quantum sancti Spiritus gratia ex toto repleti. « Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. » Hi namque qui semper sanctorum Scripturarum alimenta percipiunt, et ea quæ sunt salutaria infra se congregant, atque aliis doctrinam suam velut triticum erogantes prædicare non desinunt, in ventri similitudinem deputantur. Acervus tritici vallatus liliis est, cum abundantia boni operis sola perpetua lucis spe colligitur. In ventre memoria, in tritico multiplicatio boni operis, in liliis castitas spei exprimitur.

« Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli ca-B
« preæ. » De hoc versu dictum est superius, sed repetitio firmitatis indicium est. Duo ubera doctores sunt utriusque populi. Hinnuli gemelli propter unam concordiam : item duo ubera Ecclesiæ duo sunt Testamenta duobus populis ex traduce peccati venientibus coaptata. Hi enim tanquam hinnuli in Christo renascuntur alique ex his duobus Testamento lac sapientiæ sugentes.

« Collum tuum sicut turris eburnea. » In collo doctores designantur, qui turri eburneæ propter firmatatem et pulchritudinem comparantur, quia civitati Dei robur præstant et decus. Potest et in collo notitia sacrarum Scripturarum designari, que idcirco turris eburnea appellatur, quia qui verbo Dei insistunt, quotidiano profectu per nitorem justitiæ in excelsiora proficiunt. « Oculi tui sicut piscinae in Hesebon, quæ sunt in porta filie multitudinis. » Oculi Ecclesiæ doctores sunt propter providentiam, sicut collum propter nutrimentum. Et recte piscine comparantur, quia fluenta doctrinæ suis auditoribus præbere non cessant. Hesebon cingulum mœroris interpretatur, quia sancti pro vana latitia carnis, cingulo abstinentiæ constringuntur. Et bene in portis filie multitudinis, ob abundantiam populorum concurrentium per portam fidei in Ecclesiam. Potest et per portam Christus intelligi. « Nasus tuus sicut turris Libani. » In naso verbi Dei dispensatores, causa discretionis designantur, qui odorem justitiæ qui est in Christo percipientes, suis porrigunt auditoribus, atque intellectu discretionis inter odorem virtutum et vitiorum fetores ex alto discernunt. Turri assimilantur, qui per sapientiam eminentissimum locum tenent in Ecclesia. « Quæ respicit contra Damascum, » id est sanguinarios et impios, quia Damascus sanguinem bibens interpretatur, significat carnales et crudeles, contra quos sancti doctores in turri Libani, id est firmitate Ecclesiæ semper vigilant.

« Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui sicut purpura regis vincita canalibus. » In capite mens, in comis cogitationes designantur : et sicut capite membra, ita mente cogitationes reguntur, ut in Carmelo, id est sublimitate virtutum et passione Christi quæ nomine purpuræ exprimitur, versentur.

A Canales præcordia sunt sanctorum, in quibus alligantur tales cogitationes. Aliter : Caput Ecclesiæ Christus, quo sublimius nihil est. Coma capitis eminentiores quique sancti, beati scilicet martyres, consimilati purpura, regalibus ornamenti, et salutariibus copulati doctrinis.

« Quam pulchra es et decora, charissima in deliciis. » Pulchra dicitur Ecclesia, fide et opere. Decora ornamenti virtutum. Charissima per dilectionem. « In deliciis, » id est in spiritualibus virtutibus.

« Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua et botris. » Id est rectitudo bona operationis, semper ad victoriam tendit. Uberibus doctores Ecclesiæ, propter lac primæ eruditioñis comparantur, et botris æquantur, propter mysteria dulcissimæ aeternitatis.

« Dixi : Ascendam in palmam, apprehendam fructus eius. » Apte enim victoriosissima crux palmæ comparatur, in quam Christus ascendens apprehendit fructum ejus. Illi enim in palmam ascendunt qui in cruce Christi proficiunt. De quo Apostolus ait : « Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis (Gal. v). » — « Et erunt et ubera tua sicut botri vineæ, » id est dona quæ largitus est sanctæ Ecclesiæ, quæ ex illo tempore botros vineæ germinavit, id est sanctos doctores, qui majore scientia et gratia post crucem et resurrectionem Salvatoris abundabant. Possunt et ubera prædicatores Ecclesiæ qui renascentes in fide nutriri, intelligi. « Et odor oris tui sicut odor malorum.

C « Guttur tuum sicut vinum optimum ad potandum. » In gutture vox præsentis doctrinæ, in odore famæ absentis designatur. Et ideo vino illa propter flagrantiam virtutum, hæc malis, propter suavitatem absentis famæ, comparantur : « Dignum dilecto meo. » Rapuit enim sponsa verbum ex ore sponsi, quia ille vino optimo eam comparavit, et subjecit. Dignum dilecto meo, id est tanta est sublimitas evangelicæ prædicationis, ut ipse dilectus meus primus per incarnationem apparenſ, mundo iter cœleste aperuit : possunt in gutture illi intelligi qui per evangelicam prædicationem corda auditorum inebriant : unde Christus potatur, cum ex ea Christiani, qui membra ipsius sunt, incomparabili dulcedine satiantur. « Labiisque et dentibus illius ad ruminandum, » id est apostolis et præparatoribus quibus maxime dedit ad meditandum.

D « Ego dilecto meo, » et non alteri cui totam curram servitutis et dilectionis impendo. « Et ad me conversio ejus, » id est, me solam diligit, et adjuvat me, ne desiciam in via. Cui dilecto ex voce Ecclesiæ per Psalmistam dicitur : « Adhæsit anima mea post te, ne suscepit dextera tua (Psal. LXII). »

« Veni, dilekte mi, egrediamur in agrum, comedemur in villis ; mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala Punica. » Quia nullatenus Ecclesia, vel ad bonum operandum egrediendo procedere, vel in exercitio bonæ operationis persistenda

commorari, vel saltem ad propositum bene agendi assurgere, vel animos auditorum suorum quantum profecerint discernere sufficit, nisi Dei gratia adjuta qui dixit: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (*Mauth. xxviii.*)». Ereditur Christus cum Ecclesia in agrum, quando per sanctos doctores visitat mundum. Commoratur in villis, per fidem scilicet in populis ex gentibus credentibus, circumquaque diffusis. Mane consurgit ad vineas, ut animæ quæ per fidem jam meruerunt colligi, in matutinis Christum resurrexisse cognoscant, nec ultra de sui corporis resurrectione dubitent. Videamus si florisset vinea, si Ecclesia flores fidei et parturiat, si flores fructus parturiunt, id est si sancti fideles quod corde crediderunt ore pronuntiant. Si floruerunt mala Punica, si illi qui in Christo crediderunt in tanta dilectione proficiunt, ut etiam pro ipso occidi delectentur. His enim singularis sponsa dilecti sui poenitentiam querit. « Ibi tibi dabo ubera mea, » id est parvolorum meorum paedagogos. Quia in his omnibus proficiunt sancti doctores, in hac sancta confessione sociabuntur tibi doctores mei. Et quia parati sunt ut patientur prote, regnabunt apud te.

« Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris. » Mandragoræ duo sunt genera, masculus et femina. Femina rubea, masculus albus: utrisque una vis ad medicamenta. Mandragoræ dictæ, eo quod habeant mala suaveolentia, in magnitudinem malii, unde et eam Latini malum terre vocant: hanc poetæ ἀθηναϊκοφόρον appellant, quod habeat radicem formam hominis assimilantem; quæ datur in vino ad libendum, quorum corpus propter curam secundum est, ut soporati dolorem non sentiant. Mandragoræ propter multimoda medicaminum genera sanctorum virtutibus comparantur, quæ more medicorum ad salutem animalium a vitiorum infirmitatibus sanentur, ostenduntur. Portæ Ecclesiæ doctores sunt sancti, et in hujusmodi portis mandragoræ dant odorem, cum spirituales quique ex se virtutum palmarum longe lateque spargunt. « Omnia poma, nova et vetera, dilecta mihi, servavi tibi. » Poma nova et vetera, præcepta sive premissa suat Novi Testamenti et Veteris, quæ omnia ad ejus gratiam referunt Ecclesia, sive Patres Novi Testamenti et Veteris possunt intelligi, quia una eademque Ecclesia est.

CAPUT VIII.

« Quis mihi dat fratrem meum sugentem ubera mea? » Vox ista est antiquorum virorum optantium adventum Christi in carne et illum in Synagoga nasci ac nutritri, juxta humanæ conditionis naturam. « Ut inveniam te foris et deosculer. » Intus erat dilectus, dum « in principio erat Verbum, » foris, dum « verbum caro factum est. » Et deosculer, facie ad faciem videam, et ore ad os loquar. De quo osculo in exordio libri satis arbitror dictum. « Et jam me nemo despiciat. » Ante adventum Christi intra angustias Judææ tantum fuit Ecclesia, post

A ascensionem in toto mundo dilatata fuit, et venerabilis effecta. Prius dictum fuerat, « Notus in Judæa Deus, » nunc autem dicitur: « Exaltare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria tua. » Protest et aliter intelligi. Sugit ubera matris Christus, cum historiis prisæ legis Christianus populus resicitur. Matrem quippe Ecclesiæ, id est corpus Christi Synagoga dicunt, cui in primordio eloquia divina credita sunt, et qui in Veteri Testamento sub figura tegebatur, per Evangelium in novo in veritate reperitur.

« Apprehendam te, » id est prompta ac fidei devotione venientem accipiam. « Et ducam te in dominum matris meæ. » Peracta earnis dispensatione, redeuentem letis ducam luminibus in domum matris,

B id est coelestis Hierusalem, quæ est mater nostra. « Ibi me docebis, » id est facies me potiora sperare dona, quam in lege habuisse. « Et dabo tibi colum ex vino condito, » id est ferventem amorem variis virtutum pigmentis odoratum vel ornatum. « Et mustum malorum granatorum meorum, » id est gloriosorum martyrum sanctorum triumphum, qui ferventissima charitate per ferrum flammisque ad te transire non dubitant. Aliter: Dicit Ecclesia Christum in dosum matris coelestis Hierusalem, quando cum omnibus bonis quæ per suam gratiam consecuta est, etiam ipsa perduci meretur. Ibique docetur, « ut jam non in ænigmate per specula, sed facie ad faciem videat, » quando optimos et dulcissimos protulerit martyrium fructus, velut mustum malorum granatorum.

C « Leva ejus sub capite meo, et dextera illius amplectabitur me. » In leva incarnationis Christi dona; in dextera, futura sanctorum cum Christo gaudia exprimuntur. Vel in leva praesens vita, quam sancti sub mentis capite ponunt, quia despiciunt. In dextera beatitudine, quam sancti ob nimium desiderium amplexabuntur. De hoc versu superies latius abundo disputatum est.

D « Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens? » Verum et binc jam disserimus, sed quia repetitio versuum, firmitatis, ut saepe diximus, indicium est, nunc tangamus breviter. Vox Synagogæ vel prophetæ admirantis, quomodo Ecclesia de deserto genitilitatis in sponsis subito amplexus ascendisset: cui per prophetam dicitur: « Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habita (*Isa. lx.*), » etc. Et in psalmo: « Erraverunt in solitudine in aquoso (*Psalm. cvi.*) ». Deliciis affluens, id est omnium donorum pulchritudine. « Innixa super dilectum meum. » Quia omnia quæ habet, ad gratiam ipsius referunt stabilitatem in eo fide, spe et charitate, quem mihi soli communetendam credebant. « Suscitay te sub arbore malo. » Respondit sponsa pro Synagoga. Ipse sponsus sub arbore crucis a perpetua morte liberavi te, ut apostolos et caeteros electos ex Judæa. « Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. » Id est, major pars plebis Christum negando et Barrabam eligendo, ad crucem reprobata est.

« Pone me ut signaculum super cor tuum, et sic ut signaculum super brachium tuum. » Signaculum in brachio veridigo, ob memoriam cuiilibet rei liganius. Per « cor, » cogitatio, et per « brachium, » operatio designatur. Id est : Si me velis habere sponsum, intus sit charitas sive non ficta, et foris operatio devota, et sic recipies sicut meam, ut eam immaculatam custodias. Et quia per crucem meam signaculum accepisti, thesaurum justitiae quem in te contulisti, a nullo fure auferri pertimescas, ut tam cogitatione quam etiam operatione ad illud signum recursas, et sicut ego te instantum dilexi, ut mori voluissem pro te, ita econtrario sancti tui mortis non recusent pro me. « Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. » Fortis est usque ad mortem dilectio mea in te, o Synagoga, sed tua æmulatio dura in me fuit sicut infernus : sed verte æmulationem in dilectionem, et eris mihi sponsa, et soror, et amica. « Lampades ejus, lampades ignis, atque flammorum. » Dilectionis lampades corda sunt fidelium, in quibus charitas inhabitat, semper splendida et nitore charitatis munda atque igne Spiritus sancti ardentina, flammorumque bona operationis emitentia globo.

« Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruerint illam. » Aquæ multas et flumina, temptationum dicit incursus, quæ visibiliter seu invisibiliter animas fidelium impugnat, quibus charitas non cedit. « Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciens eam. » Sicut vero totius substantiarum divitias pro dilectionis Christi magnitudine dantes, quasi nihil despiciebant eum, id est mundum. Alio vero modo ex superioribus pendet sententia scimus. Cum enim dixisset, « aquæ multæ, vel flumina non potuerunt extinguere charitatem, » subjunxit : « Si dederit omnem substantiam domus suæ, » etc., ut illuc intelligatur quod Apostolus ait : « Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (*I Cor. xi.*). »

« Soror mea parvula est, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ, in die quando alloquenda est ? » Prima nascentis Ecclesie de gentibus tempora designat, quoniam adhuc et parva fuit numero, et misericordia prædicare verbum, ut Apostolus loquitur : « Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo, lac potum vobis dedi non escam (*I Cor. iii.*). » Quasi vox sponsi vel apostolorum, de ipsa ad Synagogam dixisset : « Quid faciemus sorori nostræ, in die quando alloquenda est ? » Ac si aperte dicat : Parva quidem est Ecclesia gentium, et nec Dei verbi mysterium sufficit subire. Quid ergo tibi videtur, o Synagoga, de sorore nostra faciendum, quando alloquenda est, id est per verbi mysterium ducenda in fidem ? Synagoga tacente, ipse sponsus, sive apostoli quid fieri debeat, respondit.

« Si murus est, edificemus super eam propugna-

A « cula argentea. » Ac si diceret : Si aliquis habet in se fortis in fide, vel claros ingenio, vel philosophia instructos, addamus illis propugnacula argentea, id est scientiam divinarum Scripturarum, ut eo facilius possint protegere infirmos atque indoctos. « Si ostium est, compingamus illud tabulis cedarinis. » Id est, si sint simplices, tamen docendi studio inhiantes, et velut ostium quod aperitur et clauditur, « tempus tacendi vel loquendi » intelligunt : proponamus illis priorum exempla justorum, quo certius et efficacius docendi officium implere possint. Cedri virtutes sanctorum, et tabulæ latitudinem designant charitatis. Et ut cum Apostolo dicere valeant : « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (*Gal. vi.*). » Ad hæc namque ipsa respondit Ecclesia :

« Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram te quasi pacem reperiens. » Ego de vivis compaeta sum lapidibus, et glutino charitatis adunata, et super fundamentum immobile ædificata, et doctores mei fortissimi velut turris, qui et parvulos nutrire sciunt, et omnia maligna expellere ; et accidit mihi ex eo tempore quo Christus me reconciliavit, pacem per eum reperiiri.

C « Vineæ fuit pacifico in ea quæ habet populus, tradidit eam custodibus. » De quo Apostolus ait : « Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum (*Ephes. ii.*). » Et de quo propheta : « Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis (*Isa. ix.*). » Vineæ, id est catholica Ecclesia, fructu abundans fidei fuit pacifico, id est Christo qui omnia pacificavit in cœlis et in terris, in ea congregatione qua multis populis possidet ex toto orbe, non in Iudea solum, tradidit eam custodibus, sed et prophetis vel apostolis sive evangelicis dogmatis, vel angelicis dignitatibus. « Vir afferit pro fructu ejus mille argenteos. » Id est Christus appendens regnum cœlorum pro sanctis laboribus vel elemosynis ejus. Potest et aliter intelligi : « Vir afferit pro fructu ejus mille argenteos, » id est pro retributione æterna. Hujus vineæ vir afferit mille argenteos, id est pro acquisitione cœlestis regni, qui est fructus violæ, cuncta quæ mundis reliquit. Millenarius numerus pro perfectione accipitur illius, qui omnia reliquit. Unde et argentei pro omni pecunia accipiuntur.

D « Vinea mea coram me est. » Vox sponsi, quia post resurrectionem futuram sancti omnes semper cum Domino erunt, sicut ipse ait : « Volo, Pater, ut ubi ego sum et illi sint mecum (*Joan. i.*). » Aliter, ac si diceret sponsus : Verum etsi te aliis commendem custodibus, tamen te semper habeo in mea praesentia, videns et remunerans laboris in omnibus devotionem. « Mille tui pacifici. » « Mille tui, » subauditur argentei. Quasi dixisset : Qui amore meo cuncta sua dimittit, in paco habere servata cognoscet, significans simpliciores in Ecclesia qui omnem substantiam millenario signataam numero pro charitate Dei amittunt : « Et ducenti his custodiunt fructus

« ejus. » Id est argentei his qui custodiunt fructus ejus, qui sunt doctores sancti, qui omnia mundi dimittunt et in verbo prædicationis laborare non cessant, hi duplice remunerazione, quæ centenario designatur numero, donantur apud me. Potest et aliter intelligi : Duodecim quippe si per centenarium numerum multiplicantur, mille ducentos efficiunt. Qui numerus utique apostolis vel apostolicis viris congruit. Hi pacifici, id est Christi discipuli, merito appellantur, a quibus sancta regitur Ecclesia :

« Quæ habitat in hortis, amici auscultant te, fac me audire vocem tuam. » In hortis enim Ecclesia habitat, quæ jam viriditate spei et bonorum repleta est operum. Ac si aperite dicat : Quia locutio finienda est, hoc ultimum vale a me auditum semper habita in portis virtutum, et scito quod amici, id est angelici spiritus, et animæ sanctorum separatae considerant, et de tuo gaudent profectu. Item amici auscultant, quia omnes electi, ut ad cœlestem patriam reviviscant, verba vita audire desiderant : « Fac me audi dire vocem tuam, » id est verbum prædicationis et vox laudis, quantum vales semper audiatur a me. Ad hæc sponsa respondit :

« Fuge, dilecte mi, et assimilare capræ, hinnuloque cervorum, super monte aromatum. » Ac si aperite dicat : Quoniam in carne apprens præcepta ac dona vitæ mihi deferens, nunc his peractis reverti in sinum Patris : O mi dilecte, « assimilare capræ, hinnuloque cervorum supra montes aromatum, » id est, et hoc mihi sit solatium, quia continua visione nequeo te cernere, saltem crebra visitatione me consolari memento. Christus similis capræ, propter similitudinem carnis peccati, qui de patriarcharum stirpe velut exterius genitus. Hinnulus propter variatem virtutum dicitur, qui cum qua carne ad celos ascendit, cum ipsa versatus est in terris. Montes aromatum, angelii intelliguntur, super quos exaltatus est homo assumptus, sicut Psalmista ait : « Ascendit Deus in jubilatione, et Dominus in voce tubæ (Psalm. xlvi). » Hinc verum dicit : « Ascendens Christus in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus (Ephes. iv). » Hinc Lucas ait : « Et Dominus Jesus postquam locutus est eis ascendit in celum, et sedet a dextris Dei (Marc. xvi). »

Jam enim tandem aliquando Deo favente liber filiem postulat, quem calcetenus, ipso adminiculante recta ut credimus indagine, veraque juxta sensum doctorum, nostrique fragilitatem sensus perduximus, et imperialibus decretis atque Augustalibus, o Cæsar Auguste, quamquam pavide parere studuimus. Quem supplicando supplico excellentiae culminis vestri, ut subtili investigatione lustrare nobilitas vestra non piceat, et summo studio sanctorum doctorum opuscula pariter vestra solertia perlegere studeat. Si enim Theodosius imperator in imperio natus et educatus tante excellentiae exstitit, ut singulariem totius oris monarchiam obtineret, Prisciani grammatici Romanæ eloquentiæ decoris li-

A brum, disertitudine mira disertissimum calcetenus teneris digitalis, propriisque articulis describere curaret, atque ex ejus pretio, distractoque commercio, despectis imperialibus dapiibus vivere semper conseruerat, et tanto studio viguit, ut iugi meditatione et propria descriptione legem Romanam divinitus describeret, et mores Romanorum distortos, murcone quodammodo legi normam rectitudinis corrigeret, atque a sua duritia coerceret, adeo ut, alijs expletis, angelica salpī nocturna visione, coelitus ei intonuit et per oroma somnii gratulando vocem extulit, dicens : Liber, inquit, legis non recedat de ore tuo, meditare in eo die ac nocte, quanto magis, o mitissime princeps, propriis studiis sanctorum Scripturarum auctoritatem iugi meditatione percurrere,

B et altitudinem divinæ legis velut quodammodo montem appetere, ut doctrina spirituali instructus, et te sagaciter ad altiora virtutem provehere, et alios ad tramitem rectitudinis provocare valeas. Quod profecto plenus penetrare, et quodammodo montem divinæ Scripture subire, nisi solerti studio et puritate cordis, et pudicitia corporis nequieris. Scriptura etenim sacra, ut sepe præfatus tractator ait, mons est de quo in nostris cordibus Dominus venit. De quo propheta dicit : « Deus a Libano veniet, et sanctus de monte umbroso et condenso. » Iste mons condensus est per sententias, et umbrosus per allegorias. Sed sciendum quia cum vox in monte sonal, vestimenta lavare præcipimur, et ab omni inquisitione carnis mundare, si ad montem festinemus accedere.

C Scriptum quippe est : « Quia si bestia teligerit montem, lapidabitur (Hebr. xii). » Bestia tangit montem, quando quis luxurie aut irrationalibus motibus deditus, Scripturæ sacræ celsitudini approximat, et non eam secundum quod debet intelligit, sed irrationaliter ad suæ voluptatis intelligentiam flectit. Sed iste talis absurdus vel sensu piger, si circa hunc montem visus fuerit, atrocissimis sententiis, veluti lapidibus necatur. Ardet enim iste mons, quia sacra Scriptura quem spiritualiter replet, amoris igne succedit. Unde per Moysen dicitur : « In dextera ejus ignea lex (Deut. xxxiii). » Quia in electorum mentibus, qui ad dexteram judicis statuendi sunt, flagrant præcepta divina, et charitatis ardore succensa sunt; idcirco Augustale decus, et Franco-rum gloria gentis rationalibus mentibus et casti moniis corporis stude montem istum subire et fervore charitatis succensus legendi penetrare, ut pro merito intelligentia, et aliorum quos corrigeremus ræstra sagax prudentia studuerit, profecto montes aromatum, id est celsitudines angelorum tandem Domino favente adire, atque eorum suffragiis orationum ad dexteram judicis cum sanctis imperatoribus et consulibus collocari merearis, pariterque a Domino audire : « Euge, serve bone, fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui (Math. xxv). » Amen.